

UCHWAŁA NR XXXVII/286/23
RADY GMINY DZIADKOWICE

z dnia 30 października 2023 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Dziadkowice do roku 2030

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 i 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r., poz. 40, 572, 1463 i 1688) oraz w związku z art. 3 pkt. 3 i art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 1259 i 1273)

uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Gminy Dziadkowice do roku 2030, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Dziadkowice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Marek Brzeziński

Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XXXVII/286/23
Rady Gminy Dziadkowice
z dnia 30 października 2023 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY DZIADKOWICE DO ROKU 2030

Spis treści

1. Wprowadzenie - 4
2. Wnioski z diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz przestrzennej Gminy - 4
- 2.1 Historia Gminy - 5
- 2.2 Położenie Gminy - 9
- 2.3 Położenie fizyczno-geograficzne i rzeźba terenu - 10
- 2.4 Budowa geologiczna i zasoby geologiczne - 11
- 2.5 Wody - 12
- 2.6 Obszary i obiekty cenne przyrodniczo - 19
- 2.7 Zabytki gminy Dziadkowice - 23
- 2.8 Układ komunikacyjny - 24
- 2.9 Demografia - 27
- 2.10 Gospodarka - 30
- 2.11 Rolnictwo - 33
- 2.12 Turystyka - 34
- 2.13 Bezrobocie - 35
- 2.14 Pomoc społeczna - 37
- 2.15 Infrastruktura techniczna - 41
- 2.16 Infrastruktura informatyczna - 43
- 2.17 Gospodarka odpadami - 43
- 2.18 Zaopatrzenie w ciepło - 43
- 2.19 Zaopatrzenie w energię elektryczną - 44
- 2.20 Mieszkalnictwo - 45
- 2.21 Instytucja kultury - 47
- 2.22 Imprezy gminne - 48
- 2.23 Oświata - 50
- 2.24 Sport i rekreacja - 51
- 2.25 Organizacje pozarządowe - 52
- 2.26 Opieka medyczna - 52
3. Analiza SWOT - 52
4. Rozwój strategiczny Gminy - 54
5. Obszary strategicznej inwestycji - 57
6. Zadania polegające na poprawie sytuacji - 58
7. Źródła finansowania - 59
8. Wskaźniki monitorowania - 63
9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej - 64
10. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie - 66
11. System wdrażania strategii - 69

12. Spis tabel i rysunków - 71

Wprowadzenie

1.

Strategia Rozwoju Gminy Dziadkowice została przygotowana zgodnie z art. 10e ust. 1 i art. 10fust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. 2022 poz. 559z późn. zm.) oraz z uwzględnieniem zapisów poradnika opracowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej „Strategia rozwoju gminy. Poradnik praktyczny.

Strategia rozwoju gminy – mimo że nie jest obowiązkowa – traktowana jest jako podstawowy i najważniejszy dokument samorządu lokalnego, kierujący wytyczne dla dokumentów wdrożeniowych i planowania przestrzennego. Tak rozumiana strategia ma za zadanie diagnozować najważniejsze uwarunkowania i potrzeby rozwojowe oraz potencjał gminy, opisywać podejście zintegrowane, określać obszary, cele i działania polityki społeczno- ekonomicznej prowadzonej w przestrzeni gminy w perspektywie najbliższych lat. Rolą strategii jest: kierunkowanie polityki rozwoju gminy i pozyskiwanie środków zewnętrznych. Proces sporządzania strategii stwarza również możliwość partycypacji mieszkańców i innych interesariuszy w grze o rozwój.

Przy formułowaniu Strategii wzięto pod uwagę założenia obowiązujących dokumentów strategicznych i aktów prawnych wyższego rzędu oraz dokumentów obowiązujących na terenie Gminy, tj.:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności.(Przyjęta Uchwałą Nr 16 Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2013 r.)
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) przyjęta Uchwałą nr 102 Rady Ministrów z dnia 17 września 2019 r.
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) przyjęta Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r.
- Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiskai gospodarki wodnej przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 16 lipca 2019 r.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r.
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 przyjęta Uchwałą Rady Ministrów z dnia 15 października 2019 r.
- Polityka energetyczna Polski do 2040 r. zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 2 lutego 2021 r.
- Krajowy Plan na Rzecz Energii i Klimatu na lata 2021-2030 przyjęty przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu w dniu 18 grudnia 2019 r.
- Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 przyjęty uchwałą Rady Ministrów w dniu 29 października 2014 r.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły
- Krajowy Program Renaturyzacji Wód Powierzchniowych.
- Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy.
- Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030 przyjęta uchwałą Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego przyjęty uchwałą Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.
- Program ochrony powietrza dla strefy podlaskiej przyjęty uchwałą nr XXXIV/414/13 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 20.12.2013 r. Jego aktualizację przyjęto Uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XIX/236/19 z dnia 8 czerwca 2020 r. Kolejnej zmiany dokonano uchwałą nr XLIV/611/2022 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2022 r.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji społeczno- gospodarczej oraz przestrzennej Gminy

2.1 Historia Gminy[#]

Pierwotnie obszar dzisiejszej gminy Dziadkowice należał w większości do ziemi drohickiej. Był to teren rywalizacji pomiędzy Polską, Mazowszem, Rusią i Litwą. W XIII wieku liczne były pustoszące najazdy Jaćwingów. Ostatecznie w XIV stuleciu ziemia drohicka wraz z ziemią bielską znalazły się w granicach Wielkiego Księstwa Litewskiego. Litwini jednak sami stali się celem najazdów Krzyżackich. To niebezpieczeństwo skłoniło Litwinów do szukania pojednania z niedawnymi wrogami, czyli Mazowszem i Polską. Książę litewski Kiejstut wydał za mąż swoją córkę - Danutę za księcia mazowieckiego Janusza I. Aktem z 1 września 1391 Kiejstut nadał zięciowi ziemie: bielską i drohicką, które były prawie niezamieszkałe. Książę Janusz sprowadzał tu liczne drobne rycerstwo z zachodnich rejonów Mazowsza (Księstwo Mazowieckie) oraz z Polski. Miało ono za zadanie strzec wschodnich rubieży państwa. Właśnie w tym czasie można się doszukiwać początków pierwszych osad na tym terenie. Zatem pierwszymi osadnikami byli głównie Polacy - Mazowszanie.

Jednak na początku XV wieku nastąpiły duże zmiany. Około 1416 roku książę litewski Witold zagarnął ziemię bielską oraz drohicką, ponownie włączając ją do Litwy. W ten sposób liczne grono polskiej szlachty znalazło się w granicach obcego dla nich państwa, z innym ustrojem i nawet innym językiem urzędowym. Ziemia bielska i drohicka należały ówczesnie do województwa trockiego. Mimo ponownego włączenia ziemi drohickiej do Litwy, książęta litewscy nie zaprzestali sprowadzania osadników z Polski i Mazowsza. Powstawały nowe rycerskie osady pośród nielicznych wsi książęcych, zamieszkałych przez białoruskich prawosławnych chłopów. Nowym osadnikom brakowało katolickich kościołów, erygowali więc nowe parafie. Właśnie podczas zakładania tych parafii wspominano po raz pierwszy wiele wsi w tej okolicy.

Trudno orzec, czy polskie osadnictwo w tym rejonie pochodzi z czasów księcia Janusza, czy dopiero z czasów panowania książąt litewskich. Nowi władcy nie dyskryminowali Polaków, wręcz przeciwnie. Polacy uzyskiwali od nich wysokie stanowiska i urzędy na Podlasiu. Najlepszym przykładem są właśnie Dziadkowice. W 1429 roku Stanisław zwany Dziadkiem otrzymał od książąt litewskich przywilej wójtostwa w Drohiczynie. Posiadał zatem spory plac w tym mieście, uzyskał część dochodów miejskich.

Przyjmuje się, że jest to pierwsza wzmianka o Dziadkowicach. Stanisław Dziadek zapewne założył tutejsze Dziadkowice, lecz mógł urodzić się w innych Dziadkowicach. Do tej pory na południowy-wschód od miejscowości Szadek, w pobliżu dzisiejszej Zduńskiej Woli, istnieje miejscowość Dziadkowice (dawna ziemia sieradzka). W XV wieku była to wioska szlachecka i to zapewne właśnie stamtąd pochodził ów Stanisław. Świadczą o tym dane z erekcji parafii w tutejszych Dziadkowicach.

Stanisław Dziadek otrzymał dochodowe wójtostwo w Drohiczynie i jego ród bardzo szybko zaczął się bogacić. Syn Stanisława – Piotr z Dziadkowic postanowił podnieść rangę rodowej siedziby. W dniu 4 marca 1431 roku wspomniany Piotr wraz ze Stefanem z Oczyc ufundowali kościół w Dziadkowicach. Miał on wezwanie *Boga Wszechmogącego, Chwalebnej Matki Dziewicy Maryi, Wszystkich Świętych, św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Floriana Męczennika*. Miejscowy pleban otrzymał 3 włóki ziemi, plac, ogrody i budynki. Rozpoczęto budowę pierwszej świątyni pod kierunkiem Chwalisława z Osmoli. Pierwszym plebanem został Jakub syn Mikołaja z Chodowa.

O tym, że pierwsi mieszkańcy Dziadkowic mogą pochodzić z Wielkopolski świadczą właśnie powyższe dane. Wspomniany Stefan z Oczyc pochodził z parafii Nowe koło Krośniewic w ziemi łeczyckiej, czyli również w Wielkopolsce (dziś Oczyc już nie istnieje). Mikołaj z Chodowa wywodził się z *Chodowa Większego* wsi na zachód od Krośniewic (dziś siedziba urzędu gminy). Zatem pierwsi osadnicy w tej okolicy pochodzili najpewniej z ziemi łeczyckiej i sieradzkiej. Z sąsiedniej okolicy, w stosunku do parafii Szadek (gdzie istnieją Dziadkowice), pochodzili zapewne również Osmolscy, gdyż notowano tam miejscowość Osmolin. Było to typowe dla ówczesnego rycerstwa, że jego przedstawiciele nadawali nazwy swoich rodowych wsi nowym osiedlom.

Zapewne na początku XV wieku grupa rycerstwa z ziemi łeczyckiej i sieradzkiej przeniosła się na Podlasie. Otrzymali oni tutaj hojne nadania ziemskie, o których nie mogli marzyć w przeludnionej Wielkopolsce. Założyli nowe wioski, takie jak: Dziadkowice, Chodów (w pobliżu Sokołowa Podlaskiego), Osmola i inne, nazwane na pamiątkę swoich rodzinnych wsi. Właśnie stamtąd pochodzili pierwsi osadnicy w tej okolicy. Był to wyjątek, ponieważ większość okolicznych rodów szlacheckich wywodziła się z Mazowsza. Ta grupa rycerzy z Wielkopolski trzymała się razem, wspólnie erygowali w 1431 roku parafię w podlaskich Dziadkowicach. Wybór tej miejscowości na siedzibę parafii świadczył o znaczeniu rodu Dziadków.

W 1452 roku kapelanem w Dziadkowicach był ks. Jan. Na początku XVI wieku plebanem był ks. Maciej Biszewski. Za jego czasów w dniu 15 czerwca 1526 roku biskup łucki potwierdził przywileje i dziesięciny w Dziadkowicach. Odnowiono wtedy erekcję parafii i zmieniono jej wezwaniem na: *Trójcy Przenajświętszej, Wniebowzięcia NMP, św. Jakuba Starszego i Wszystkich Świętych*.

Posiadaczem ziemskim w Dziadkowicach był miejscowy pleban, posiadający 3 włóki ziemi. Pozostałe grunty należały do Dziadkowskich, potomków Stanisława i Piotra. Mieszkało ich tu niewiele, najwyżej kilka rodzin i należeli do bogatej oraz utytułowanej szlachty. W zapiskach herbowych zapisano, iż *Mikołaj [Dziadkowski], ziemianin mielnicki, nabył 1540 r. Zwiadnę, w 1541 r. został podsędkiem mielnickim. Jan Dziatkowski na Dziatkowicach, wspólnie z synami: Jerzym i Wojciechem, procesuje Hornowską 1542 r. Wojciech, syn Jerzego, podsędek mielnicki 1580 r., żonaty z Benigną Raczkówną. Daniel na Dziatkowicach, podstarości mielnicki 1580 r.* W następnych latach wielu Dziadkowskich przeniosło się na Litwę i Ukrainę, uzyskali tam kilka urzędów ziemskich.

Aż do 1569 roku teren obecnej gminy Dziadkowice należał do Wielkiego Księstwa Litewskiego, w ramach ziemi drohickiej. Wszystko zmieniło się na sejmie lubelskim w 1569 roku. Jeden z posłów z Podlasia powiedział wtedy: *„Bądźcie Wmć nas pewni, żeśmy są Wmci bracią. Nie wątpimy też w tem, iż Wmć pomożecie do tego iż to niewolnictwo litewskie będzie z nas złożone, gdyż my dla wolności polskich jesteśmy przystali”*. Na tym sejmie uchwalono słynną unię polsko - litewską i zdecydowano o włączeniu do Korony Królestwa Polskiego Podlasia oraz Ukrainy. Szlachta podlaska złożyła przysięgę na wierność królowi polskiemu, a w akcie przysięgi wymienione są liczne nazwiska rycerzy z obecnej gminy.

Od tej pory ziemie: bielska i drohicka tworzyły województwo podlaskie. Ziemie te dzieliły się na powiaty, a te na parafie. Z czasem z ziemi drohickiej wydzielono ziemię mielnicką (Mielnik). Obecna gmina Dziadkowice leżała dokładnie na styku tych trzech ziem. Wsie: Dziadkowice, Kąty, Lipiny, Żurobice, Jasionówka, należały do ziemi mielnickiej. W ziemi drohickiej znajdowały się miejscowości: Zaręby, Osmola, Wojence, Brzeziny, Smoluchy, Dołubowo, natomiast do ziemi bielskiej należało Zamianowo.

Większość mieszkańców Dziadkowic i okolic stanowiła drobna szlachta. W pozostałych rejonach Rzeczypospolitej nie istniały aż tak wielkie obszary zamieszkałe przez ubogich „panów braci”, zatem stawiali się oni często obiektem niewybrednych żartów ze strony bogatszej części szlachty.

Synowie szlacheccy, z braku ziemi, zmuszeni byli opuszczać rodowe wsie i podejmować pracę u bogatszych sąsiadów. Miasta, same ubogie, nie mogły ich przyjąć, wielu udawało się więc na puste obszary dawnej Rzeczypospolitej.

Położenie ludności (szlacheckiej), która została na miejscu niewiele różniło się od sytuacji chłopów. Nierzadko kilka rodzin mieszkało w jednej chacie. Szlacheccy mieli jednak szansę zmienić swój los. Przynależność do stanu uprzywilejowanego umożliwiała tym, którzy mieli szczęście i byli pracowici, dojść do majątku i znaczenia

Mimo braku zamożności wśród drobnych szlachciców, stanowili oni pełnoprawną warstwę rządzącą w Rzeczypospolitej. Mieli prawo uczestnictwa w sejmikach. Każdy z tutejszych szlachciców przy odrobinie szczęścia i sprytu, mógł się dorobić wielkiego majątku. Każdy z nich mógł być nawet teoretycznie wybrany na króla (przodkowie Jana III Sobieskiego, czy Stanisława Augusta Poniatowskiego sami pochodzili z takich zaścianków). Przysługiwało im pełne prawo własności, inaczej niż wśród chłopów. Z tego powodu grunty szlacheckie nigdy nie podlegały ograniczeniom, jak grunty kmiecie (chłopskie), gdzie pan wsi miał wpływ na podziały majątkowe. Dlatego też gospodarstwa drobnoszlacheckie ulegały cały czas podziałowi, rzadko konsolidacji. Rozdrobnienie gruntów w tutejszych wsiach zostało zlikwidowane dopiero w XX wieku.

Od czasów XV wieku do połowy XVII wieku panował pokój. Co jakiś czas tylko przechodziły zarazy. Ludność żyła we względnym dobrobycie. Wszystko zaczęło się zmieniać w 1648 roku w związku z powstaniem Chmielnickiego na Ukrainie. Miejscowa ludność chłopska często sympatyzowała z tym powstaniem. Zanotowano lokalne wystąpienia chłopskie, jednak najgorsze dopiero miało nadejść. W 1653 roku w parafii dziadkowickiej szalała zaraza, która spowodowała śmierć wielu mieszkańców. W 1655 roku weszły tu wojska szwedzkie (potop szwedzki). Ich pojawienie nie było jeszcze najgorsze. W końcu kwietnia 1657 roku w rejonie te zawitały wojska księcia Siedmiogrodu - Rakoczego. Był to sprzymierzeniec Szwedów, a jego wojsko trudno było nazwać wojskiem, była to zbieranina łotrów i pospólstwa, która narobiła najwięcej zniszczeń w czasie tej wojny. Wojska Rakoczego wyspecjalizowały się paleniu i grabieniu mieszkańców Rzeczypospolitej. W okolicy Drohiczyna Rakoczy „zabawił” przez dwa miesiące, zostawiając niemal doszczętnie spalony Drohiczyn, wszystkie okoliczne wsie i miasteczka. Miary nieszczęścia dopełniły jeszcze

wojska moskiewskie, grasujące tu na przełomie 1659 i 1660 roku. W dwa lata później pojawiła się jeszcze zaraza. Jednak w tym samym czasie Dziadkowice stały się centrum handlowym. W 1661 roku w Dziadkowicach miejscowy pleban uzyskał zezwolenie na ustanowienie corocznych jarmarków.

Trudno ustalić właścicieli ziemskich w Dziadkowicach w XVII wieku. Na początku tegoż stulecia byli to zapewne jeszcze Dziadkowiccy. W drugiej połowie tegoż stulecia byli być może Zaszczyńscy, ponieważ dobroczyńcą miejscowej parafii był Paweł Zaszczyński, podstarości grodzki i podstoli mielnicki, który dnia 12 lutego 1699 roku uposażył hojnie miejscowy kościół. Jednak miejscowa świątynia była w złym stanie po licznych wojnach. W tym czasie władze kościelne zobowiązały proboszcza ks. Wojciecha Kluzińskiego (1680-1710) do wystawienia nowej świątyni.

Okolo 1702 roku został wystawiony kolejny drewniany kościół, staraniem wspomnianego ks. Wojciecha Kluzińskiego. Na nieszczęście w kilka lat później, w czasie wojny północnej (1700-1721) kościół ten został zniszczony. Według wizytacji z przełomu XVIII i XIX wieku świątynia ta „chylała się ku ruinie”.

Na początku XVIII wieku Dziadkowice należały do Stanisława Wąsowskiego, miecznika mielnickiego. Następnie dobra te należały do Łuniewskich, potem do Mikułowskich. W Dziadkowicach mieszkali chłopci, brak danych o zaścianku szlacheckim. W końcu XVIII wieku dobra trafiły w ręce rodziny Uszyńskich i były zapewne połączone z pobliskimi Kątami, również stanowiącymi ich własność.

Czasy Rzeczypospolitej szlacheckiej zaczęły się kończyć wraz z powstaniem kościuszkowskim w 1794 roku. Powstanie upadło i rok później (1795) Rzeczpospolita uległa całkowicie rozbiorom. Dawna ziemia drohicka i mielnicka znalazła się pod panowaniem pruskim. Nie trwało to długo, w czerwcu 1807 roku wojska napoleońskie wypierając Prusaków i Rosjan. Jeszcze w tym samym roku utworzono Księstwo Warszawskie, jednak tereny obecnej gminy Dziadkowice weszły w skład Cesarstwa Rosyjskiego, o takim przebiegu granicy zdecydowali: car Rosji i cesarz Napoleon. Powstał wtedy obwód białostocki w granicach Rosji. Rosjanie początkowo zachowali sądownictwo szlacheckie, na wzór tych z czasów I RP. Sędzią powiatu drohickiego w latach 1822-1831, w skład którego wchodziły ówczesnie Dziadkowice, był Feliks Uszyński, (1764-1853), dziedzic Dziadkowic.

W 1812 roku wojska napoleońskie wkroczyły do Rosji. W szeregi armii Napoleona masowo wstępowała drobna szlachta z tych okolic, jednak Napoleon nie włączył obwodu białostockiego do Księstwa. Dodatkowo, zimą 1812/1813, cesarz doznał klęski i musiał opuścić tereny dawnej Rzeczypospolitej. Ponownie wkroczyli tu Rosjanie. Ci wydali rejestr osób, które walczyły w armii napoleońskiej i ich majątki zostały skonfiskowane.

Włączenie obwodu białostockiego do Rosji spowodowało włączenie wielkiej rzeszy polskiej szlachty w granice państwa carów. W Rosji nie istniała drobna szlachta i carowie postanowili zweryfikować liczne grono polskiej szlachty.

Ukaz carski z 19 listopada 1831 roku przyznawał prawa szlacheckie tylko tym, którzy otrzymali potwierdzenie szlacheckie przez Heroldię Senatu Rządzącego w Petersburgu, pozostali byli zaliczani jako *jednodworcy* -mieszkańcy wsi. Większość nie miała odpowiednich dokumentów i funduszy. W ten sposób cała rzesza drobnej szlachty nie uzyskała praw szlacheckich, stając się chłopami. Jednak mieli oni możliwość „zapisania się do miast”, stawali się więc mieszczanami. Dla szlachcica było to lepsze niż być chłopem. Stąd właśnie w wielu okolicznych wsiach w urzędowych spisach występują obok szlachty, chłopów również mieszczanie. Potomkowie dumnych rycerzy nie rezygnowali z uzyskania praw szlacheckich, ale nie było to łatwe. Na początku lat sześćdziesiątych XIX wieku 200 000 przedstawicieli szlachty podlaskiej (mężczyzn) nie było w stanie udowodnić swoich praw szlacheckich.

Ważnym wydarzeniem w historii tych okolic był dzień 14 kwietnia 1839 roku - rząd carski zlikwidował wtedy kościół unicki w Imperium. Parafie unickie zostały zamienione na prawosławne. Unicy, głównie chłopci, stali się „urzędowo” prawosławnymi.

Na początku XIX wieku dobra dziadkowickie należały do rodziny Uszyńskich. Za ich czasów wybudowano tu obecnie istniejący kościół

W 1861 roku w ramach państwa carskiego utworzono wołosti, okręgi - coś na kształt dzisiejszych gmin. Były to początki samorządu w państwie carów. Należało do nich od kilkunastu do kilkudziesięciu miejscowości. W ramach tych okręgów płacono podatki, tworzone spisy ludności. Na czele takiej gminy stał naczelnik, wybierany przez mieszkańców. Wybory odbywały się co trzy lata. Istniał urząd gminy, zajmujący się podatkami i sprawami porządkowymi. Przy takim urzędzie istniała turma, czyli więzienie.

W tym samym roku przeprowadzono uwłaszczenie ziemi dworskiej. Chłopi otrzymali ziemię na własność za wykupem. Reforma ta tylko w części dotyczyła okolic Dziadkowic, ponieważ dużą część gruntów posiadała drobna szlachta.

W styczniu 1863 roku wybuchło powstanie, zwane później styczniowym. Ziemie te nie należały do Królestwa Polskiego, jednak również one zostały objęte powstaniem. Ludność polska wystąpiła przeciw zaborcy. Największą grupę powstańców stanowili mieszkańcy zaścianków szlacheckich. Była to wielka rzesza bezimiennych bohaterów, wielu z nich oddało życie. Duża ich grupa została wywieziona na Syberię. Wielu Polaków dotknęły wtedy różnego rodzaju represje. Tomasz Jaszczołt w opracowaniu historii gminy Grodzisk podaje okrutne sposoby walki z Polakami, również z cywilami, z tego okresu. Podobne historie miały zapewne również miejsce w okolicach Dziadkowic. Wielu mieszkańców zaścianków szlacheckich zostało pozbawionych majątku. Najwięcej konfiskat w guberni grodzieńskiej spotkało między innymi wsie: Brzeźnica, Zaręby, Korzeniówka, Malinowo i Wojeniec.

W czasie powstania styczniowego kościół w Dziadkowicach został zamknięty. We wszystkich opracowaniach mówi się o zamknięciu kościoła przez władze rosyjskie w ramach represji po powstaniowych, tak w istocie było, lecz za nim to nastąpiło, kościół został zamknięty przez władze kościelne-katolickie. Tak przynajmniej wynika z zachowanych akt korespondencji władz carskich.

Wszystko zaczęło się wiosną 1863 roku, miała wtedy miejsce bitwa pod Siemiatyczami (luty) i następnie bitwa pod Hornowem (maj). W akcję pomagania powstańcom włączył się miejscowy ksiądz Cyprian Sieklucki. Latem lub jesienią 1863 roku rosyjskie władze wojskowe postanowiły aresztować księdza. Zapewne przybyły tu oddział carski wtargnął do kościoła w czasie odprawiania nabożeństwa. Doszło do szamotaniny i ksiądz Sieklucki został raniony w rękę i aresztowany. Po tym zajściu dziekan bielski ks. Stanisław Włodkowski, demonstrując sprzeciw wobec takim poczynaniom władz wojskowych i przelaniu krwi w kościele, kazał zamknąć kościół w Dziadkowicach. Władze rosyjskie nakazały otwarcie kościoła, lecz księża byli nieugięci. Nabożeństwa odprawiano w kaplicy cmentarnej

W roku 1867 kościół został zamknięty jej mienie przekazano prawosławnym. Poszczególne wsie zostały przyłączone do sąsiednich parafii, najczęściej do Bociek. Kto wie, może gdyby księża nie zaprotestowali przeciw przelaniu krwi ks. Siekluckiego, to parafia istniała by nadal. Zamknięcia kościołów w tych okolicach nie były aż tak liczne po powstaniu styczniowym.

Okres, od czasu powstania styczniowego do 1905 roku, był bardzo ciężki dla mieszkańców tych ziem. Po powstaniu władze przystąpiły do zbierania zaległych czynszów od chłopów, które nie były zbierane w latach powstania. Chłopi nie chcieli płacić i władze carskie wysyłały w teren wojsko, które siłą zmuszało opornych do uiszczania „długu”. Majątki „buntowników” zostały zlicytowane. Wielu mieszkańców wysłano na Syberię. Zakazano kupowania ziemi przez Polaków (dekrety grudniowe). Ziemia mogła być przekazywana tylko rodzinie w spadku. Polakom nie wolno było kupować gruntów, takie prawo mieli tylko Rosjanie. Katolicyzm nie mógł się swobodnie rozwijać, szkoły były narzędziem rusyfikacji. W urzędach można było się porozumieć tylko po rosyjsku. W Królestwie Polskim istniała pewna autonomia, natomiast te obszary były położone bezpośrednio na terenie Rosji z wszelkimi tego konsekwencjami

Upadł również miejscowy majątek ziemski, własność Uszyńskich. W końcu XIX wieku dziedziczyli tu Marianna i Aleksander Uszyńscy. Następnie majątek przejęła ich córka Bogusława Żochowska. Żochowska w 1899 roku sprzedała całość majątku Dziadkowice spółce chłopskiej złożonej z 9 chłopów i 1 „mieszczanina”. W momencie sprzedaży majątek liczył jeszcze 333 dziesięcin. Spółka chłopska rozparcelowała grunty i powstały mniejsze gospodarstwa.

W 1914 roku wybuchła I wojna światowa. W rok później wkroczyły tutaj wojska niemieckie. Przez obecną gminę przechodził front (sierpień 1915). Rosjanie ewakuowali się, zabierając ze sobą wielu mieszkańców, głównie urzędników i prawosławnych. W czasie walk rosyjsko-niemieckich znacznie ucierpiał miejscowy kościół (do 1915 roku cerkiew).

Od jesieni 1915 roku zaczęła się okupacja niemiecka. Była ona twarda i surowa, kraj był eksploatowany gospodarczo, jednak w tym czasie do szkół i urzędów powrócił język polski. Niemcy wycofali się stąd jesienią 1918 roku. Powiat bielski został włączony do państwa polskiego. Powstała wtedy gmina Kąty. Jej organizatorem był Wacław Malinowski z Kątów. Gmina ta obejmowała miejscowości: Andryjanki, Choroszczewo, Chronibry, Dziadkowice, Hornowszczyzna, Hornów, Jasienówka Mała, Jasienówka Stara, Kąty, Korzeniówka, Lipiny, Lubiejki, Malewice, Osmola, Piotrowo, Piotrowo Krzywokoły, Wałki, Wygonów, Żurobice.

Pokój trwał niedługo. W końcu lipca 1920 roku weszły tu wojska bolszewickie, rozpoczęło się tworzenie komitetów rewolucyjnych, jednak w połowie sierpnia bolszewicy zostali stąd wyparci.

W 1919 roku, po wielu latach, kościół w Dziadkowicach został zwrócony prawowitym właścicielom. Świątynia była bardzo zniszczona. Ponownej erekcji parafii dokonał w dniu 3 lutego 1920 roku, ks. abp Jerzy Matulewicz (1871-1927), biskup wileński (1918-1925). Dzięki staraniom ks. Mikołaja Ikonowicza (1889-1937), proboszcza dziadkowickiego (1919-1930) i wydanej pomocy parafian w latach 1919-1921 świątynia została odbudowana. W dniu 30 października 1921 roku kościół został uroczystie poświęcony.

W okresie międzywojennym największym gospodarzem w Dziadkowicach był Daniel Pietruczak, posiadający 53 ha. W tym czasie Dziadkowice nie były zbyt rozwinięte gospodarczo. *Księga Adresowa Polski* z 1929 roku notuje jedynie dwa sklepy spożywcze: J. Krakówki i Franciszka Porzezińskiego, istniał też zakład szewski P. Marciniuka. Jednak powoli miejscowość zyskiwała znaczenie. Znowu była ośrodkiem parafialny, od lat trzydziestych ponownie ustanowiono tu urząd pocztowy. Ten wzrost znaczenia Dziadkowic przyniósł ustanowienie tu urzędu gminnego, ale to dopiero w 1952 roku.

Od 1931 roku do gminy Kąty przeniesiono między innymi wsie: Brzeziny Janowięta, Brzeziny Niedźwiadki, Wojeńce i Zaręby z gminy Grodzisk. Jednak już w 1934 roku gmina Kąty została zlikwidowana. Jej teren podzielono między sąsiednie gminy. Do gminy Grodzisk włączono miejscowości: Żurobice, Jasienówka. Do gminy Milejczyce włączono Hornowszczyznę. Najwięcej miejscowości włączono do gminy Boćki: Dziadkowice, Hornowo, Malewice, Kąty, Osmola, Wojeniec i Żuniewo.

Według danych z 1921 roku w Dziadkowicach notowano 22 domy i 107 mieszkańców, w tym 36 prawosławnych (32 z nich podało narodowość białoruską), mieszkało tu również 4 Żydów. W następnych latach wzrastała liczba prawosławnych. W 1938 roku w Dziadkowicach mieszkały już 83 osoby wyznania prawosławnego

W latach 1919-1921 kościół w Dziadkowicach został odbudowany po zniszczeniach wojennych. Remontowano go również w 1938 roku, następnie w latach 1959 i 1983-1985.

2.2. Położenie Gminy

Gmina Dziadkowice położona jest w obrębie Wysoczyzny Drohickej wchodzącej w skład makroregionu fizyczno-geograficznego jakim jest Nizina Północnopodlaska (J. Kondracki, A. Rychling). W układzie podziału administracyjnego gmina Dziadkowice położona jest w północno-wschodniej części powiatu Siemiatycze i graniczy od wschodu z gminą Milejczyce, od południa z gminami Nurzec Stacja i Siemiatycze, od zachodu z gminą Grodzisk, od północy z gminą Brańsk, zaś od północno-wschodu z gminą Boćki, powiat Bielsk Podlaski. W skład Gminy wchodzi 21 miejscowości:

- Brzeziny Janowięta
- Brzeziny Niedźwiadki
- Dołubowo
- Dziadkowice
- Hornowo
- Hornowszczyzna
- Jasienówka
- Jasienówka Mała
- Kąty
- Korzeniówka
- Lipiny
- Malewice
- Malinowo
- Osmola

- Smolugi
- Wojeniec
- Zaminowo
- Zaporosł
- Zaręby
- Żuniewo
- Żurobice

Gęstość zaludnienia gminy wynosi 22,3 osoby/km² i wskaźnik ten sukcesywnie spada. Dla porównania w roku 2019 wskaźnik wynosił 23,5 osób/ km², w roku 2020 22,6 osób/ km², a od roku 2021 wynosi 22,3 osoby/ km². Zmiana ludności na 1000 mieszkańców w roku 2020 wynosiła - 13,7, natomiast w roku 2019 -10,9.

Tabela 1. Dane demograficzne Gminy

	2019	2020	2021
ludność na 1 km ²	23,5	22,6	22,3
zmiana liczby ludności na 1000 mieszkańców	-10,9	-13,2	-13,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wnioski

Gmina nie leży w strefie przygranicznej, co w pewnym stopniu ogranicza możliwość jej rozwoju (brak szeroko rozumianego handlu przygranicznego), ale jednocześnie jest gwarantem bezpieczeństwa przed niekontrolowanym ruchem migracyjnym zza wschodniej granicy.

Gmina jest gminą z wyraźną tendencją wyludniania się.

2.3. Położenie fizyczno- geograficzne i rzeźba terenu

Zgodnie z podziałem fizjograficznym prof. Jerzego Kondrackiego, gmina Dziadkowice jest zlokalizowana w granicach mezoregionu Wysoczyzna Drohiczyńska, wydzielonego z Niziny Północnopodlaskiej. Wysoczyzna zajmuje obszar 1560 m² zlokalizowana pomiędzy Nurcem, a Podlaskim Przełomem Bugu. Region ten jest wzniesiony nieco wyżej niż sąsiadująca od północy Równina Bielska i jest bardziej urozmaicona pod względem powierzchni. Obszar gminy jest morfologicznie mało urozmaicony. Część północna gminy, tj. tereny położone na północ od Dziadkowic to lekko falista równina gliniasta, o wysokościach wahających się w granicach od 143,0 m n.p.m. w rejonie Zaminowa do 189 m n.p.m. na południowy zachód od wsi Dołubowo. Dominują tu grunty rolne, rozcięte niewielkimi dolinami lokalnych cieków wodnych, a istniejące kulminacje terenowe są porośnięte lasami. Istniejąca zabudowa ma charakter zwartej zabudowy wiejskiej i koncentruje się we wsiach Dołubowo, Zaminowo, Smolugi i Brzeziny. Nieco większe urozmaicenie morfologiczne wykazuje wschodnia część gminy. W okolicach wsi Żurobice, Hornowo i Osmola występuje szereg drobnych wzniesień czołowo morenowych o dość łagodnych, rozmytych zboczach. Wierzchołki tych wzniesień osiągają miejscami wysokości ok. 180 m n.p.m., zazwyczaj jednak dochodzą do 170-175 m n.p.m. i są z reguły porośnięte lasami. Amplitudy wysokości względnych nie przekraczają 5 m. Ta część gminy ma charakter falisty urozmaicony dolinami rzeki Leśnej i Leszczki, przy brzegach których rozlokowały się wsie Dziadkowice, Malewice i Hornowo. W tej części gminy obserwuje się występowanie w niewielkim stopniu zabudowy kolonijnej. Zachodnia część gminy jest piaszczystą równiną wodno-lodowcową. Urozmaicają ją trzy niewielkie pagórki czołowo morenowe porośnięte lasem, wyłaniające się spod pokrywy piaszczystej w okolicy Malinowa i Lipin. Dominującym elementem krajobrazu są tu grunty orne, a istniejąca zabudowa o charakterze zwartym koncentruje się we wsiach Malinowo i Lipiny. Teren gminy leży w zlewni rzeki Nurzec. Część środkową i południową odwadnia rzeka Leśna, z dopływami Leszczką (wg. MPHP 10 Dębówka) i Praczką, a część północną gminy dopływy z Dołubowa i Smolug.

Gminę cechuje mało urozmaicony krajobraz równinny, jedynie w okolicach miejscowości Hornowo i Osmola występują niewielkie ok. 5 m wzniesienia. Przez teren Gminy nie przebiega żaden ciek wodny mogący być atrakcją turystyczną dla przyjezdnych.

Wnioski

Gmina Dziadkowice nie posiada wybitnych walorów rekreacyjno-wypoczynkowych, tym niemniej istnieją tereny i elementy zagospodarowania przestrzennego przydatne dla urządzeń turystyki i wypoczynku. Funkcja turystyczna powinna być w przyszłości, istotnym czynnikiem rozwoju gospodarczego gminy, w której powinny być rozwijane niektóre wybrane formy turystyki i wypoczynku o zasięgu regionalnym i lokalnym, w tym:

- *wypoczynek sobotnio – niedzielny i świąteczny,*
- *wypoczynek specjalistyczny (myślistwo, jeździectwo),*
- *turystyka motorowa, piesza i rowerowa,*
- *agroturystyka*

2.4. Budowa geologiczna i zasoby geologiczne

Pod względem tektonicznym obszar gminy Dziadkowice położony jest w obrębie zachodniej części Obniżenia Podlaskiego, wchodzącego w skład prekambryjskiej platformy wschodnioeuropejskiej. Powierzchnię gminy budują utwory czwartorzędowe związane ze zlodowaceniem środkowopolskim oraz utwory holocenu. Bezpośrednio na powierzchni terenu występują utwory stadiału mazowiecko-podlaskiego zlodowacenia środkowopolskiego. Najstarszym utworem tego stadiału występującym na powierzchni jest glina zwałowa. Tworzy ona zwarte pokrywy wokół Dołubowa, Dziadkowic i Osmoli. Jest ona koloru brązowego, dość piaszczysta. Miejscami znajdują się w niej niewielkie wkładki mułków ilastych lub piasków. Powierzchnia gliny zwałowej jest na ogół odwapniona i zwietrzała. Miąższość gliny jest bardzo zmienna i waha się od 4,5 m do 24,0 m. W dolinie rzeki Leśnej w okolicy Dziadkowic glina ta została całkowicie usunięta i na powierzchni odkrywają się utwory zastoiskowe w postaci ilów, mułków i piasków pylastych. Miąższość tych osadów jest zmienna i waha się od 3,0 m do 11,0 m. Na glinach zwałowych występują utwory lodowcowe, zbudowane z piasków ze żwirem i gładzików, oraz moreny czołowe. Moreny czołowe tworzą słabo widoczny w terenie ciąg Osmola – Hornowo- Żurobice. Utwory lodowcowe pokrywają całą południową część gminy począwszy od Dziadkowic. Występują też równoleżnikowym pasem na południe od Dołubowa. Osady te w części powierzchniowej są zapyłone i słabo posegregowane, natomiast w części dolnej są przemyte i warstwowane. Miąższość ich w tej części gminy wynosi ok. 10 m. W zachodniej części gminy występują rozległe płaskie powierzchnie sandrowe. Są to piaski sandrowe, często ze znaczną domieszką żwirów, warstwowo przemyte, o miąższości dochodzącej do 8,0 m. U schyłku plejstocenu i na początku holocenu wykształciły się pokrywy piasków eolicznych, które na terenie gminy występują na północny-wschód od Dziadkowic. Doliny rzeczne i zagłębienia bezodpływowe w holocenie wypełniły się drobno piaszczystymi osadami rzeczными, namułami i madami, przykrytymi w środkowej i dolnej części dolin torfami.

Występowanie surowców mineralnych na obszarze gminy ściśle wiąże się z utworami czwartorzędowymi. Rozciągają się w jej wschodniej i południowej części sfera czołomorenowa zbudowana jest w przeważającej części z utworów piaszczystych często silnie zaglinionych, zawierających tylko niewielkie domieszki lub gniazda żwirów. Na terenie gminy Dziadkowice stwierdzono występowanie złóż pospółki.- Jasienówka – złożo pospółki na pow. ok. 15 ha, zasoby (przy średniej miąższości 4,0 m) szacowane na 1 milion ton.- Jasienówka – złożo pospółki zalegające nieregularnie pod dużym nakładem. Na terenie gminy wydzielono obszary perspektywicznego występowania złóż surowców mineralnych stałych:

- w rejonie wsi Osmola i Hornowo. Są to piaski kwarcowo-skaliowe, drobnoziarniste lekko zapyłone przewartswione żwirem oraz piaski kwarcowo-skaliowe, drobnoziarniste lekko zapyłone,
- w miejscowości Żurobice – perspektywiczne występowanie surowców mineralnych na działce o powierzchni 6,43 ha,
- w miejscowości Malinowo- występowanie żwiru.

Zgodnie z danymi Bilansu złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2021 na terenie Gminy zlokalizowane są następujące złoża:

- Korzeniówka II – złożo geologiczne bilansowe żwirów i piasków – 227
- Żurobice- złożo geologiczne bilansowe żwirów i piasków – 345

Wnioski

Na terenie Gminy występują złoża kopalin (żwiru i piaski), które mogą być rozsądnie eksploatowane i stanowić źródło dochodów dla jego mieszkańców. Należy jednak podjąć działania mające na celu ochronę aktualnych zasobów dla przyszłych pokoleń.

2.5. Wody

Wody podziemne

Gmina Dziadkowice należy do JCWPd 55.

Zgodnie z kartą informacyjną JCWPd 55 zamieszczonej na stronie PIG-PSH struktura JCWPd 55 składa się z czterech poziomów wodonośnych rozdzielonych utworami trudno przepuszczalnymi. Każdy z wymienionych poziomów charakteryzuje się trochę innym układem stref zasilania i drenażu. W utworach czwartorzędu wody krążą w systemie zamkniętym w obrębie zlewni (lokalny system krążenia). W utworach paleogenu i neogenu wody dopływają lateralnie spoza obszaru JCWPd. Poziom przypowierzchniowy Q1 jest praktycznie nie izolowany od powierzchni terenu, umożliwia to jego infiltracyjne zasilanie. Strefy zasilania są związane z działami wód powierzchniowych. Z kolei wody podziemne są drenowane przez rzeki np. Osownicę, Czerwonkę i Liwiec. System krążenia wód poziomu przypowierzchniowego ma charakter wybitnie lokalny. Poziomy wodonośne Q2 i Q3 są izolowane od powierzchni terenu, zatem ich zasilanie zachodzi na drodze przesączania się wód przez utwory trudno przepuszczalne oraz za pośrednictwem sąsiednich poziomów wodonośnych. Z kolei drenowane są przez większe cieki powierzchniowe o głęboko wciętych dolinach rzecznych np. Bug, Liwiec, Nurzec. Oba poziomy są w lokalnej łączności hydraulicznej. Lokalnie piaski poziomu czwartorzędowego Q3 są w bezpośrednim kontakcie z osadami paleogenu i neogenu, tworząc wspólny poziom wodonośny. Ogólnie wody tego poziomu płyną do strefy drenażowej, jaką prawdopodobnie stanowi rzeka Bug. Poziom wodonośny Pg–Ng jest zasilany przez przesączanie się wód z piętra czwartorzędowego oraz infiltrację wód opadowych na wychodniach piasków miocenu i oligocenu poza obszarem jednostki. Ogólnie wody tego poziomu płyną w kierunku północno-wschodnim do strefy drenażowej, jaką prawdopodobnie stanowi rzeka Bug.

Jak wynika z badań monitoringowych wód powierzchniowych wykonywanych przez Inspekcję Ochrony Środowiska (<https://mjwp.gios.gov.pl/mapa/mapa,172.html>) ostatnie badania w tym punkcie przeprowadzane były w roku 2019. Zarówno stan wód ilościowy, jak i chemiczny określono jako dobry.

Wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe Gminy należą do JCWP: RW200017266649, RW200010267146299, RW20001026714569

JCWP RW200017266649 - Leśna

Powierzchnia zlewni JCWP [km²] 320,46

Obszar dorzecza - obszar dorzecza Wisły

Ocena stanu na podstawie oceny stanu GIOŚ 2014-2019 i oceny eksperckiej (wg klasyfikacji obowiązującej od 1 stycznia 2022 r.)

Stan/potencjał ekologiczny - umiarkowany stan ekologiczny

Stan (ogólny)- zły stan wód

Główne źródło presji troficznych- nawożenie i depozycja

Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających - ścieki przemysłowe i komunalne

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego – zagrożona

Jcw przeznaczone do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych NIE - JCWP nie przeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych

Obszary wyznaczone jako tereny wrażliwe na mocy dyrektywy 91/271/EWG - obszary wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód - TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy

na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód

Cel środowiskowy

Stan/potencjał ekologiczny – umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [azot azotanowy]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D

Stan chemiczny - dobry stan chemiczny

Postęp w osiąganiu celów środowiskowych JCWP w porównaniu do a PGW 2016 r. (wg oceny stanu wód za lata 2014-2019) Ocena postępu według podziału jednostek planistycznych a PGW (2016)

Stan/potencjał ekologiczny - RW200017266649 - cel osiągnięty – poprawa stanu

Stan chemiczny - RW200017266649 - cel nieosiągnięty - pogorszenie do stanu złego

Termin osiągnięcia celu środowiskowego – 2027

Uzasadnienie odstępstwa polegającego na złagodzeniu celów środowiskowych (w trybie art. 4 ust. 5 RDW)

Potrzeba społeczno-ekonomiczna zaspokajana przez źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych- Odprowadzanie ścieków oczyszczonych w sposób zapewniający zgodność z wymaganiami prawnymi (oraz, tam gdzie stosowne, wymaganiami najlepszej dostępnej techniki) jest wyrazem potrzeb społeczno-gospodarczych, które są identyfikowane na etapie sporządzania i aktualizacji lokalnych strategii rozwoju i aktów planowania przestrzennego. Konieczność prowadzenia działalności gospodarczej w sposób zgodny z wymaganiami prawnymi jest jedną z głównych konkluzji polityki ekologicznej państwa.; rolnictwo (uwzględnione na etapie analiz presji, które wykonano dla potrzeb iia pgw) rozumiane jako działalność służąca zaopatrzeniu gospodarki w surowce i produkty jest emanacją potrzeb społeczno-ekonomicznych. potrzeby te wpisują się w cele strategiczne „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz w lokalne cele społeczno-gospodarcze, które identyfikowane i uzasadniane są na etapie sporządzania i aktualizacji lokalnych strategii rozwoju i aktów planowania przestrzennego. Dokumenty te podlegają cyklicznym przeglądom pod kątem badania zgodności z wymaganiami strategicznymi, w tym – z uwarunkowaniami w zakresie ochrony wód.; oczyszczanie ścieków jest emanacją potrzeb społeczno-ekonomicznych wpisujących się w ustalenia dyrektywy rady 91/271/ewg z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych i polityki ekologicznej państwa. miejscowe rozwiązania gospodarki ściekowej, które wpisują się w potrzeby społeczno-gospodarcze, są identyfikowane na etapie sporządzania i aktualizacji lokalnych strategii rozwoju i aktów planowania przestrzennego.

Wyjaśnienie braku alternatywnego sposobu zaspokojenia potrzeby społeczno- ekonomicznej- Brak korzystniejszych alternatywnych opcji wynika z tego, że obecnie gospodarka rolna musi być prowadzona zgodnie z „Programem działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” oraz z przepisami o ochronie gruntów rolnych, których ustalenia są zbieżne ze „Zbiorem zaleceń dobrej praktyki rolniczej mającego na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”. Konieczność prowadzenia gospodarki rolnej w wariancie najkorzystniejszym dla środowiska wodnego wynika również z warunków wsparcia przyznawanego w ramach wspólnej polityki rolnej i powiązanego z nią programu rozwoju obszarów wiejskich.; spełnianie wymagań prawnych w zakresie ilości i jakości odprowadzanych ścieków (które podlega stałej weryfikacji w ramach systemu kontroli oraz cyklicznych przeglądów pozwoleń wodnoprawnych) jest dowodem na to, że zapewniona jest opcja najlepsza technicznie wykonalna (w granicach proporcjonalności kosztów). W odniesieniu do instalacji podlegających pod wymagania dyrektywy parlamentu europejskiego i rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych, dowodem zastosowania najlepszej opcji jest zapewnienie zgodności z wymaganiami najlepszej dostępnej techniki (co jest weryfikowane na etapie wydawania i cyklicznych przeglądów pozwoleń zintegrowanych).; spełnianie wymagań prawnych w zakresie ilości i jakości odprowadzanych ścieków (które podlega stałej weryfikacji w ramach systemu kontroli oraz cyklicznych przeglądów pozwoleń wodnoprawnych) jest dowodem na to, że zapewniona jest opcja najlepsza technicznie wykonalna (w granicach proporcjonalności kosztów).

w odniesieniu do instalacji podlegających pod wymagania dyrektywy parlamentu europejskiego i rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych, dowodem zastosowania najlepszej opcji jest zapewnienie zgodności z wymaganiami najlepszej dostępnej techniki (co jest weryfikowane na etapie wydawania i cyklicznych przeglądów pozwoleń zintegrowanych); brak możliwości skutecznego odwrócenia zmian hydromorfologicznych oraz brak alternatyw dla pełnionych funkcji.

Działania na rzecz uzyskania celu środowiskowego

Nazwa działania - Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność.

Opis działania - Działania kontrolne przestrzegania przez rolników rozporządzenia z dnia 12 lutego 2020 r w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” zgodnie z art. 108 pr. w., tj.: 1) stosowania programu działań, 2) spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem, 3) stosowania nawozów zgodnie z planem nawożenia azotem.

Nazwa działania - Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami

Opis działania - Promocja działań wynikających ze: „Zbioru zaleceń dobrej praktyki rolniczej” dla ograniczenia zanieczyszczenia wód związkami azotu i fosforu, których źródłem jest działalność rolnicza, w tym w szczególności działania ograniczające migrację biogenów wraz ze spływem powierzchniowym (przeciwdziałanie erozji, strefy buforowe i inne). Promocja działań wynikających z „Kodeksu doradczego dobrej praktyki rolniczej dotyczącej ograniczenia emisji amoniaku”. Działania doradcze ukierunkowane są na: doradztwo technologiczne, pomoc rolnikom w ubieganiu się o przyznanie pomocy finansowej ze środków pochodzących z funduszy UE lub innych instytucji krajowych i zagranicznych.

RW200010267146299 – Nurczyk

Powierzchnia zlewni – 279,32 km²

Stan/potencjał ekologiczny - umiarkowany stan ekologiczny

Stan (ogólny)- zły stan wód

Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWP

Główne źródło presji troficznych - źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)

Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających - ścieki przemysłowe i komunalne

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego – zagrożona

Obszary wyznaczone jako tereny wrażliwe na mocy dyrektywy 91/271/EWG - obszary wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód - TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód

Cel środowiskowy

Stan/potencjał ekologiczny - dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D

Stan chemiczny - dobry stan chemiczny

Termin osiągnięcia celu środowiskowego - 2027

RW20001026714569 – Kamianka

Obszar dorzecza - obszar dorzecza Wisły

Powierzchnia zlewni – 132.94 km²

Stan/potencjał ekologiczny - umiarkowany stan ekologiczny

Wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny - BZT5, azot ogólny, azot amonowy, azot azotanowy, fosfor ogólny, fosfor fosforanowy (V), miedź; fitobentos, makrofity, makrobezkręgowce

Stan chemiczny- stan chemiczny poniżej dobrego

Wskaźniki determinujące stan chemiczny - benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, fluoranten, związki tributyllocyny; bromowane difenyletery, rtęć

Stan (ogólny)- zły stan wód

Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWP

Główne źródło presji troficznych - nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe)

Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających- ścieki przemysłowe i komunalne oraz depozycja atmosferyczna

Obszary wyznaczone jako tereny wrażliwe na mocy dyrektywy 91/271/EWG - obszary wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód - TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód

Cel środowiskowy

Stan/potencjał ekologiczny - dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku dla migracji ichtiofauny o ile jest monitorowany wskaźnik diadromiczny D

Stan chemiczny - stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Postęp w osiąganiu celów środowiskowych JCWP w porównaniu do a PGW 2016 r. (wg oceny stanu wód za lata 2014-2019) Ocena postępu według podziału jednostek planistycznych a PGW (2016)

Stan/potencjał ekologiczny- RW200017266569 - cel nieosiągnięty - brak postępu

Stan chemiczny- RW200017266569 - cel nieosiągnięty - brak postępu

Termin osiągnięcia celu środowiskowego – 2027

Uzasadnienie odstępstwa polegającego na złagodzeniu celów środowiskowych (w trybie art. 4 ust. 5 RDW)

Potrzeba społeczno-ekonomiczna zaspokajana przez źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych - Odprowadzanie ścieków oczyszczonych w sposób zapewniający zgodność z wymaganiami prawnymi (oraz, tam gdzie stosowne, wymaganiami najlepszej dostępnej techniki) jest wyrazem potrzeb społeczno-gospodarczych, które są identyfikowane na etapie sporządzania i aktualizacji lokalnych strategii rozwoju i aktów planowania przestrzennego. Konieczność prowadzenia działalności gospodarczej w sposób zgodny z wymaganiami prawnymi jest jedną z głównych konkluzji polityki ekologicznej państwa.; rolnictwo (uwzględnione na etapie analiz presji, które wykonano dla potrzeb iiaipgw) rozumiane jako działalność służąca zaopatrzeniu gospodarki w surowce i produkty jest emanacją potrzeb społeczno-ekonomicznych. potrzeby te wpisują się w cele strategiczne „Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030” i programu rozwoju obszarów wiejskich oraz w lokalne cele społeczno-gospodarcze, które identyfikowane i uzasadniane są na etapie sporządzania i aktualizacji lokalnych strategii rozwoju i aktów planowania przestrzennego. dokumenty te podlegają cyklicznym przeglądom pod kątem badania zgodności z wymaganiami strategicznymi, w tym –

z uwarunkowaniami w zakresie ochrony wód.; oczyszczanie ścieków jest emanacją potrzeb społeczno-ekonomicznych wpisujących się w ustalenia dyrektywy rady 91/271/ewg z dnia 21 maja 1991 roku dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych i polityki ekologicznej państwa. miejscowe rozwiązania gospodarki ściekowej, które wpisują się w potrzeby społeczno-gospodarcze, są identyfikowane na etapie sporządzania i aktualizacji lokalnych strategii rozwoju i aktów planowania przestrzennego.; emanacją potrzeb społeczno-ekonomicznych jest prowadzona działalność gospodarcza, budownictwo mieszkaniowe, gospodarka komunalna, infrastruktura transportowa. funkcjonowanie zurbanizowanych ośrodków społeczno-przemysłowo-gospodarczych i centrów komunikacyjnych jest niezbędne dla rozwoju gospodarczego oraz podtrzymania i rozwoju funkcji społecznych, komunikacyjnych, usługowych i przemysłowych. szczegółowe ustalenia w tym zakresie zawarte są w lokalnych strategii rozwoju oraz w aktach planowania przestrzennego. w odniesieniu do benzo(a)pirenu, którego źródłem jest emisja ze spalania paliw w celu produkcji energii cieplnej: zaopatrzenie mieszkańców w energię ciepłą jest elementarną potrzebą społeczną (w regionalnych warunkach klimatycznych) w zakresie zapewnienia odpowiednich warunków życia. transport samochodowy (i związana z nim emisja zanieczyszczeń) jest niezbędny dla podtrzymania systemów społeczno-gospodarczych związanych z gospodarką, edukacją, handlem, rekreacją i ochroną zdrowia

Wyjaśnienie braku alternatywnego sposobu zaspokojenia potrzeby społeczno- ekonomiczne

Brak korzystniejszych alternatywnych opcji wynika z tego, że obecnie gospodarka rolna musi być prowadzona zgodnie z „Programem działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” oraz z przepisami o ochronie gruntów rolnych, których ustalenia są zbieżne ze „Zbiorem zaleceń dobrej praktyki rolniczej mającego na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych”. konieczność prowadzenia gospodarki rolnej w wariancie najkorzystniejszym dla środowiska wodnego wynika również z warunków wsparcia przyznawanego w ramach wspólnej polityki rolnej i powiązanego z nią Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.; spełnianie wymagań prawnych w zakresie ilości i jakości odprowadzanych ścieków (które podlega stałej weryfikacji w ramach systemu kontroli oraz cyklicznych przeglądów pozwoleń wodnoprawnych) jest dowodem na to, że zapewniona jest opcja najlepsza technicznie wykonalna (w granicach proporcjonalności kosztów). w odniesieniu do instalacji podlegających pod wymagania dyrektywy parlamentu europejskiego i rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych, dowodem zastosowania najlepszej opcji jest zapewnienie zgodności z wymaganiami najlepszej dostępnej techniki (co jest weryfikowane na etapie wydawania i cyklicznych przeglądów pozwoleń zintegrowanych).; spełnianie wymagań prawnych w zakresie ilości i jakości odprowadzanych ścieków (które podlega stałej weryfikacji w ramach systemu kontroli oraz cyklicznych przeglądów pozwoleń wodnoprawnych) jest dowodem na to, że zapewniona jest opcja najlepsza technicznie wykonalna (w granicach proporcjonalności kosztów). w odniesieniu do instalacji podlegających pod wymagania dyrektywy parlamentu europejskiego i rady 2010/75/UE z dnia 24 listopada 2010 r. w sprawie emisji przemysłowych, dowodem zastosowania najlepszej opcji jest zapewnienie zgodności z wymaganiami najlepszej dostępnej techniki (co jest weryfikowane na etapie wydawania i cyklicznych przeglądów pozwoleń integrowanych).; alternatywne opcje zagospodarowania terenu były analizowane na etapie przeglądu obowiązujących i tworzenia nowych aktów planowania przestrzennego. Obowiązujące przepisy o ochronie środowiska (w tym: program działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu) zapewniają konieczność realizacji wariantów i rozwiązań najkorzystniejszych dla środowiska, o ile jest to wykonalne technicznie i nie powoduje nieproporcjonalnych kosztów, co jest ustalone każdorazowo w ramach indywidualnych postępowań administracyjnych i planistycznych. efektywne wdrażanie polityk i strategii dedykowanych ochronie środowiska (z polityką ekologiczną państwa na czele), rozwój systemu planowania przestrzennego (w tym: wdrażanie krajowej polityki miejskiej), stosowanie programów ochrony powietrza i projektów rozbudowy systemów kanalizacji oraz wdrażanie i stosowanie przepisów o ochronie środowiska - są najlepszą opcją sprzyjającą dążeniu do wysokiego poziomu ochrony środowiska. w odniesieniu do benzo(a)pirenu, którego źródłem jest emisja ze spalania paliw w celu produkcji energii cieplnej: realizowanie polityki przekształcania struktury paliw (z konwencjonalnych na niskoemisyjne), wdrażanie polityki energetycznej państwa, polityki ekologicznej państwa, programów ochrony powietrza, planów gospodarki niskoemisyjnej i tzw. "ustaw antysmogowych" jest dowodem na to, że wdrażany jest system mający na celu zmniejszenie emisjogenności wytwarzania energii cieplnej. modernizacja sieci drogowej, rozwój komunikacji publicznej i wymiana taboru samochodowego sprzyjają zmniejszeniu uciążliwości emisji z transportu - w aktualnych warunkach gospodarczo- logistycznych nie ma lepszej opcji środowiskowej niż podejmowanie ww. działań.;brak

możliwości skutecznego odwrócenia zmian hydromorfologicznych oraz brak alternatyw dla pełnionych funkcji.

Zestawienie działań zmierzających do osiągnięcia celu środowiskowego

Nazwa zadania Realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Opis działania

Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w aglomeracji Miasto Siemiatycze w celu poprawy jakości odprowadzanych ścieków (ID oczyszczalni ścieków: PLPL0040).

Nazwa działania

Kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność

Opis działania

Działania kontrolne przestrzegania przez rolników rozporządzenia z dnia 12 lutego 2020 r w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” zgodnie z art. 108 pr. w., tj.: 1) stosowania programu działań, 2) spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem, 3) stosowania nawozów zgodnie z planem nawożenia azotem.

Nazwa działania

Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych.

Opis działania

Kontrola stanu wód Bugu i jego dopływów [wydra]. Kontynuacja dotychczasowego monitoringu w wybranych punktach kontrolnych. W razie stwierdzenia złego stanu ekologicznego lokalizacja źródła zanieczyszczeń i interwencja mająca na celu jego likwidację. Rzeka Bug i jej dopływy. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nadbużańska).

Nazwa działania

Realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych.

Opis działania

Poprawa migracji ryb - inwentaryzacja urządzeń i budowli hydrotechnicznych w dorzeczu Bugu stanowiących bariery dla ich migracji oraz usuwanie tych, które nie są niezbędne lub poprawa ich przepustowości. Termin rozpoczęcia działań w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Rzeka Bug i jej główne dopływy. (Obszar Natura 2000 Ostoja Nadbużańska)

Nazwa działania

Ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami

Opis działania

Promocja działań wynikających ze: „Zbioru zaleceń dobrej praktyki rolniczej” dla ograniczenia zanieczyszczenia wód związkami azotu i fosforu, których źródłem jest działalność rolnicza, w tym w szczególności działania ograniczające migrację biogenów wraz ze spływem powierzchniowym (przeciwdziałanie erozji, strefy buforowe i inne). Promocja działań wynikających z „Kodeksu doradczego dobrej praktyki rolniczej dotyczącej ograniczenia emisji amoniaku”. Działania doradcze ukierunkowane są na: doradztwo technologiczne, pomoc rolnikom w ubieganiu się o przyznanie pomocy finansowej ze środków pochodzących z funduszy UE lub innych instytucji krajowych i zagranicznych

Nazwa działania

Aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do JCWP

Opis działania

Aktualizacja programu ochrony środowiska w celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń do wody i powietrza, substancji będących czynnikami stwierdzonej presji chemicznej w wodzie oraz redukcji dopływu substancji priorytetowych ze zlewni do JCWP. Obejmuje uwzględnienie w opracowywanych i aktualizowanych planach (na wszystkich poziomach JST) zagadnień związanych z identyfikacją zagrożeń i problemów oraz wdrażaniem lokalnych działań mających na celu ograniczenie stwierdzonych presji chemicznych i poprawę stanu wód. Planowanie specyficznych działań na szczeblu samorządowym ma przyczyniać się do osiągnięcia celów zapisanych w krajowych dokumentach strategicznych i programowych

Obszary zagrożenia powodziowego

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju) na terenie Gminy nie występuje wstępne ryzyko powodziowe i zagrożenie powodziowe.

Susza

Zgodnie z „Planem przeciwdziałania skutkom suszy” (przyjętym Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy, Dz. U. 2021 poz. 1615) analiza intensywności korzystania z dyspozycyjnych zasobów wód powierzchniowych wskazała, iż na terenie Polski, na 38,95% powierzchni obszarów dorzeczy stopień wykorzystania uznać można za normalny, na 37,50% powierzchni obszarów dorzeczy stopień ten jest intensywny, a na 23,55% bardzo intensywny. Jest on charakterystyczny dla zlewni źródłowych odcinków rzek w Sudetach i Karpatach oraz Wyżyny Śląsko-Krakowskiej. Zlewnie o intensywnym stopniu wykorzystania są zlokalizowane ponadto w zachodniej części Nizin Środkowopolskich, na Pojezierzu Wielkopolskim, północnej części Pojezierza Południowo pomorskiego, południowej części Pojezierza Zachodniopomorskiego, północno-zachodniej części Pojezierza Wschodniopomorskiego, na Pojezierzu Iławskim, Pojezierzu Litewskim, we wschodniej części Niziny Północnopodlaskiej, na Pobrzeżu Gdańskim, we wschodniej i środkowej części Pobrzeża Koszalińskiego oraz w północnej południowo-wschodniej części Pobrzeża Szczecińskiego.

Ocenę możliwości korzystania z zasobów dyspozycyjnych wód powierzchniowych w czasie suszy determinuje wskaźnik stanu nienaruszalnych zasobów wód powierzchniowych. Uzyskane wyniki wskazują, iż podczas suszy hydrologicznej na 70,23% obszaru Polski zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Oznacza to, że mimo niskich stanów wód wszyscy użytkownicy wód zlewni nie mają problemu z pojawiającym się brakiem wody. Również ekosystemy wodne i od wód zależne funkcjonują prawidłowo. Nie oznacza to jednak, że sytuacja nie może ulec pogorszeniu, np. w wyniku zwiększenia liczby użytkowników wód w zlewni (co przyczyni się do większego poboru) albo nałożenia się innych negatywnych czynników (np. wysoka temperatura wody, która uniemożliwi pracę elektrowni używających do procesów technologicznych zasobów wód powierzchniowych; zmniejszenie się zawartości tlenu w wodzie skutkujące przyduszą ryboraz obniżeniem parametrów jakościowych wód płynących). Należy także zwrócić uwagę na fakt, iż dominująca część użytkowników wód powierzchniowych korzysta z uprawnień sezonowo (np. do napełniania stawów). Na tej podstawie należy stwierdzić, że w przypadku wystąpienia suszy zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane. Do tego teren Gminy nie leży na obszarze zlewni o intensywnym stopniu wykorzystania wód co stawia teren Gminy w stosunkowo dobrej sytuacji.

W przypadku wystąpienia suszy zasoby nienaruszalne wód powierzchniowych nie zostają wyeksploatowane.

W „Planie przeciwdziałania skutkom suszy” przewidziano również działania do realizacji, dla jednostek samorządu terytorialnego, które zminimalizują ryzyko związane z suszą. Są to:

- Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych,
- Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych,
- Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych,
- Realizacja zadań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększenie sztucznej retencji,
- Budowa i przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększenia retencji glebowej,
- Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli,

- Opracowanie projektu zintegrowanego systemu monitorowania suszy wraz z określeniem założeń administracyjnych i prawnych dla jego funkcjonowania,
- Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa i przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów,
- Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej,
- Opracowanie i wdrażanie programu edukacyjnego o przyczynach występowania suszy, sposobach ich identyfikowania, obszarach gospodarczych, społecznych i środowiskowych wrażliwych na suszę oraz przeciwdziałaniu ich skutkom,
- Opracowanie zasad finansowania działań przeciwdziałających skutkom suszy

Na terenie Gminy brak terenów zagrożonych osuwiskami

Wnioski

Wody podziemne Gminy należą do JCWPd 55. Stan chemiczny i ilościowy wód kwalifikowany jest jako dobry.

Wody powierzchniowe Gminy należą do JCWP RW200017266649, RW20001026714569, RW200010267146299. Ogólny stan wód zakwalifikowany jest jako zły. W celu osiągnięcia celów środowiskowych do roku 2027 na terenie RW20001026714569, RW200010267146299 wskazane są działania wspomagające. Występuje też ryzyko nieosiągnięcia celu środowiskowego. Może to być spowodowane przedostawaniem się nieczystości płynnych do wód oraz zbyt intensywnym nawożeniem terenów rolnych. Należy zatem zwrócić uwagę na rozbudowę sieci kanalizacyjnej lub przydomowych oczyszczalni ścieków. „Plan gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy“ wskazuje działania wspomagające osiągnięcie celów środowiskowych we wskazanym terminie na terenie RW20001026714569, RW200010267146299

Na terenie Gminy nie występuje wstępne ryzyko powodziowe i zagrożenie powodziowe.

Na terenie Gminy brak terenów zagrożonych osuwiskami

2.6. Obszary i obiekty cenne przyrodniczo

Pomniki przyrody

- głąz narzutowy - Uchwała Nr XXX/298 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dn. 26.07.1955 r. w sprawie uznania niektórych przedmiotów za pomniki przyrody

Miejscowość: Osmola

- drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - *Quercus robur*; pierśnica: 208cm; obwód: 653cm; wysokość: 19m) Uchwała Nr XXX/298 Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Białymstoku z dn. 26.07.1955 r. w sprawie uznania niektórych przedmiotów za pomniki przyrody

Miejscowość: Kąty

- drzewo (gatunek: Jesion wyniosły - *Fraxinus excelsior*; pierśnica: 118cm; obwód: 371cm; wysokość: 22m) Zarządzenie Nr 27/81 Wojewody Białostockiego z dn. 14.11.1981 r. w sprawie uznania niektórych tworów za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną

Miejscowość: Dziadkowice przy kościele

- Grupa drzew

-drzewo (pierśnica: 75cm; obwód: 236cm; wysokość: 18m)

-drzewo (pierśnica: 137cm; obwód: 430cm; wysokość: 24m)

Zarządzenie Nr 27/81 Wojewody Białostockiego z dn. 14.11.1981 r. w sprawie uznania niektórych tworów za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną

Miejscowość: Dziadkowice przy kościele

- drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - *Quercus robur*; pierśnica: 116cm; obwód: 364cm; wysokość: 22m).

Zarządzenie Nr 43/87 Wojewody Białostockiego z dn. 05.10.1987 r. w sprawie uznania niektórych tworów przyrody za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną Miejscowość: dr. kraj. Białystok - Siemiatycze 232+240

- drzewo (gatunek: Kasztanowiec zwyczajny (Kasztanowiec biały) - *Aesculus hippocastanum*; pierśnica: 99cm; obwód: 311cm; wysokość: 19m)

Zarządzenie Nr 27/81 Wojewody Białostockiego z dn. 14.11.1981 r. w sprawie uznania niektórych tworów za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 10/96 Wojewody Białostockiego z dn. 29.11.1996r. w sprawie uznania niektórych tworów przyrody za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną

Miejscowość: Dziadkowice przy kościele

- Grupa drzew

- drzewo (pierśnica: 60cm; obwód: 188cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 43cm; obwód: 135cm; wysokość: 20m)
- drzewo (pierśnica: 68cm; obwód: 214cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 38cm; obwód: 119cm; wysokość: 18m)
- drzewo (pierśnica: 83cm; obwód: 261cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 74cm; obwód: 232cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 124cm; obwód: 390cm; wysokość: 22m)
- drzewo (pierśnica: 80cm; obwód: 251cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 50cm; obwód: 157cm; wysokość: 20m)
- drzewo (pierśnica: 56cm; obwód: 176cm; wysokość: 20m)
- drzewo (pierśnica: 33cm; obwód: 104cm; wysokość: 9m)
- drzewo (pierśnica: 54cm; obwód: 170cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 58cm; obwód: 182cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 55cm; obwód: 173cm; wysokość: 20m)
- drzewo (pierśnica: 54cm; obwód: 170cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 133cm; obwód: 418cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 76cm; obwód: 239cm; wysokość: 20m)
- drzewo (pierśnica: 94cm; obwód: 295cm; wysokość: 20m)
- drzewo (pierśnica: 108cm; obwód: 339cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 91cm; obwód: 286cm; wysokość: 18m)
- drzewo (pierśnica: 97cm; obwód: 305cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 64cm; obwód: 201cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 84cm; obwód: 264cm; wysokość: 22m)
- drzewo (pierśnica: 63cm; obwód: 198cm; wysokość: 18m)
- drzewo (pierśnica: 53cm; obwód: 166cm; wysokość: 21m)
- drzewo (pierśnica: 145cm; obwód: 456cm; wysokość: 22m)

Rozporządzenie Nr 35/99 Wojewody Podlaskiego z dn. 7.10.1999 r. w sprawie uznania niektórych tworów przyrody za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną

położenie: w pasie drogowym drogi Hornowo-Malewice

- drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - *Quercus robur*; pierśnica: 187cm; obwód: 587cm; wysokość: 18m)

Rozporządzenie Nr 35/99 Wojewody Podlaskiego z dn. 7.10.1999 r. w sprawie uznania niektórych tworów przyrody za pomniki przyrody i objęcia ich ochroną

Położenie: w pasie drogowym drogi Hornowo-Malewice

Użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,4300 ha

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

Położenie: Kąty, działka nr 183

- Bagno pow. 0,6500 ha

Położenie: Kąty, działka nr 305

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

- Bagno pow. 1,1100 ha

Położenie: Kąty, działka nr 306

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,3300ha

Położenie: Kąty, działka nr 302

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 1,6400 ha

Położenie: Zaręby, działka nr 118

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,6600 ha

Położenie: Korzeniówka, działka nr 11/3

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,9600 ha

Położenie: Żurobice, działka nr 383

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,9600 ha

Położenie: Żurobice, działka nr 379

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,4200 ha

Położenie: Żurobice, działka nr 389

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 1,8400ha

Położenie: Żurobice, działka nr 389

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,2400 ha

Położenie: Żurobice, działka nr 398

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

- Bagno pow. 0,6700 ha

Położenie: Tołwin, działka nr 201

Rozporządzenie Nr 9/97 Wojewody Białostockiego z dn. 04.12.1997 w sprawie uznania za użytki ekologiczne ekosystemów bagiennych i oczek wodnych i objęcia ich ochroną

Rozporządzenie Nr 19/01 Wojewody Podlaskiego z dn. 16.07.2001 w sprawie uznania ekosystemów bagiennych i oczek wodnych za użytki ekologiczne

Korytarze ekologiczne

Przez teren Gminy przebiegają następujące korytarze ekologiczne:

-korytarz główny GKPN - 2A Puszcza Biała- Puszcza Mielnicka

-korytarz uzupełniający KPN-24C Dolina Rzeki Nurzec

Podstawową funkcją korytarzy migracyjnych jest umożliwienie rozprzestrzeniania się gatunków i ukierunkowania przepływu materii i informacji biologicznej w krajobrazie. Zachowanie drożności korytarzy, uznaje się za sprawę priorytetową w ochronie środowiska. Wiąże się to z określonymi zasadami użytkowania terenów:

-nie zwiększania ilości liniowych i obszarowych barier antropogenicznych,

-zalesień w kierunku uzyskania przez istniejące kompleksy większej zwartości,

-utrzymania proekologicznych form gospodarki rolnej.

Wnioski

Na terenie brak jest obszarów NATURA 2000, obszarów chronionego krajobrazu, parków krajobrazowych.

Jedynymi formami ochrony przyrody są pomniki przyrody oraz użytki ekologiczne. Nie są tożsamościowane i bogate formy ochrony przyrody doceniane przez przeciętnego turystę. Jest to natomiast atrakcja dla zaawansowanych przyrodników.

2.7. Zabytki gminy Dziadkowice

1. Budynek mieszkalny – plebania 2 poł. XIX w. Dziadkowice 17A
2. Kościół parafialny pw. Św. Trójcy z 1802 roku Dziadkowice
3. Kaplica cmentarna pw. Św. Anny z 1826 roku Dziadkowice
4. Dzwonnica z 1 ćw. XIX w. Dziadkowice
5. Cmentarz rzymskokatolicki przykościelny z pocz. XIX w. Dziadkowice
6. Zespół Kościoła par. pw. Św. Trójcy z XIX w. w Dziadkowicach
7. Dwór z 1912 roku w Dołubowie
8. Kościół parafialny pw. Św. Piotra i Pawła w Dołubowie budowany w latach 1901-1904
9. Kościół parafialny pw. Matki Boskiej Bolesnej w Osmoli budowany w latach 1923-1929
10. Park w Dołubowie z 2 poł. XIX w.
11. Cerkiew grekokatolicka, ob. Prawosławna pw. Św. Michała w Żurobicach
12. Kurhan st. 1 Osmola
13. Cmentarzysko st. 1 Smolugi
14. Kostnica z 1905 roku Dołubowo
15. Ogrodzenie bramą główną z 1905 roku
16. Ślad osadniczy st. 4 Hornowo
17. Ślad osadniczy st. 3 Hornowo
18. Ślad osadniczy st. 3 Malewice
19. Ślad osadniczy st. 4 Malewice
20. Ślad osadniczy st. 5 Malewice
21. Ślad osadniczy st. 2 Malewice
22. Ślad osadniczy st. 6 Malewice
23. Cmentarzysko st. 1 Malewice
24. Osada st. 1 Dziadkowice
25. Ślad osadniczy st. 5 Dziadkowice
26. Ślad osadniczy st. 8 Dziadkowice
27. Ślad osadniczy st. 10 Dziadkowice
28. Ślad osadniczy st. 2 Dziadkowice
29. Osada st. 7 Dziadkowice
30. Ślad osadniczy st. 4 Dziadkowice
31. Osada st. 6 Dziadkowice

32. Osada st. 3 Dziadkowice
33. Ślad osadniczy st. 9 Dziadkowice
34. Kurhan st.3 Malinowo
35. Kurhan st.2 Malinowo
36. Kurhan st.4 Malinowo
37. Cmentarzysko st. 1 Malinowo
38. Punkt osadniczy st. 2 Żurobice
39. Punkt osadniczy st. 1 Żurobice
40. Osada st. 1 Dziadkowice
41. Osada st. 3 Żurobice
42. Cmentarz rzymskokatolicki w Dołubowie z XV w.
43. Cmentarz rzymskokatolicki przykościelny w Dołubowie z 2 poł. XV w.
44. Cmentarz rzymskokatolicki z 4 ćw. XIX w.
45. Cmentarz prawosławny przycerkiewny z XVIII w w Żurobicach
46. Cmentarz prawosławny z 2 poł. XIX w.w Żurobicach
47. Brama ogrodzeniowa z 1930 ro Osmola

Wnioski

Na terenie Gminy zlokalizowanych jest 47 zabytków. Najciekawsze z nich są w Dziadkowicach, Dołubowie, Osmoli i Żurobicach.

2.8 Układ komunikacyjny

System komunikacji stanowi jeden z podstawowych elementów zagospodarowania układu przestrzennego gminy. Spełnia on w stosunku do niego funkcję usługową, która polega na zaspokojeniu podstawowych potrzeb w zakresie przewozu ludzi i towarów. Sprawne funkcjonowanie systemu komunikacji jest czynnikiem decydującym o szybkości rozwoju danego regionu. Atrakcyjna komunikacja oznacza dobrą dostępność nawet przy zwiększonej ruchliwości ludności poruszającej się własnym samochodem.

Sieć drogową na terenie Gminy tworzą drogi:

- krajowe,
- wojewódzkie,
- powiatowe,
- gminne

Zarządcami dróg, do właściwości których należą sprawy z zakresu planowania budowy, modernizacji, utrzymania i ochrony dróg, są następujące organy administracji rządowej i samorządowej:

- drogi krajowe – Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad O/Białystok,
- drogi wojewódzkie – Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku,
- drogi powiatowe – Powiatowy Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku,
- drogi gminne – Wójt Gminy Dziadkowice

Główny układ komunikacyjny gminy Dziadkowice tworzą drogi:

- Krajowe - droga krajowa DK 19 (Grodno) – granica państwa – Białystok – Lublin – Nisko – Rzeszów – Barwinek – granica państwa (Preszow). Na terenie gminy odcinek długości 10,036 km. Obecnie planowany jest nowy przebieg drogi S19. Na terenie Gminy droga będzie stanowiła obwodnicę miejscowości Dziadkowice.

- Wojewódzkie – Droga Nr 692 Drohiczyn-Sutki – Korzeniówka Duża – Skiwy Duże – Malinowo – Korzeniówka – Dziadkowice. Na terenie gminy odcinek długości 7,42 km.

Powiatowe:

- Dołubowo- Dziadkowice – 1694 B
- Dołubowo – Sielc- Solniki- 1704B
- Dołubowo- Siekluki- droga nr 19 – 1705B
- Dołubowo-Czarna Średnia- Grodzisk – 1712B
- Dziadkowice- Czarna Wielka-Aleksandrowo- 1714B
- droga nr 1766B – Nurczyk – Żerzyce – Zabłocie - Żurobice – Lipiny - Malinowo - Biszewo – Makarki - 1716 B
- Dziadkowice – Kąty – Malewice – Hornowo – 1755B
- Hornowo – Choroszczewo - Pokaniewo – Grabarka – Milejczyce – 1750 B
- Siemiatycze (ul. Słowiczyńska) – Tołwin – Hornowo - 1754B

Drogi gminne

Tabela 2. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Dziadkowice

Lp.	Nr drogi	Przebieg drogi	Długość w km	Nawierzchnia
1.	109041 B	Dołubowo – Smolugi Wieś	2,450	Grunтова
2.	109042 B	Smolugi Wieś – Siedlece	2,560	Żwirowa
3.	109043 B	Brzeziny Niedźwiadki – Wojeniec	1,730	Grunтowo-żwirowa
4.	109044 B	Brzeziny Janowięta – Wojeniec	2,750	Grunтowo-żwirowo-bitumiczna (0,650)*
5.	109044 B	Malinowo – Kłopoty Patry	1,970	Bitumiczna – grunтowa (0,700)*
6.	109045 B	Korzeniówka – Zaręby	1,440	Bitumiczna (1,440)*
7.	109047 B	Korzeniówka – droga krajowa Nr 19	1,700	Bitumiczna (1,700)*
8.	109048 B	Lipiny – Wólka Biszewska	2,110	Bitumiczna-grunтowa (0,765)*
9.	109049 B	Malewice – Osmola (Kościół)	1,450	Grunтowa
10.	109050 B	Malinowo - Kłopoty Bańki	2,010	Grunтowa
11.	109051 B	Osmola – Wojeniec	1,850	Grunтowa
12.	109052 B	Osmola – Piotrowo Krzywokoły	1,670	Grunтowa
13.	109053 B	Osmola – Wygonowo	2,930	Żwirowo-grunтowa
14.	109054 B	Hornowo – Wygonowo	1,750	Bitumiczna-żwirowa
15.	109055 B	Malewice - Osmola	2,276	Żwirowa
16.	109056 B	Malewice – Jasionówka – Żurobice	3,470	Bitumiczna (3,470)*
17.	109057 B	Jasionówka – droga powiatowa Hornowo – Żurobice	1,150	Żwirowa
18.	109058 B	Hornowszczyzna - Choroszczewo	1,020	Żwirowa
19.	109059 B	Ulica bez nazwy Kąty	0,508	Kostka brukowa (0,340)* pozostała część grunтowa
20.	109060 B	Ulica bez nazwy we wsi Dziadkowice	0,218	Kostka brukowa (0,218)*
21.	109061 B	Dołubowo – Wyręby	1,160	Żwirowa
22.	109062 B	Wojeniec – Piotrowo Trojany	0,560	Grunтowa
23.	109063 B	Malinowo – Zaręby	3,440	Grunтowa
24.	109064 B	Ulica bez nazwy Nr 1 Osiedle Kąty (dz. Nr 33/30, 34/3, 34/4)	0,112	Kostka brukowa (0,112)*
25.	109065 B	Ulica bez nazwy Nr 2 Osiedle Kąty (dz. Nr 33/28)	0,184	Kostka brukowa (0,184)*

26.	109066 B	Ulica bez nazwy Nr 3 Osiedle Kąty (dz. Nr 33/45)	0,100	Kostka brukowa (0,100)*
27.	109067 B	Od drogi powiatowej Nr 1750 B – Zaporośle – do drogi gminnej Nr 109054 B	3,030	Żwirowo - gruntowa
28.	109068 B	Od drogi powiatowej Nr 1754 B Żuniewo	2,840	Żwirowa
29.	109069 B	od drogi powiatowej Nr 1756 B – Żuniewo – do drogi powiatowej Nr 1750 B – Zaporośle	2,990	Żwirowo – gruntowa
30.	109070 B	Od drogi powiatowej Nr 1755B – Malewice – do drogi gminnej Nr 109055 B	0,990	Gruntowa
31.	109071 B	Droga w miejscowości Jasionówka – dz. Nr 225	0,900	Gruntowa
32.	109072 B	Od drogi powiatowej Nr 1694 B Dołubowo (Kościół) – do drogi gminnej Nr 109041 B	1,785	Żwirowa
33.	109073 B	Od drogi gminnej Nr 108830 B – Brzeziny Janowięta – do drogi powiatowej Nr 1714 B Zaręby	1,800	Żwirowa
34.	109074 B	Od drogi krajowej Nr 19 – Osmola Kolonia – do drogi gminnej Nr 109051 B	1,315	Gruntowa
35.	109075 B	Od drogi krajowej Nr 19 – Osmola Kolonia – do drogi gminnej Nr 109052 B	1,562	Żwirowa
36.	109076 B	Droga pow. Nr 1754B – Hornowszczyzna – Pokaniewo	3,419	Żwirowo – bitumiczna (0,940)*
37.	109077 B	Dziadkowice (od drogi krajowej Nr 19) – Osmola – Hornowo	5,930	Brukowcowo – bitumiczna (3,740)*
38.	109078 B	Droga gminna we wsi Malinowo (działka nr geod. 224).	0,361	Bitumiczna (0,361)*
39.	109079 B	Droga położona na działce Nr 506 w obrębie wsi Dołubowo	0,612	Bitumiczna (0,612)*
39.	108830 B	Czarna Średnia – Targowisk – Brzeziny Janowięta	1,940	Bitumiczna (1,940)*
40.	108831 B	Czarna Wielka – Malinowo	1,070	Gruntowa
41.	108832 B	Krynki Sobole – Malinowo	2,220	Żwirowo –gruntowa

***- długość nawierzchni bitumicznej**

Drogi wewnętrzne w zdecydowanej większości stanowią drogi gruntowe, pełniące funkcje dojazdową do pól i obszarów leśnych

Oprócz drogownictwa, elementem komunikacji jest transport zbiorowy. Na terenie Gminy jest 14 przystanków będących pod zarządem Gminy. Transportem publicznym można się docelowo dostać docelowo do Białej Podlaskiej, Białegostoku, Lublina i Siemiatycz. Zdecydowanie gorsza jest komunikacja transportu publicznego między miejscowościami na terenie Gminy.

Wnioski

Atutem Gminy jest przebieg przez jej teren DK nr 19 oraz drogi wojewódzkiej nr 692. Takie położenie może być elementem rozwoju Gminy. Ponadto na terenie Gminy występują drogi powiatowe oraz gminne, których stan techniczny ulega stopniowej poprawie. Zlokalizowanych jest tu ponadto 14 przystanków zapewniających dostęp do zbiorczego transportu publicznego. Niezadawalająca jest komunikacja publiczna między miejscowościami na terenie Gminy oraz zmniejszająca się ilość kursów pomiędzy pozostałymi miejscowościami powiatu, województwa i kraju.

2.9 Demografia

Zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2021 roku, gmina Dziadkowice liczyła 2592 mieszkańców z tego 1268 kobiet i 1324 mężczyzn.

Jak wynika z danych statystycznych liczba mieszkańców z roku na rok spada. W latach 2019-2021 liczba mieszkańców zmalała o około 5 %.

Tabela 3. Liczba mieszkańców na terenie gminy Dziadkowice

jednostka terytorialna	2019	2020	2021
Gmina Dziadkowice	2724	2628	2592
W tym kobiety	1338	1287	1268
Mężczyźni	1386	1341	1324

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Rysunek 1. Liczba ludności na terenie Gminy w latach 2019-2021

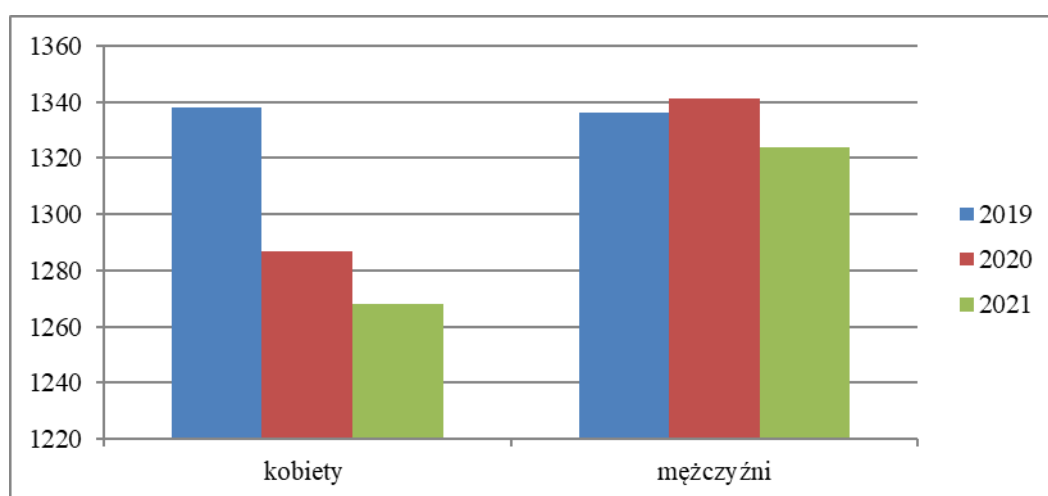

Tabela 4. Procentowy udział ludności wg poszczególnych grup ekonomicznych

Lp	Ludność przedprodukcyjna			Ludność produkcyjna			Ludność poprodukcyjna		
1	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
2	15,1	18,9	18,8	62,4	58,1	58,6	22,5	23	22,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak wynika z powyższego zestawienia dość optymistyczna jest tendencja wzrostowa liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz brak tendencji wzrostowych, jeżeli chodzi o liczbę osób w wieku poprodukcyjnym. Świadczy to o tym, że sytuacja demograficzna Gminy jest w miarę stabilna i nie występuje bardzo niekorzystne zjawisko starzenia się społeczeństwa. Tendencję taką potwierdzają kolejne wskaźniki demograficzne tj.

• Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym

• Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Tabela 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego na terenie gminy Dziadkowice

wskaźnik	2019	2020	2021
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	149,1	121,8	120,8
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	36,1	39,5	38,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wskaźniki te świadczą o coraz mniejszym obciążeniu ludzi w wieku jeszcze przedprodukcyjnym i produkcyjnym ludźmi starszymi. Daje to pozytywne prognozy na przyszłość. Mniejsze obciążenie osobami w wieku poprodukcyjnym ogranicza wypłatę zasiłków, konieczność opieki. Dane takie w kontekście coraz mniejszej liczby ludności świadczyć mogą o dużej umieralności ludzi starszych i powolnej zastępowalności pokoleń oraz wysokim wskaźniku migracji

Tabela 6. Zgony na terenie gminy Dziadkowice w latach 2019-2021

wskaźnik	2019	2020	2021
zgony	19	13	24
Zgony na 1000 ludności	13,87	9,81	18,32

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak wynika z powyższego zestawienia na terenie Gminy obserwowany jest znaczny wzrost zgonów. W roku 2021 był on rekordowy dla analizowanego okresu i wzrósł o około 20% w stosunku do roku 2019 i o około 45% rok do roku. Duża liczba zgonów powoduje zmniejszenie liczby osób w wieku poprodukcyjnym a tym samym mniejszym obciążeniem osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym. Należy jednak pamiętać, że ta rekordowa liczba zgonów mogła mieć związek z pandemią COVID-19.

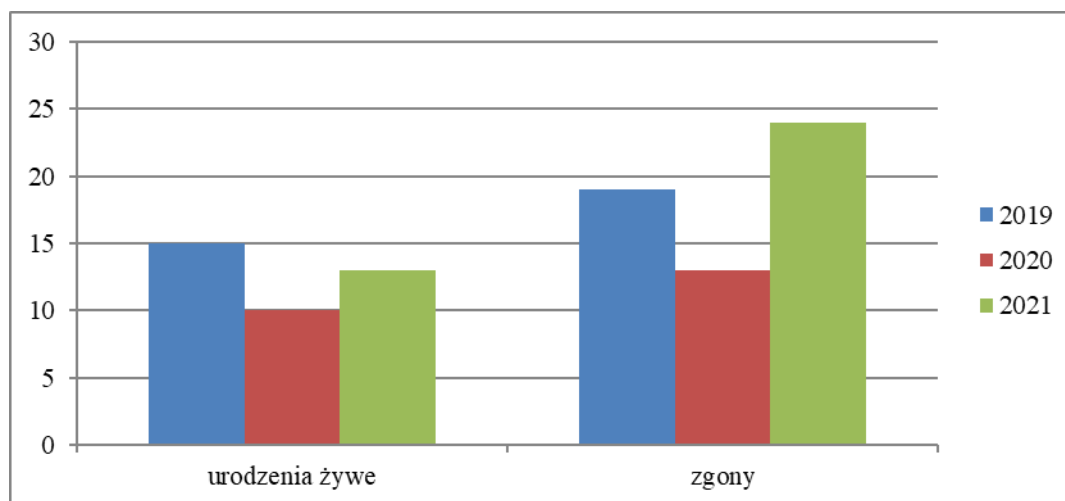
Liczba urodzeń w stosunku do liczby zgonów jest niestety niewielka i wykazuje tendencje spadkowe. W roku 2021 na terenie Gminy urodziło się 13 nowych mieszkańców, to o 3 urodzenia więcej niż w roku 2020 i 2 mniej niż w roku 2019.

Tabela 7. Urodzenia na terenie Gminy w latach 2019-2021

wskaźnik	2019	2020	2021
Urodzenia żywe	15	10	13
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,95	7,55	9,92

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Rysunek 2. Liczba zgonów i urodzeń w latach 2019-2021 na terenie Gminy

Ze względu na dużą umieralność i niewielką liczbę urodzeń przyrost naturalny na terenie Gminy wykazuje tendencje coraz bardziej niekorzystne.

Tabela 8. Wskaźnik przyrostu naturalnego na terenie Gminy w latach 2019-2021

wskaźnik	2019	2020	2021
Przyrost naturalny	-4	-3	-11
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	-2,92	-2,26	-8,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Biorąc pod uwagę ujemny przyrost naturalny należy przeanalizować problem zawierania małżeństw oraz migracje zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne.

W analizowanym okresie spadła liczba zawieranych małżeństw. W roku 2019 zawarto na terenie Gminy 12 małżeństw w latach następnych pobrało się 10 par. Oznacza to spadek w stosunku do roku 2019 o 16%. Należy zauważyć, iż w latach spadku liczby zawieranych małżeństw spadła również dzietność.

Kolejnym czynnikiem mającym niekorzystny wpływ na sytuację demograficzną są migracje. Co prawda w kolejnych latach obserwowany jest wzrost liczby osób meldujących się na pobyt stały na terenie Gminy, natomiast nie równoważy on zdecydowanie większego i rosnącego zjawiska wymeldowań.

Tabela 9. Migracje na terenie Gminy w latach 2019-2021

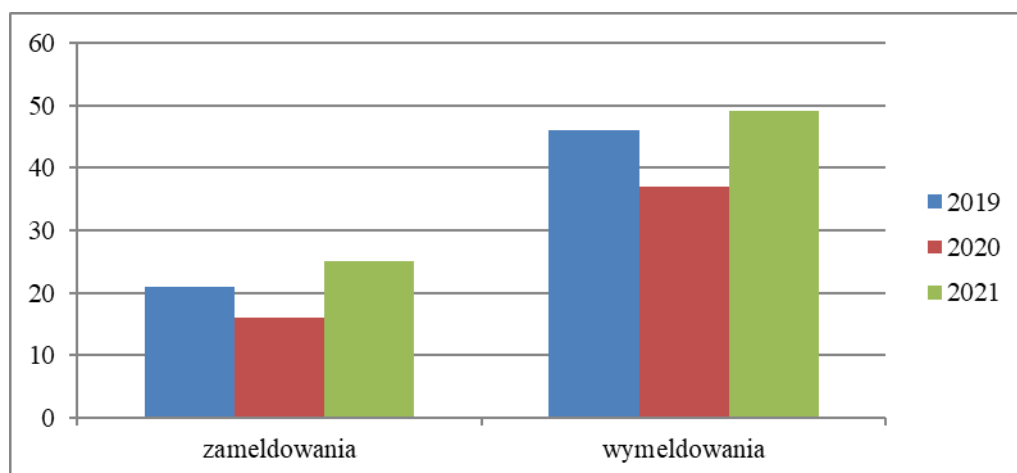
wskaźnik	2019	2020	2021
zameldowania	21	16	25
wymeldowania	46	37	49

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W roku 2019 na terenie Gminy zameldowało się 21 osób. W roku 2021 natomiast przybyło 25 nowych mieszkańców. Oznacza to wzrost około 16 % w analizowanym okresie i 36% wzrost rok do roku.

W tym samym okresie tj. w roku 2019 wymeldowało się 46 osób, w roku 2021- 49 osób. Oznacza to wzrost o około 6% oraz około 25% wzrost rok do roku.

Rysunek 3. Migracje na terenie Gminy w latach 2019-2021

Analizując całokształt sytuacji demograficznej na terenie Gminy, należy stwierdzić, iż głównym powodem spadku liczby mieszkańców jest wysoka śmiertelność, co zapewne ma związek z wiekiem mieszkańców oraz nierównoważąca ten trend dzietność. Drugą ważną przyczyną tego stanu rzeczy jest wysoki poziom wymeldowań w stosunku do zameldowań.

Korzystnym trendem demograficznym jest natomiast malejący poziom obciążenia osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym.

Wnioski

Liczba mieszkańców na terenie Gminy ciągle spada. Ma to związek ze znacznym wzrostem liczby zgonów oraz wysoką liczbą migracji zewnętrznych. Zjawiskiem pozytywnym jest utrzymująca się na stałym poziomie liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym. Liczba urodzeń pozostaje praktycznie na stałym poziomie. W okresie od 2019 roku zauważyć należy również spadek liczby zawieranych małżeństw. Może to mieć związek z okresem pandemii COVID-19 i wprowadzonymi obostrzeniami.

Bardzo niekorzystnie przedstawia się natomiast zjawisko migracji na terenie Gminy. Rokrocznie widoczny jest wzrost liczby osób wymeldowujących się z terenu Gminy. Jednocześnie widoczny jest nieznaczny wzrost zameldowań lecz nie równoważy on w żadnym stopniu liczby wymeldowań. Jest to wyzwanie dla władz

samorządowych różnego szczebla, aby sytuacja taka została zahamowana ponieważ trend braku spadku urodzeń nie rekompensuje wyjazdów ludzi po osiągnięciu przez nich pełnoletniości. .

Ogólnie problem dzietności jest jednak problem ogólnokrajowym na który władze samorządowe mają ograniczony wpływ. Jedynymi rozwiązaniami na szczeblu lokalnym mogą być zachęty w postaci dostępności i dotowania żłobków i przedszkoli, szerszego dostępu do mieszkań ludziom młodym (np. budowa osiedli segmentów dla mieszkańców nieposiadających własnego lokum z minimalnym wkładem własnym, zachęty do osiedlania się ludzi młodych poprzez np. zwolnienie od podatku od nieruchomości itd). Zachęty takie w pewnym zakresie mogą mieć wpływ na problem migracji. Problem ten powinien być rozwiązany przede wszystkim na szczeblu krajowym poprzez odpowiednie regulacje prawne

2.10. Gospodarka

Sektor gospodarki składa się z pięciu zasadniczych działów: rolnictwo, leśnictwo, przemysł, usługi i turystyka. W zakres problematyki przemysłu wchodzi struktura branżowa, struktura własności wielkość zakładów ich rozmieszczenie i koncentracja oraz liczba zatrudnionych osób. Szczególną uwagę należy zwrócić na MŚP, które służą zaspokojeniu rynku lokalnego a ich rozwój może wypłynąć na zmniejszenie bezrobocia

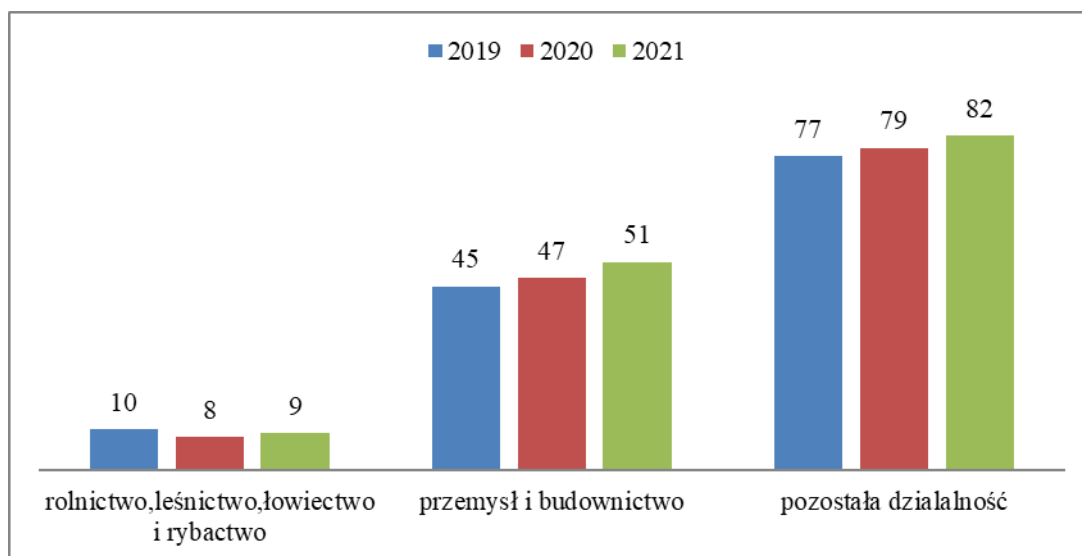
Zgodnie z danymi Banku Danych Lokalnych w roku 2021 na terenie Gminy działalność prowadziły 142 podmioty gospodarcze. Liczba ta sukcesywnie wzrasta od roku 2019 o około 8 % (w roku 2019 zarejestrowano 132 podmioty). Procentowo największy wzrost odnotowano w dziale przemysł, budownictwo (z 45 zarejestrowanych podmiotów w roku 2019 do 51 w roku 2021), co oznacza 11% wzrost. Drugim działem ze znaczną poprawą sytuacji jest pozostała działalność - wzrost o 7% (z 77 podmiotów w roku 2019 do 82 w roku 2021).

Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
ogółem	132	134	142
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	10	8	9
przemysł i budownictwo	45	47	51
pozostała działalność	77	79	82

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Rysunek 4. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy w latach 2019-2021

Wszystkie zarejestrowane działalności gospodarcze kwalifikują się jako małe i średnie firmy. 97% stanowią firmy zatrudniające do 9 pracowników. Tylko 4 firmy na terenie Gminy zatrudniają od 10 do 49 pracowników.

Tabela 11. Podział podmiotów gospodarczych ze względu na liczbę zatrudnionych w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
ogółem	132	134	142

0-9	128	130	138
10-49	4	4	4
0-249	132	134	142

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Ponadto zdecydowaną większość stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Liczba ta wciąż rośnie.

Tabela 12. Procentowy udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
ogółem	72,7	73,1	73,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Optymistycznym jest fakt, iż coraz więcej podmiotów otwiera działalność na terenie Gminy.

Tabela 13. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy w latach 2019-2020

	2019	2020	2021
ogółem	13	11	17
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	1	0	2
przemysł i budownictwo	6	6	7
pozostała działalność	6	5	8

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W latach 2019-2021 liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy wzrosła o 23 %. W roku 2021 najwięcej nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowano w sekcji pozostała działalność gospodarcza – 8 podmiotów w stosunku do 6 nowo zarejestrowanych w roku 2019. Procentowo największy wzrost zarejestrowanych podmiotów nastąpił w sekcji rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo z 1 nowo zarejestrowanego podmiotu w roku 2019 do 2 w roku 2021. Oznacza to 50% wzrost podmiotów nowo zarejestrowanych.

W roku 2021 prawie wszystkie, bo 16 spośród 17 nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Zarejestrowana została również 1 spółdzielnia.

Tabela 14. Nowo powstałe podmioty gospodarcze w latach 2019-2021 z podziałem na sektory

	2019	2020	2021
Podmioty gospodarki narodowej ogółem	13	11	17
Sektor prywatny ogółem	10	11	16
Sektor prywatny- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	9	11	16
Sektor prywatny - spółdzielnie	0	0	1
Sektor prywatny-stowarzyszenia i organizacje społeczne	3	0	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jednocześnie zdecydowanie więcej działalności gospodarczych jest wpisywanych niż wykreślanych z rejestru REGON co świadczy o coraz większej aktywności ekonomicznej mieszkańców.

Tabela 15. Podmioty wykreślone z rejestru REGON w latach 2019-2021 z podziałem na sekcje.

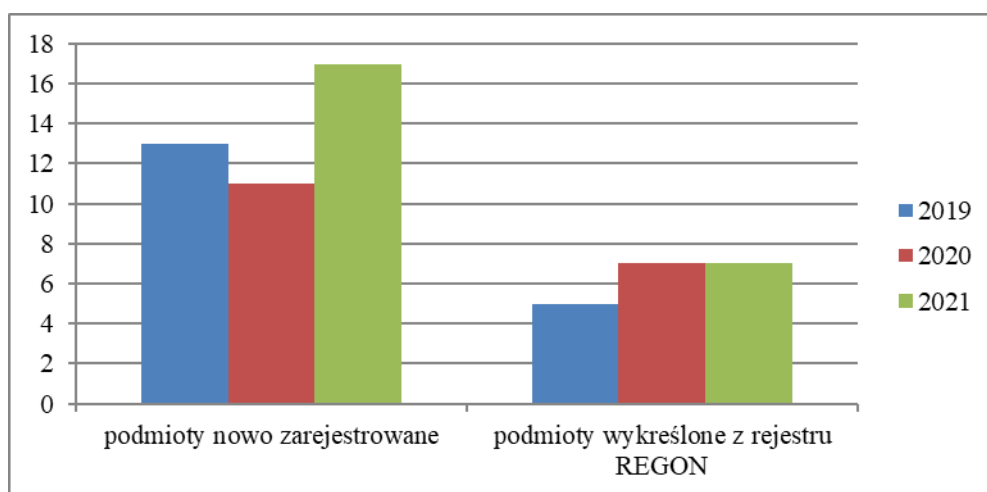
	2019	2020	2021
Podmioty wykreślane ogółem	5	7	7
Sekcja A- rolnictwo, leśnictwo, rybactwo, łowiectwo		1	

Sekcja F- budownictwo	3	4	3
Sekcja G- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych włączając motocykle		1	2
Sekcja H-transport i gospodarka magazynowa			1
Sekcja M- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna			1
Sekcja N- działalność w zakresie administrowania i działalność wspierająca	1	0	
Sekcja SiT-pozostała działalność usługowa	1	1	

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jak wynika z powyższych zestawień najwięcej podmiotów wykreślonych zostało z sekcji F- budownictwo. Trend ten jest praktycznie stały w analizowanym okresie.

Rysunek 5. Zestawienie podmiotów wpisanych i wykreślonych z rejestru REGON w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice

Reasumując w analizowanym okresie widoczne są pozytywne trendy w zakresie aktywności ekonomicznej mieszkańców. Świadczą o tym wskaźniki liczby podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON w stosunku do liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Należy jednocześnie zaznaczyć, iż trend zwykły ma miejsce w sytuacji zmniejszającej się liczby mieszkańców. Wzrost aktywności zawodowej przekłada się na spadek bezrobocia. Ma to zapewne związek z aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu zastosowanymi przez Gminę.

Wnioski

Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy stale wzrasta. Wśród nowo powstających firm zdecydowaną większość stanowią osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą.

Optymistycznym jest fakt, iż zdecydowanie więcej działalności gospodarczych jest wpisywanych niż wykreślanych z rejestru REGON.

Reasumując w analizowanym okresie widoczne są pozytywne trendy w zakresie aktywności ekonomicznej mieszkańców. Świadczą o tym wskaźniki liczby podmiotów gospodarczych wykreślonych z rejestru REGON w stosunku do liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. Należy jednocześnie zaznaczyć, iż trend zwykły ma miejsce w sytuacji zmniejszającej się liczby mieszkańców. Wzrost

aktywności zawodowej przekłada się na spadek bezrobocia. Ma to zapewne związek z aktywnymi formami przeciwdziałania bezrobociu zastosowanymi przez Gminę.

2.11. Rolnictwo

Na terenie Gminy w roku 2020 było 503 gospodarstw rolnych. Największą grupę stanowiły gospodarstwa powyżej 15 ha -167 gospodarstw (33% wszystkich gospodarstw). Druga najliczniejsza grupa to gospodarstwa w przedziale 5-10 ha – 135 gospodarstw (27% ogółu).

Całkowita powierzchnia gospodarstw to 8968 ha.

Największą powierzchnię zajmują gospodarstwa powyżej 15 ha. Ich powierzchnia to 5682 ha (63% powierzchni gospodarstw) Następnie lokują się gospodarstwa o powierzchni 5-10 ha – powierzchnia 1297 ha (14% ogółu).

Tabela 16. Gospodarstwa rolne na terenie Gminy ze względu na ich powierzchnię

	2020
Gospodarstwa rolne ogółem	503
W tym do 1 ha	
1-5 ha	109
5-10	135
10-15	0
Powyżej 15	167
Powierzchnia gospodarstw rolnych	8968
W tym do 1 ha łącznie	0
1-5 ha	560
5-10	1297
10-15	0
Powyżej 15 ha	5 682

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Jeżeli chodzi o pogłowie to największa grupa gospodarstw prowadziła chow bydła – 185 gospodarstw (w tym w 150 gospodarstwach były to krowy). 154 gospodarstwa zajmowały się chowem drobiu i tylko 9 gospodarstw chowem świń.

Zgodnie z danymi GUS pod zasiew na terenie Gminy przeznaczonych było 5541 ha, w tym największy udział ma uprawa zbóż- 3853 ha.

81% gruntów rolnych stanowią użytki rolne (7305 ha) z czego zdecydowana większość to użytki rolne w dobrej kulturze (7234 ha- 502 gospodarstwa).

Analizując sytuację rolnictwa na terenie Gminy należy wziąć pod uwagę jego zmechanizowanie, jako jeden z podstawowych warunków opłacalności produkcji rolnej. W roku 2020 na terenie Gminy było 687 maszyn rolniczych, w tym 372 ciągniki, 240 opryskiwaczy, 83 kombajny zbożowe oraz 5 kombajnów ziemniaczanych.

W zdecydowanej większości przypadków – 453 gospodarstwa produkcja rolnicza przeznaczona była na sprzedaż. Jedynie w 33 przypadkach produkcja przeznaczona była na samozaopatrzenie. Średnie zużycie nawozów azotowych, fosforowych, potasowych na hektar wynosi dla gminy 153,2 kg na ha i jest wyższe niż średnia krajowa, która wynosi 132,9 kg na ha. Mając to na uwadze należy szczególnie zwracać uwagę na jakość wód i uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w celu minimalizacji zagrożenia dodatkową emisją w stan wód podziemnych i powierzchniowych.

Wnioski

Wśród gospodarstw rolnych zdecydowaną większość stanowią gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego to 17,83 ha. Należy zatem przyznać, iż nie są to marginalne rozdrobnione gospodarstwa rolne. Gmina charakteryzuje się użytkami rolnymi o dobrej kulturze rolnej- 99% ogółu użytków rolnych. Swoją produkcję na sprzedaż przeznacza zdecydowana większość gospodarstw, a tylko nieznaczny procent na samozaopatrzenie. Największy udział w produkcji ma hodowla bydła, a następnie chów drobiu. W przypadku zasiewów największy udział ma uprawa zbóż, co może mieć związek z hodowlą zwierząt. Gospodarstwa rolne są w znacznym stopniu są zmechanizowane. Średnie zużycie

nawozów azotowych, fosforowych, potasowych na hektar wynosi dla gminy 153,2 kg na ha i jest wyższe niż średnia krajowa, która wynosi 132,9 kg na ha. Mając to na uwadze należy szczególnie zwracać uwagę na jakość wód i uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w celu minimalizacji zagrożenia dodatkową emisją w stan wód podziemnych i powierzchniowych.

2.12. Turystyka

Bardzo istotnym faktem, z punktu widzenia promocji Gminy Dziadkowice jest przynależność do stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania - Tygiel Doliny Bugu”. Zrzesza ono 19 gmin z województw podlaskiego oraz mazowieckiego, które są zlokalizowane po obu stronach rzeki Bug. Zadaniem stowarzyszenia jest promocja terenów nadbużańskich. Ideą jest wspólne działanie na rzecz rozwoju tych terenów, przyczyniając się tym samym do wzmocnienia pozycji obszaru objętego działalnością stowarzyszenia.

Obszar Gminy jest morfologicznie mało urozmaicony. Część północna gminy, tj. tereny położone na północ od Dziadkowic to lekko falista równina o wysokościach wahających się w granicach od 143,0 m n.p.m. w rejonie Zaminowa do 189 m n.p.m. na południowy zachód od wsi Dołubowo. Nieco większe urozmaicenie morfologiczne wykazuje wschodnia część gminy - wsie Żurobice, Hornowo i Osmola (występuje tam szereg drobnych czołomorenowych wzgórz o dość łagodnych wierzchołkach). Dochodzące do 170-175 m n.p.m. Zachodnia część gminy jest piaszczystą równiną wodno-lodowcową. Teren gminy leży w zlewni rzeki Nurzec. Część środkową i południową odwadnia rzeka Leśna, z dopływami Leszczką (wg. MPHP 10 Dębówka) i Praczką, a część północną gminy dopływy z Dołubowa i Smolug. Zwoleńnicy grzybobrania odnajdą w tutejszych lasach wiele gatunków cenionych grzybów. Typowo rolniczy charakter Gminy oraz duży obszar kompleksów leśnych gwarantują spokojny odpoczynek wśród nieskażonego przemysłem środowiska. Tutejsze lasy obfitują w runo leśne, zwierzyńę łowną i ptactwo rzadko gdzie indziej spotykane. Miłośnicy przyrody i amatorzy bezkrwawych łowów napotkają tu siedliska ptactwa (bocian czarny, słonka, bekas derkacz, cietrzew, czapla, żuraw i sokół wędrowny) oraz zwierzyny (borsuk, łось, jelen, wydra, kuna leśna i gronostaj), a także ciekawe okazy roślin. Na terenie Gminy istnieje możliwość wynajmu pokoi gościnnych, można zjeść tradycyjne potrawy, czy też pojeździć konno po malowniczej okolicy. Wizyta w gminie Dziadkowice może być okazją do spotkania przedstawicieli ginących zawodów, takich jak kowalstwo, koronkarstwo, tkactwo, czy wikliniarstwo.

Na terenie Gminy funkcjonuje 1 bardzo znany podmioty zajmujący się turystyką. Jest to:

- Pustelnia Sękalik zlokalizowana w Osmoli

Pustelnia Sękalik oferuje:

- Wypożyczalnię Quadów
- Przejazdy off road lub jazda po torze Quadowym
- Noclegi na łonie podlaskiej natury
- Noclegi, wypoczynek
- Rozgrywkę Bubble Football
- Przyjęcia Weselne
- Uroczystości Rodzinne
- Urodziny, chrzciny, komunie
- Spotkania Integracyjne
- Szkoleniowa Stodoła - Nietypowe miejsce na szkolenie.

Wnioski

Teren Gminy jest mało urozmaicony i mało atrakcyjny dla przeciętnej rodziny z dziećmi udającej się na letni wypoczynek. Jest to miejsce atrakcyjne dla pasjonatów przyrody oraz osób udających się na wypoczynek weekendowy. Można tu obserwować gatunki zwierząt i ptaków rzadko występujące w przyrodzie (np. bocian czarny). Jest to również miejsce dla artystów. Można tu spotkać przedstawicieli takich zawodów, jak kowalstwo, koronkarstwo, tkactwo, czy wikliniarstwo.

Na terenie Gminy funkcjonuje praktycznie 1 punkt oferujący noclegi, a dodatkowo inne atrakcje tj , jazdę quadami i inne.

Należy zwrócić szczególną uwagę na promocję Gminy jako miejsca atrakcyjnego niszy przyrodników, osób zainteresowanych zanikającymi zawodami (np. poprzez organizację kursów, pokazów itd.) oraz osób zainteresowanych turystyką weekendową.

2.13. Bezrobocie

Bezrobocie jest to niemożność znalezienia pracy zarobkowej przez ludzi w wieku produkcyjnym, zdolnych i chętnych do pracy oraz aktywnie jej poszukujących. Bezrobotni stanowią więc część ludności w wieku produkcyjnym.

Do negatywnych ekonomicznych skutków bezrobocia należy zaliczyć:

- większe wydatki państwa na pomoc socjalną i walkę z bezrobociem
- rozwój tzw. szarej strefy
- utrata umiejętności i kwalifikacji wśród osób bezrobotnych
- zmniejszanie się wpływów i deficyt budżetowy.

Negatywne społeczne skutki bezrobocia:

- poczucie wykluczenia ze społeczeństwa
- utrata statusu społecznego
- pogarszające się relacje z rodziną i bliskimi
- pogarszanie się stanu zdrowia społeczeństwa
- patologie społeczne
- bieda i ubóstwo
- emigracja zarobkowa
- odkładanie decyzji o założeniu rodziny

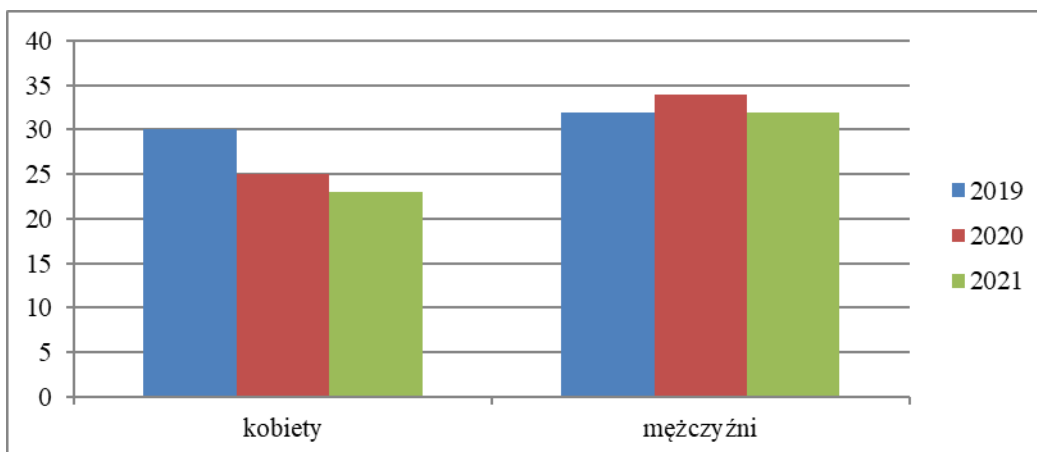
Wraz ze wzrostem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, poprawie uległa sytuacja na rynku pracy. Wg. danych GUS w roku 2021 zarejestrowanych było 55 bezrobotnych. To o 7 osób mniej niż w roku 2019, kiedy zarejestrowano było 62 bezrobotnych (spadek bezrobocia o 11 %). Zdecydowaną większość osób bezrobotnych stanowią mężczyźni - 32 osoby (58% bezrobotnych).

Tabela 17. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Osoby bezrobotne ogółem	62	59	55
Bezrobotne kobiety	30	25	23
Bezrobotni mężczyźni	32	34	32

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Rysunek 6. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2019-2021 z podziałem na płeć

Stopa bezrobocia na terenie Gminy wynosi 3,6 % i jest taka sama jak w roku 2019, natomiast spadła o 0,3% w stosunku do roku 2020. Zdecydowanie największą grupę bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Za długotrwale bezrobotnego uznaje się osobę, która w okresie ostatnich dwóch lat pozostawała w rejestrze powiatowego urzędu pracy przez minimum 12 miesięcy. Do okresu tego nie liczy się czas odbywania stażu i przygotowania zawodowego. W przypadku bezrobocia długotrwałego skutki społeczne nasilają się i uderzają w bezrobotnych ze zdwojoną siłą. Dlatego bardzo ważnym jest, żeby bezrobocie było jak najkrótsze, a liczba osób bezrobotnych długotrwale w stosunku do ogólnej liczby osób bezrobotnych jak najmniejsza.

W roku 2021 osoby długotrwale bezrobotne, stanowiły 63 % (35 osób). Stan ten nie zmienił się od roku 2019. Odnotowano natomiast spadek o 2 osoby długotrwale bezrobotne w stosunku do roku 2020. Można zatem podejrzewać, iż osoby te nie poszukują pracy. Jest to tym bardziej niebezpieczne, że może przybrać bezrobocie jako sposobu na życie, co wiąże się z wypłatą różnego rodzaju zasiłków i pomocy socjalnej. Za taki stan rzeczy może odpowiadać łatwa i szeroka dostępność do pomocy socjalnej w wysokości przybliżonej do płacy minimalnej, która zniechęca szczególnie kobiety do poszukiwania pracy.

Drugą grupą szczególnie zagrożoną bezrobociem są osoby powyżej 50 roku życia. W roku 2021 osoby takie stanowiły prawie 38% ogółu bezrobotnych, natomiast w roku 2019 osoby 50+ to około 32%. Oznacza to wzrost udziału osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia. Osoby takie pomimo wieloletniego doświadczenia są niejednokrotnie marginalizowane na rynku pracy, co powoduje frustracje i poczucie pustki społecznej i wycofania.

Tabela 18. Bezrobotni szczególnie zagrożeni marginalizacją na terenie Gminy w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Długotrwale bezrobotni	35	37	35
Bezrobotni powyżej 50 roku życia	20	24	21
Bezrobotni do 30 roku życia	17	15	14

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Trzecią najmniej liczną grupę stanowią osoby bezrobotne do 30 roku życia. Osoby takie często mają niewielkie doświadczenie w pracy zawodowej co skutecznie utrudnia zatrudnienie. Z tego samego względu mogą one liczyć na nieco niższe wynagrodzenie. Na terenie Gminy liczba osób bezrobotnych do 30 roku życia sukcesywnie maleje. W roku 2019 zarejestrowane było 17 takich osób (27% ogółu bezrobotnych) natomiast w roku 2021 już tylko 14 (25% ogółu bezrobotnych). Świadczy to o zainteresowaniu podjęciem pracy przez ludzi młodych.

W ramach przeciwdziałania bezrobociu na terenie Gminy podejmowane są następujące działania:

- Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Siemiatyczach.
- Zmniejszono skutki bezrobocia przez pomoc finansową i pracę socjalną udzielaną przez ośrodek pomocy.
- Intensyfikowano działania aktywizacyjne wobec osób bezrobotnych z roku na rok.

- Upowszechniano informacje o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym i stażach
- Zatrudniono przez Urząd Gminy jedną osobę w ramach prac interwencyjnych
- Zapewniono osobom bezrobotnym i poszukującym pracy możliwości korzystania z poradnictwa zawodowego
- Wspierano przedsiębiorczość mieszkańców, w tym zakresie w tworzenia i utrzymania działających podmiotów ekonomii społecznej poprzez współpracę ze spółdzielnią Eskapada w Osmoli
- Wspierano i promowano działania zmierzające do tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej poprzez współpracę ze Stowarzyszeniem Centrum na Wschodzie.

Wnioski

Na terenie Gminy widoczny jest trend spadku liczby osób bezrobotnych. Zdecydowanie ubywa kobiet pozostających bez pracy. Niebezpiecznym zjawiskiem jest utrzymywanie się praktycznie stałej liczby osób długotrwale bezrobotnych pomimo spadku bezrobotnych ogółem. Można zatem podejrzewać, iż osoby te nie poszukują pracy. Jest to tym bardziej niebezpieczne, że może przybrać bezrobocie jako sposobu na życie, co wiąże się z wypłatą różnego rodzaju zasiłków i pomocy socjalnej. Za taki stan rzeczy może odpowiadać łatwa i szeroka dostępność do pomocy socjalnej w wysokości przybliżonej do płacy minimalnej, która zniechęca szczególnie kobiety do poszukiwania pracy. Widoczny jest natomiast trend spadku bezrobocia wśród osób powyżej 50 roku życia oraz jeszcze bardziej wśród osób do 30 roku życia. Świadczy to o zainteresowaniu podjęciem pracy przez te grupy ludzi. Jest to tym ważniejsze, że osoby powyżej 50 roku życia są dalej aktywne, nie czują się zmarginalizowane oraz nie mają konieczności pobierania zasiłków. W przypadku ludzi młodych usamodzielnienie wiąże się z zakładaniem rodziny, możliwością samodzielnego jej utrzymania oraz wpajaniem odpowiednich wzorców dzieciom.

2.14. Pomoc społeczna

Główną jednostką organizacyjną gminy Dziadkowice, odpowiedzialną za realizację zadań pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dziadkowicach.

Podstawowym aktualnym dokumentem określającym najważniejsze kierunki działań Ośrodka jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dziadkowice na lata 2020 – 2027, której misją jest:

Gmina Dziadkowice realizuje idee społeczeństwa obywatelskiego,
promuje aktywizację społeczną, przeciwdziała wykluczeniu społecznemu,
dążąc do integracji lokalnej społeczności

Cele strategiczne:

CEL STRATEGICZNY 1. Poprawa jakości życia mieszkańców – przeciwdziałanie bezrobociu i bezdomności.

CEL STRATEGICZNY 2. Praca na rzecz rodziny.

CEL STRATEGICZNY 3. Podniesienie jakości życia osób starszych oraz osób niepełnosprawnych
CEL STRATEGICZNY 4. Dbałość o zdrowie i bezpieczeństwo publiczne mieszkańców Gminy

CEL STRATEGICZNY 5. Rozwój kadr pomocowych, podnoszenie jakości wsparcia, wzmocnienie dialogu społecznego

GOPS realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej. Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom, które osiągają niższy dochód niż zawarte w ustawie kryterium dochodowe, przy wystąpieniu przynajmniej jednego z wymienionych w ustawie powodów, a w szczególności z powodu: bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności i choroby, przemocy w rodzinie, bezradności w sprawach opiekuńczo wychowawczych, alkoholizmu i narkomanii czy też zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej. W roku 2023 kryterium dochodowe wynosiło **dla osoby samotnie gospodarującej –776 zł, dla osoby w rodzinie - 600 zł**

W roku 2021 pomocą społeczną objętych było 104 rodziny (304 osoby) w tym 55 poniżej kryterium dochodowego (149 osób) i 49 powyżej kryterium (155 osób). Liczba rodzin pobierających zasiłki spadła

w stosunku do roku 2019 o około 13%. W roku 2019 zasiłek pobierało 120 rodzin (336 osób) w tym 69 poniżej kryterium dochodowego (175 osób) i 51 powyżej kryterium (161 osób).

Tabela 19. Liczba osób pobierających zasiłki w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice

	2019	2020	2021
Liczba rodzin pobierających zasiłki	120	109	104
W tym poniżej kryterium dochodowego	69	60	55
Powyżej kryterium dochodowego	51	49	49
Liczba osób pobierających zasiłki	336	311	304
W tym poniżej kryterium dochodowego	175	158	149
Powyżej kryterium dochodowego	161	153	155

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W roku 2021 z wypłat zasiłków pomocy społecznej korzystało 11,7% rodzin to oznacza spadek w stosunku do roku 2019 o około 0,6%. O około 0,7% spadła liczba rodzin pobierających zasiłki poniżej kryterium dochodowego. Liczba rodzin pobierających zasiłki powyżej kryterium pozostała bez zmian w stosunku do roku 2019.

Tabela 20. Odsetek osób pobierających zasiłki na terenie Gminy w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Liczba rodzin pobierających zasiłki w %	12,3	11,7	11,7
W tym poniżej kryterium dochodowego	6,4	6,0	5,7
Powyżej kryterium dochodowego	5,9	5,8	5,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Zgodnie z ustawą o Pomocy społecznej Dz.U2022 poz. 66, pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- 1) ubóstwo;
- 2) sieroctwo;
- 3) bezdomność;
- 4) bezrobocie;
- 5) niepełnosprawność;
- 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- 7) pomoc w rodzinie;
- 7a) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- 9) bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego;
- 10) (uchylony)
- 11) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której

mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach; trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;

12) alkoholizmu lub narkomanii;

13) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;

14) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W roku 2021 głównymi przyczynami pobierania zasiłków było:

- Ubóstwo 22,48%
- Długotrwała lub ciężka choroba- 17,44%
- Bezrobocie-13,18 %
- Potrzeba ochrony macierzyństwa- 12,02%
- Niepełnosprawność- 11,24%

Podobna sytuacja miała miejsce w roku 2019, kiedy to najczęstszymi przyczynami pobierania zasiłków były:

- Ubóstwo
- Długotrwała lub ciężka choroba
- Bezrobocie
- Niepełnosprawność
- Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego

Tabela 21. Powody pobierania zasiłków w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice

	2019	2020	2021
Ubóstwo	bd	23,13	22,48
Długotrwała lub ciężka choroba	bd	17,79	17,44
Bezrobocie	bd	11,03	13,18
Potrzeba ochrony macierzyństwa	bd	11,03	12,02
Niepełnosprawność	bd	11,74	11,24

Mając na uwadze liczbę przyznawanych zasiłków w stosunku do spadającej liczby ludności można zaryzykować stwierdzenie, iż liczba zasiłków pozostaje na wysokim poziomie. Związane jest to z coraz większym dotowaniem społecznym mieszkańców całego kraju wynikającym z rządowych programów społecznych, które nie odniosły zamierzanego skutku, czyli nie poprawiły stanu dietności, ale poprawiły jakość życia dzieci i ich rodzin.

Na terenie Gminy realizowany jest również Gminny Program Wsparcia Rodziny

Głównym celem Programu jest stworzenie optymalnych warunków do wychowywania dzieci w środowisku biologicznej rodziny oraz wspierania rodzin dysfunkcyjnych w prawidłowym wypełnianiu obowiązków opiekuńczo-wychowawczych w Gminie Dziadkowice.

2.

Cele szczegółowe:

- 1) Budowanie bezpieczeństwa socjalnego rodzin;
- 2) Wspomaganie potencjału rozwojowego rodziny;
- 3) Kontynuowanie działań koordynujących wobec podmiotów zajmujących się rodzinami dysfunkcyjnymi.
W ramach budowania bezpieczeństwa socjalnego rodzin informowano o możliwościach i zasadach wsparcia finansowego w formie zasiłków rodzinnych, świadczeń wychowawczych oraz w ramach Programu Dobry Start. Informacje zamieszczono na tablicach ogłoszeń ośrodka pomocy i poszczególnych sołectwach oraz na stronie Biuletynu Informacji Publicznej ośrodka pomocy. Ponadto pracownicy socjalni

w trakcie wizyt w środowiskach informowali o możliwościach korzystania ze wsparcia finansowego rodzin. W ramach pracy socjalnej pomagano rodzinom wypełniać wnioski niezbędne do uzyskania świadczeń.

W ramach wspomagania potencjału rozwojowego rodziny:

Prowadzenie działalności profilaktycznej na rzecz rodziny:

Praca socjalna skierowana na rzecz wzmocnienia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych.

Jedną z form pomocy społecznej jest uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej organizowanej przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa.

STOWARZYSZENIE POMOCY SZANSA

Celem Stowarzyszenia jest

1. Działanie na rzecz tworzenia jak najkorzystniejszych warunków do pełnego fizycznego i osobowego rozwoju osób niepełnosprawnych również aktywnego godnego uczestnictwa ich w: kulturze, sporcie, edukacji, w życiu społecznym, gospodarczym, a także pomoc ich rodzinom i opiekunom.

2. Wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego poprzez edukację, oświatę, sztukę i działalność kulturalną.

3. Działanie na rzecz ochrony środowiska poprzez edukację ekologiczną oraz szerzenie wiedzy o potrzebie ochrony wody, powietrza, ziemi, przyrody oraz racjonalnego wykorzystania istniejących zasobów.

W listopadzie 2003 roku Stowarzyszenie zatrudniło pierwszych pracowników, rok 2016 to już ponad 120 pracowników w tym 33 niepełnosprawnych.

Stowarzyszenie prowadzi obecnie 7 ośrodków dla osób niepełnosprawnych (na terenie woj. małopolskiego 2 – Zakład Aktywności Zawodowej i Warsztaty Terapii Zajęciowej Podlesice) , w woj. podlaskim 5 tj. Warsztat Terapii Zajęciowej Nr 2 w Raciborach Starych, WTZ Nr 3 w Dołubowie, Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Wychowawczy w Dąbrowie Moczydłach (docelowo Kostry Noski), Środowiskowy Dom Samopomocy w Ciechanowcu i Środowiskowy Dom Samopomocy w miejscowości Wyliny Ruś).

Warsztaty Terapii Zajęciowej w Dołubowie

Warsztaty Terapii Zajęciowej (dalej WTZ) prowadzone przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa są samodzielną pod względem organizacyjnym i finansowym jednostką, nie posiadającą osobowości prawnej. WTZ w Dołubowie powstał w 2009 roku i działają na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej [...], rozporządzenia w sprawie warsztatów terapii zajęciowej, oraz umowy pomiędzy Stowarzyszeniem Pomocy Szansa a Starostą Powiatu Siemiatyckiego.

Warsztaty działają od poniedziałku do piątku w godzinach 7.³⁰ – 15.³⁰ z wyłączeniem jednego miesiąca letniego przypadającego na przerwę wakacyjną. Do WTZ uczęszczają osoby niepełnosprawne po 18 roku życia, które posiadają aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) wydane przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności z odpowiednimi wskazania do terapii zajęciowej.

Celem Warsztatów prowadzonych przez SPS jest:

1. Aktywne wspomaganie procesu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

2. Stwarzanie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia.

Powyższe cele realizowane są przez:

1. Ogólne usprawnianie;

2. Kształtowanie umiejętności niezbędnych do prowadzenia samodzielnego i aktywnego życia,

3. Przygotowanie do życia w środowisku społecznym, w szczególności poprzez rozwój umiejętności komunikowania się, dokonywania wyborów, decydowania o swoich sprawach itp.,

4. Rozwijanie psychofizycznych sprawności niezbędnych w pracy,

5. Rozwijanie podstawowych oraz specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających podjęcie pracy w zakładzie aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej, w tym również szkolenia zawodowego.

Do Warsztatów Terapii Zajęciowej w Dołubowie uczęszcza 45 uczestników z niepełnosprawnością w stopniu znacznym i umiarkowanym. Głównie są to osoby z upośledzeniem umysłowym, chorobami neurologicznymi i zaburzeniami psychicznymi. Terapia zajęciowa (główna metoda terapeutyczna) odbywa się w pięciu pracowniach tematycznych. Do każdej z nich uczęszcza 5 uczestników, nad którymi bezpośrednią opiekę sprawuje instruktor. Uczestnicy sami wybierają daną pracownię w zależności od własnych zainteresowań, uzdolnień oraz możliwości psychofizycznych. Rehabilitacja zawodowa ma na celu wyposażyć uczestnika w takie umiejętności, które będzie mógł on wykorzystywać w trakcie podjętej pracy zawodowej. Chodzi tu o takie umiejętności jak: współpraca w grupie, poprawna komunikacja interpersonalna, rozumienie i przestrzeganie regulaminów, w tym znajomość praw i obowiązków pracowniczych, utrzymanie czystości własnego stanowiska pracy, znajomość przepisów bhp, wykonywanie poleceń oraz przyjmowanie konstruktywnej krytyki instruktorów itp. Natomiast rehabilitacja społeczna to szeroko pojęty trening kompetencji społecznych, który polega między innymi na: kształtowaniu umiejętności; komunikacyjnych i harmonijnego współżycia w grupie; odpowiedniego zachowania się w miejscach publicznych; ponoszenia odpowiedzialności za swoje zachowanie ale również za powierzone mienie i zadanie; – dysponowania pieniędzmi i planowania wydatków; nauce rozwiązywania problemów w relacjach interpersonalnych; stosowania zwrotów grzecznościowych zależnych od miejsca i okoliczności.

Obecnie w WTZ Dołubowie funkcjonuje pięć pracowni:

- Pracownia gospodarstwa domowego
- Pracownia ogrodnicza
- Pracownia plastyczna
- Pracownia rękodzieła artystyczna
- Pracownia poligraficzno – multimedialna

W ramach pomocy społecznej Gmina realizuje Gminny Program Wspierania Rodziny oraz Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dziadkowice na lata 2020 – 2027

Wnioski

Na terenie Gminy widoczny jest spadek liczby osób pobierających zasiłki. Dotyczy to zarówno osób pobierających zasiłki poniżej kryterium dochodowego, jak i powyżej tego kryterium. Głównymi powodami pobierania zasiłków było: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba i bezrobocie. Należy jednocześnie przypomnieć, iż na terenie Gminy duży odsetek osób bezrobotnych stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Mając na uwadze liczbę przyznawanych zasiłków w stosunku do spadającej liczby ludności można zaryzykować stwierdzenie, iż liczba zasiłków pozostaje na wysokim poziomie. Związane jest to z coraz większym dotowaniem społecznym mieszkańców całego kraju wynikającym z rządowych programów społecznych, które nie odniosły zaierzanego skutku, czyli nie poprawiły stanu dietności, ale poprawiły jakość życia dzieci i ich rodzin i powodują w niektórych przypadkach niechęć w poszukiwaniu pracy. W ramach pomocy społecznej Gmina podjęła szereg działań mających na celu pomoc osobom nieradzącym sobie z sytuacją życiową. Miały w tym udział organizacje i stowarzyszenia. W ramach pomocy osobom niepełnosprawnym organizowane są warsztaty terapii zajęciowej pomagające zdobyć podstawowe umiejętności pozwalające na w miarę samodzielną egzystencję. Można tu również uzyskać pomoc w wyuczeniu prostych zawodów w celu zdobycia w przyszłości zatrudnienia.

2.15. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie Gminy zlokalizowane są następujące ujęcia wody:

- Ujęcie Dołubowo- planowana przebudowa
- Ujęcie Hornowo – przebudowana oraz planowana rozbudowa
- Ujęcie Dziadkowice rozbudowano w roku 2017

Eksploatację ujęć prowadzi Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Dziadkowice.

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie Gminy wynosi 80,2 km. Podłączonych jest do niej 97,1 % ogółu ludności (2575 osób). Wskaźnik podłączenia budynków do zbiorczej sieci wodociągowej wynosi 78,5%.

W roku 2021 dostarczono z wodociągu 124300 m³ wody. Zużycie wody na mieszkańca w roku 2021 wynosiło 47,6 m³ i jest najniższe w całym analizowanym okresie.

Tabela 22. Zużycie wody na terenie Gminy w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Długość czynnej sieci rozdzielczej	80,2	80,2	80,2
Eksploracja sieci wodociągowej – gospodarstwa domowe	141,6	134,4	124,3
Zużycie wody na mieszkańca	51,8	50,8	47,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Odprowadzanie ścieków

Odbiorem ścieków komunalnych również zajmuje się Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Dziadkowice.

Na terenie Gminy funkcjonuje 1 oczyszczalnia ścieków komunalnych w miejscowości Kąty. Wielkość oczyszczalni to 791 RLM.

Urządzeniami oczyszczającymi są:

- mechaniczno- biologiczna oczyszczalnia ścieków
- 2. Ilość odprowadzanych ścieków nie będzie przekraczać:
 - Qdśr.=76,65 m³/d
 - Qdmax. = 100,00 m³/d
- 3. Stężenie zanieczyszczeń w odprowadzonych ściekach nie będzie przekraczać:
 - BTZ5 – 40 mg O₂/l
 - ChZTCr – 150 mg O₂/l
 - Zawiesiny ogólne – 50 mg/l

W roku 2018 na terenie Gminy nastąpiła rozbudowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjno-tłocznej z przepompownią ścieków w miejscowości Korzeniówka, Zaręby, tranzyt do Dziadkowic. Ogólnie do kanalizacji sanitarnej podłączeni są mieszkańcy następujących miejscowości: Dziadkowice, Kąty, Korzeniówka i Zaręby.

Łączna długość sieci kanalizacyjnej wg stanu na dzień 31.12.2021 wynosi 11,5 km. Podłączonych jest do niej 22% budynków. Korzysta z niej 597 osób, co stanowi 22,5% mieszkańców Gminy.

Rocznie łącznie odprowadzanych jest do oczyszczalni ścieków 15000 m³ ścieków. Średnia produkcja ścieków komunalnych na mieszkańca wynosi 6 m³.

Tabela 23. Ścieki odprowadzone na terenie Gminy w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Długość czynnej sieci rozdzielczej			
Odprowadzone ścieki w dam	14	13	15
Ścieki na mieszkańca w m³	5	5	6
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	609	603	597

Malejąca liczba ludności podłączonej do kanalizacji sanitarnej ma związek z coraz mniejszą liczbą mieszkańców na terenie Gminy.

Na terenie Gminy eksploatowanych jest 31 szt. przydomowych oczyszczalni ścieków. Zewidencjonowane jest również 462 zbiorniki bezodpływowe. W roku 2021 przekazano do stacji zlewnej 865,5 m³ ścieków bytowych.

Wnioski

Gospodarka wodna na terenie Gminy jest dość dobrze rozwinięta. 97,1% podłączonych jest do zbiorczej sieci wodociągowej. Jednocześnie z roku na roku spada zużycie wody na mieszkańca. Świadczy to rosnącej świadomości mieszkańców dotyczącej prawidłowego zużycia wody oraz dużym wzrostem kosztów życia, który wymusza oszczędności.

Istnieje natomiast duża dysproporcja w liczbie osób podłączonych do zbiorczej kanalizacji sanitarnej. Korzysta z niej zaledwie 22,5% mieszkańców. Tak duża dysproporcja ilości osób podłączonych do zbiorczej kanalizacji sanitarnej w stosunku do osób korzystających z wodociągu stwarza zagrożenie niekontrolowanego przedostawania się ścieków bezpośrednio lub pośrednio do gleby i wód. Powodem może być użytkowanie nieszczelnych szamb lub spuszczenie wody wprost do gruntu. Mając na uwadze wysoki poziom stosowania przez rolników nawozów NKP należy zwrócić uwagę rozwój gospodarko ściekowej szczególnie na obszarach o intensywnym użytkowaniu rolniczym.

2.16. Infrastruktura informatyczna

Na terenie województwa podlaskiego w tym na terenie Gminy zrealizowany został projekt Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej dzięki czemu 90% mieszkańców województwa ma dostęp do Internetu. Długość sieci to 1 882 km z 178 węzłami. Projekt powstał przy współudziale środków UE.

2.17. Gospodarka odpadami

Na terenie gminy Dziadkowice brak jest czynnego gminnego składowiska odpadów komunalnych. Zorganizowanym systemem zbiórki odpadów komunalnych objętych jest 100% mieszkańców w myśl znowelizowanej Ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2013 poz. 21). Zbiórką odpadów zajmuje się wyspecjalizowana firma wyłoniona w drodze postępowania przetargowego, posiadająca profesjonalny dostosowany do tego celu sprzęt.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016- 2022 Gmina Dziadkowice znajduje się w Regionie Południowym. Wobec tego system gospodarowania odpadami komunalnymi w Gminie Dziadkowice oparty jest o regionalny zakład zagospodarowania odpadów – Zakład Zagospodarowania Odpadów w Hajnówce.

Odpady komunalne zebrane z terenu gminy przekazywane są do tego zakładu. W ramach gospodarki odpadami zorganizowano także Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK). Mieszkańcy mogą we własnym zakresie oddawać do punktu PSZOK tzw. odpady problemowe np. Wielkogabarytowe (meble) czy zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny. Dodatkowo firma wywożąca odpady komunalne z posesji zamieszkałych odbiera także te odpady w ramach tzw. okresowych zbiórek (wystawek).

2.18. Zaopatrzenie w ciepło

W gminie Dziadkowice zaopatrzenie w ciepło na potrzeby grzewcze i ciepłej wody jest realizowane wyłącznie w sposób indywidualny przez mieszkańców gminy. Niewielkie zapotrzebowanie na ciepło w obiektach publicznych, rozproszenie zabudowy i małe jednostkowe zapotrzebowanie ciepła wynikające z charakteru zabudowy nie sprzyjają tworzeniu scentralizowanej gospodarki ciepłej. Nieliczne działania modernizacyjne dotyczą źródeł ciepła m.in. wymiany kotłów węglowych na olejowe lub na drewno, rzadziej na gaz płynny. Brak na terenie gminy sieci gazowej uniemożliwia wykorzystanie tego medium w produkcji ciepła. W Gminie Dziadkowice brak jest systemu zaopatrzenia w gaz sieciowy. Pewna liczba gospodarstw korzysta z gazu płynnego, zaopatrując się indywidualnie w funkcjonujących w Gminie punktach sprzedaży gazu płynnego

Wnioski

Mając pod uwagę, iż większość gospodarstw domowych na terenie Gminy zaopatruje się w energię ciepłą przy użyciu paliw stałych należy zwrócić uwagę na konieczność wymiany pieców na OZE. Spowoduje to poprawę stanu powietrza atmosferycznego jednocześnie generując oszczędności z tytułu konieczności zakupu

paliwa. Zadaniem Gminy jest promocja takich działań oraz próby ubiegania się o dofinansowanie w imieniu mieszkańców na energię pochodzącą z OZE.

2.19. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy jest stacja transformatorowo-rozdzielcza RPZ 110/15 kV w Siemiatyczach, poprzez sieć SN 15 kV napowietrzną. Główne linie zasilające wychodzące z w/w RPZ-tu to:

- Siemiatycze – Dziadkowice – Boćki – Bielsk Podlaski
- Siemiatycze – Grodzisk – Dołubowo – Brańsk – Bielsk Podlaski
- Siemiatycze – Milejczyce z odgałęzieniem w kierunku Hornowa.

Pozostałe linie SN 15 kV stanowią odgałęzienia od w/w/ linii głównych i zasilają poszczególne stacje transformatorowe na obszarze całej Gminy. Bezpośrednia obsługa odbiorców jest realizowana poprzez linie NN napowietrzne i kablowe. Na terenie Gminy zlokalizowane jest 51 stacji transformatorowych, w tym 3 w ośrodku gminnym. Gmina Dziadkowice należy do Siemiatyckiego Klastra Energii. Podmioty, które zdecydowały się wejść w skład tej struktury podjęły wspólne wysiłki prowadzące do stworzenia innowacyjnych modeli wytwarzania, magazynowania i dystrybucji energii z wykorzystywaniem dostępnych lokalnie zasobów, w tym odnawialnych źródeł energii, z których będą mogli korzystać Partnerzy, mieszkańcy oraz inne podmioty z regionu. Uczestnikami Siemiatyckiego Klastra Energii będą docelowo przedsiębiorstwa, jednostki oświatowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz sektor naukowo – badawczy. Wśród członków Klastra będą zarówno wytwórcy jak i odbiorcy energii. Założycielami SKE są: Miasto Siemiatycze, Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o. o. w Siemiatyczach, gmina Dziadkowice, gmina Mielnik, Powiat Siemiatycki, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Siemiatyczach oraz przedsiębiorca prywatny – ENERIS Siemiatycze Sp. z o. o.

Tabela 24. Uczestnicy klastra energetycznego na terenie Gminy

Lp	Nazwa uczestnika	Adres
1	Ochotnicza Straż Pożarna w Dołubowie	Dołubowo 34 17-306 Dziadkowice
2	Świetlica Zaminowo	Zaminowo 23 17-306 Dziadkowice
3	Świetlica Brzeziny-Janowięta	Brzeziny-Janowięta 17-306 Dziadkowice
4	Świetlica Wojeniec	Wojeniec 17-306 Dziadkowice
5	Ochotnicza Straż Pożarna Hornowo	Hornowo 17-306 Dziadkowice
6	Świetlica Hornowo	Hornowo 17-306 Dziadkowice
7	Remiza Żurobice	Żurobice 17a 17-306 Dziadkowice
8	Świetlica Osmola	Osmola 17-306 Dziadkowice
9	Gminny Ośrodek Kultury	Kąty 22 17-306 Dziadkowice
10	Urząd Gminy	Dziadkowice 13 17-306 Dziadkowice
11	Urząd Stanu Cywilnego	Dziadkowice 13 17-306 Dziadkowice
12	Ośrodek Zdrowia	Dziadkowice 47 17-306 Dziadkowice
13	Ochotnicza Straż Pożarna Dziadkowice	Dziadkowice 31 17-306 Dziadkowice
14	Świetlica Zaręby	Zaręby 26 17-306 Dziadkowice
15	Świetlica Malinowo	Malinowo 33 17-306 Dziadkowice
16	Świetlica Korzeniówka	Korzeniówka 32 17-306 Dziadkowice
17	Zakład Gospodarki Komunalnej	Dziadkowice 13 17-306 Dziadkowice

Cele strategiczne Klastra to:

1. Zapewnienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego poprzez wykorzystywanie dostępnych źródeł energii oraz stosowanie nowoczesnych technologii o wysokiej efektywności.
2. Poprawa jakości powietrza poprzez wyłączenie kotłowni węglowych ZEC po uruchomieniu instalacji biomasowej. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii w sektorze ciepłownictwa może skutkować zmniejszeniem niskiej emisji.

3. Poprawa jakości zasilania.

4. Poprawa parametrów pracy systemu elektroenergetycznego.
5. Zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności Klastra, poprzez uzyskanie wyższej efektywności energetycznej i ekonomicznej z wykorzystaniem technologii przyjaznych środowisku.
6. Uzyskanie określonego efektu ekonomicznego poprzez: tańsze zaopatrzenie w energię elektryczną oraz niższe zużycie energii.

7. Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym miksie energetycznym w obrębie Klastra.
8. Pobudzenie rozwoju gospodarczego i rozwój innowacyjności i wzrost kultury technicznej
9. Nawiązywanie współpracy z innymi klastrami, firmami, potencjalnymi kontrahentami oraz ośrodkami działającymi w branży energetycznej, w tym branży energii odnawialnej.
9. Skuteczne pozyskiwanie i wykorzystywanie dofinansowania z dostępnych środków publicznych

Wnioski

Wszyscy mieszkańcy Gminy podłączeni są do sieci energetycznej. Ponadto część podmiotów z terenu Dziadkowic przystąpiła Siemiatyckiego Klastra Energii. Uczestnictwo w nim zagwarantuje bezpieczeństwo energetyczne przy stosowaniu nowoczesnych technologii o wysokiej efektywności, co wiąże się z efektywnością energetyczną i ekonomiczną oraz ochroną środowiska naturalnego.

2.20. Mieszkalnictwo

Warunki mieszkaniowe stanowią jeden z głównych elementów kształtujących warunki życia na danym terenie. Zabudowa gminy Dziadkowice obejmuje zabudowę zakładową, zagrodową oraz mieszkaniową - jednorodziną. Na terenie gminy Dziadkowice znajdują się 882 budynki mieszkalne. W okresie od roku 2019 liczba budynków na terenie Gminy spadła o około 5% (w roku 2019 było 927 budynków). Zasoby mieszkaniowe stanowią 858 mieszkań. Całkowita powierzchnia zasobów mieszkaniowych wynosi 84010 m² i jest mniejsza niż na początku analizowanego okresu o około 10%. Przeciętna powierzchnia mieszkania wynosi 97,9 m². W roku 2019 było to 100,1 m². Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę wynosi 32,4 m². Wartość ta spada- w roku 2019 na osobę przypadało 34 m². W jednym mieszkaniu statystycznie zamieszkuje obecnie 3,02 osoby. W roku 2019 zamieszkiwało 2,94 osoby.

Tabela 25. Warunki mieszkaniowe na terenie Gminy w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Budynki mieszkalne	927	882	882
Liczba mieszkań	925	857	858
Powierzchnia zasobów mieszkaniowych w m²	92617	83934	84010
Przeciętna powierzchnia mieszkania w m²	100,1	97,9	97,9
Powierzchnia użytkowa na osobę	34	31,9	32,4
Liczba osób zamieszkujących mieszkanie	2,94	3,07	3,02

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W zasobie mieszkaniowym Gminy znajduje się 5 mieszkań o łącznej powierzchni 283 m², tym 1 lokal socjalny o powierzchni 29 m². 4 spośród mieszkań zlokalizowane są w budynku byłego Gminnego Ośrodka Zdrowia w Dziadkowicach.

Wnioski

Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż w stopniu bardzo niewielkim spada średnia powierzchnia użytkowa mieszkania, przy jednoczesnym wzroście liczby osób zamieszkujących lokal. Niemniej jednak warunki mieszkaniowe na terenie Gminy są lepsze niż wynosi średnia wojewódzka. Większe obłożenie mieszkań ma związek z ubytkiem budynków mieszkalnych (zapewne starych, rzadko użytkowanych) oraz wymieraniem osób starszych. Ponadto Gmina posiada jedynie 5 mieszkań komunalnych, w tym jedno socjalne. Należy przeanalizować sytuację mieszkańców i ich potrzeby oraz możliwości ich realizacji. Należy zauważyć, iż brak bezpieczeństwa mieszkaniowego jest jednym z powodów niechęci do zakładania rodziny i dzietności oraz jest powodem migracji.

2.21. Instytucje kultury

Lokalne Centrum Aktywności Społeczno - Kulturalnej w Dziadkowicach jest gminną instytucją kultury. Siedziba Centrum mieści się w Kątach, a terenem działania jest obszar gminy Dziadkowice.

Podstawowym zadaniem Centrum jest zaspokajanie potrzeb o aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej.

Centrum w szczególności:

- prowadzi edukację kulturalną i wychowanie przez sztukę,
- prowadzi pracownię artystyczną dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- tworzy i upowszechnia sceniczne programy artystyczne,
- organizuje wystawy,
- organizuje konkursy w różnych dziedzinach sztuki,
- organizuje koncerty, przeglądy i festiwale,
- tworzy warunki dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła artystycznego i ludowego,
- gromadzi, dokumentuje, tworzy, ochrania i udostępnia dobra kultury,
- prowadzi działalność oświatową.

Centrum prowadzi wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, zaspokajając potrzeby i aspiracje kulturalne, oraz informacyjną, poprzez organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej, upowszechnianie i promowanie kultury, a także organizowanie i popularyzowanie kultury fizycznej, rekreacji, sportu i turystyki na terenie Gminy Dziadkowice.

Ważnym elementem działania Lokalnego Centrum Aktywności Społeczno-Kulturalnej w Dziadkowicach jest zrzeszanie lokalnej społeczności, dlatego Centrum współpracuje z samorządowymi instytucjami kultury, placówkami oświatowymi, organizacjami pozarządowymi, organizacjami pożytku publicznego, stowarzyszeniami, a także organizacjami społeczno-zawodowymi, w tym Kołami Gospodyń Wiejskich, oraz różnymi instytucjami działającymi na terenie Gminy, między innymi Biblioteką Gminną, Szkołą Podstawową im. Jana Pawła w Dziadkowicach oraz Kołem łowieckim „Łoś” w Dobrogoszczy. Popularyzacja i promocja regionalnych grup twórczych, artystów i zespołów artystycznych między innymi „Kalina” i „Polne Maki”. Organizowanie wydarzeń kulturalnych, w tym spektakli, koncertów, spotkań, wystaw, imprez artystycznych, rozrywkowych, rekreacyjnych, plenerowych, organizowanie festiwali, przeglądów i konkursów. Pomoc w organizowaniu sesji Rady Gminy Dziadkowice oraz wydarzeń kulturalnych na terenie gminy Dziadkowice min. Forest Run w Żurobicach..

Centrum Aktywności Społeczno-Kulturalnej zajmie się organizowaniem i koordynowaniem imprez kulturalnych i rekreacyjno-wypoczynkowych, wydarzeń cyklicznych takich jak: Turniej o Puchar Wójta Gminy Dziadkowice, Pikniku Rodzinnego Gminy Dziadkowice, festynu Dzień Gminy Dziadkowice. W okresie przed świątecznym zostanie zorganizowany jarmark bożonarodzeniowy oraz wielkanocny.

Oprócz tego na terenie Gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Dziadkowicach.

Gminna Biblioteka Publiczna w Dziadkowicach jest gminną instytucją kultury, której organizatorem jest Gmina Dziadkowice. Biblioteka zapewnia dostęp do materiałów bibliotecznych i informacji mieszkańcom gminy. Służy rozwijaniu potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczności gminnej, upowszechnianiu wiedzy i kultury.

Do zadań Biblioteki należy w szczególności:

- gromadzenie i opracowywanie materiałów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu,
- popularyzacja książek i czytelnictwa,
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych w miejscu, wypożyczanie ich czytelnikom oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych,
- organizowanie czytelnictwa, udostępnianie materiałów osobom niepełnosprawnym, organizowanie obsługi bibliotecznej pacjentów w szpitalu,
- prowadzenie działalności informacyjnej,
- współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa,
- doskonalenia form i metod pracy bibliotecznej.

Zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2021 biblioteka posiada 12106 wolumenów. Liczba ta spadła od roku 2019 o około 1000 wolumenów. Spadła i to znacznie również liczba czytelników. W roku 2019 było to 211 osób, natomiast w roku 2021 już tylko 173 (spadek o około 19%). Przy znaczącym spadku czytelników należy zauważyć również spadek wolumenów wypożyczonych w ciągu roku na osobę. W roku 2019 statystyczny czytelnik wypożyczył 24,7 wolumenu, natomiast w roku 2021 już tylko 17,5 (spadek o około 30%).

Jeszcze większy spadek odnotowano w wypożyczeniach na zewnątrz. W roku 2019 wypożyczono 5216 wolumenów, natomiast w roku 2021 już tylko 3025 wolumenów (spadek o około 47%).

Biblioteka wyposażona jest w 3 ogólnodostępne komputery, w tym 1 z dostępem do Internetu.

Tabela 26. Wypożyczenia w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowie

	2019	2020	2021
Liczba wolumenów	13096	12000	12106
Liczba czytelników	211	161	173
Wypożyczenia księgozbioru na 1 rok/ czytelnika	24,7	9	17,5
Liczba wypożyczeń na zewnątrz	5216	1449	3025

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Pogarszający się stan czytelnictwa może mieć wielorakie źródło:

- coraz większa powszechność e-booków, możliwość korzystania z księgozbiorów internetowych,
- obostrzenia związane z pandemią,
- całkowite zamknięcie biblioteki związane z lockdownem

2.22. Imprezy gminne

Jak wynika z Banku Danych Lokalnych w roku 2021 nie były organizowane imprezy. Ostatnie takie 4 imprezy miały miejsce w roku 2019 i zgromadziły 1190 uczestników. Był to koncert, seans filmowy i pokaz teatralny. Od roku 2020 nie były organizowane żadne imprezy. Nie są to jednak dane w pełni miarodajne, ponieważ rok 2020 był rokiem pandemii z licznymi obostrzeniami i niechęcią w uczestnictwie w imprezach w obawie przed zakażeniem.

Tabela 27. Imprezy gminne w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Liczba imprez	4	0	0
„Uczestnicy imprez	1190	0	0

Na terenie Gminy działa 1 grupa artystyczna, która skupia 15 członków.

Wnioski

Gmina coraz prężniej działa pod względem aktywności kulturalnej. W ostatnim czasie powstało Lokalne Centrum Aktywności Społeczno - Kulturalnej w Dziadkowicach, którego siedziba mieści się w Kątach. Podstawowym zadaniem Centrum jest zaspokajanie potrzeb i aspiracji kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie i upowszechnianie różnych dziedzin kultury oraz sztuki profesjonalnej i amatorskiej. Projekt powstał przy współudziale środków zewnętrznych, które uzyskała Gmina. Instytucja udziela się w mediach społecznościowych i tam między innymi zamieszcza informacje o różnego rodzaju konkursach, imprezach itd. W ostatnich latach nie były organizowane imprezy masowe np. koncerty ze względu na obostrzenia COVID-19

Ponadto na terenie Gminy działa biblioteka publiczna, która posiada coraz mniej czytelników. Jest to zapewne związane z coraz młodszym społeczeństwem oraz korzystaniem przez nich z e-booków. Nałożył się na to również kryzys COVID-19, który uniemożliwił głównie czytelnikom starszej daty z korzystania z tego rodzaju instytucji.

2.23. Oświata

Głównym zadaniem oświatowym Gminy jest zapewnienie kształcenia, wychowania i opieki w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz ostatni rok w gimnazjach.

Realizacja zadań organu prowadzącego wobec szkół i placówek wymaga właściwej organizacji, zarówno funkcji nadzorczych jak i roli służebnej, związanej z realizacją obowiązków określonych w ustawie o systemie oświaty. Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność.

W ustawie o samorządzie gminnym zapisano, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty m.in. w zakresie edukacji publicznej należy do zadań własnych gminy.

W ustawie o systemie oświaty ustawodawca wskazał, iż do zadań gminy należy:

- zakładanie i prowadzenie publicznych przedszkoli, żłobków, szkół podstawowych i gimnazjów,
- zabezpieczenie bazy lokalowej i sprawności technicznej obiektów oświatowych oraz środków rzeczowych i finansowych dla ich działalności,
- zabezpieczenia kadry pracowniczej, w tym administracyjno - finansowej.

W ustawie Karta Nauczyciela, wśród zadań gminy wymieniono m.in. następujące zadania:

- zapewnienie średniego wynagrodzenia nauczycieli w poszczególnych grupach awansu zawodowego, wspieranie nauczycieli w procesie dydaktyczno-wychowawczym,
- zapewnienie środków na doszkąlanie i doskonalenie zawodowe.

Ponadto zadania oświatowe związane są z obowiązkiem

- kontroli spełniania przez uczniów obowiązku szkolnego i obowiązku nauki,
- realizacji zadań wspierających uczniów w nauce, m.in. organizacja dodatkowych zajęć edukacyjnych, stypendia za szczególne osiągnięcia,
- zapewnienia bezpiecznych warunków pracy i nauki,
- organizacji dodatkowych zajęć specjalistycznych dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi posiadających orzeczenia o niepełnosprawności i potrzebie kształcenia specjalnego (rewalidacja, zajęcia kompensacyjno – wyrównawcze, nauczanie indywidualne etc.),
- dbałości o bazę lokalową i dydaktyczną placówek oświatowych,
- wypłat świadczeń socjalnych rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, w tym: stypendia szkolne i zasiłki o charakterze socjalnym, dofinansowanie do zakupu podręczników i pomocy szkolnych,
- zapewnienia dowozów uczniów do szkół na terenie gminy oraz organizacja dowozu uczniów niepełnosprawnych do szkół i ośrodków szkolno – wychowawczych, organizacji konkursów na stanowiska dyrektorów szkół i przedszkoli lub przygotowanie procedury powierzenia stanowisk na kolejne lata,
- przygotowania całościowej oceny pracy dyrektorów szkół i przedszkoli,
- przeprowadzania egzaminów na stopień nauczyciela mianowanego w ramach awansu zawodowego,
- prowadzenie lokalnej bazy danych dziedzinowych w Systemie Informacji Oświatowej,

- innych zadań nie wymienionych powyżej, a wynikających z przepisów prawa.

W ramach wykonywania obowiązków wynikających z ustawy Karta Nauczyciela, zadaniem gminy jest takie ukształtowanie struktury kadrowej placówek, aby odpowiadała ona współczesnym wymogom edukacyjnym i w tym zakresie koniecznym stało się „zbudowanie” oraz stałe usprawnianie systemu wynagradzania i doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Wychowanie przedszkolne

Zgodnie z reformą od 1 września 2017 r. wszystkie dzieci w wieku 3-6 lat mają prawo do edukacji przedszkolnej. Obowiązkiem gminy jest zapewnienie miejsca w placówkach wychowania przedszkolnego wszystkim uprawnionym i chętnym dzieciom.

Na terenie Gminy funkcjonuje punkt przedszkolny "Przedszkolaki Przyszłością Gminy Dziadkowice" w Dziadkowicach.

Edukacja dzieci 6-letnich w przedszkolach publicznych jest bezpłatna. Gmina otrzymuje z budżetu państwa subwencję na każdego sześciolatka w przedszkolu. Rodzic opłaca jedynie wyżywienie.

Jest to przedszkole prowadzone przez samorząd gminy Dziadkowice. Przedszkole składa się z 2 oddziałów, do których w roku 2021 uczęszczało 45 dzieci. Liczba ta stale rośnie od roku 2019, kiedy to do przedszkola uczęszczało 43 przedszkolaków. Oznacza to iż 51,7% najmłodszych na terenie Gminy objętych jest wychowaniem przedszkolnym.

Tabela 28. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice

	2019	2020	2021
Liczba dzieci w wieku przedszkolnym na terenie Gminy	68	97	87
Liczba dzieci do lat 6 objętych wychowaniem przedszkolnym	43	45	45
Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym	63,2	46,4	51,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Nauczanie szkolne

W Gminie funkcjonuje 1 szkoła podstawowa w Dziadkowicach.

Szkoła składa się 10 oddziałów szkolnych, do których w roku 2021 uczęszczało 166 uczniów. Liczba ta jest praktycznie stała ponieważ w roku 2019 szkolnictwem podstawowym objętych było 165 uczniów. Kadre szkoły stanowi 15,66 etatu.

Współczynnik skolaryzacji na terenie Gminy w roku 2021 wynosił 66,4% i był najniższy w analizowanym okresie. Mając na uwadze fakt, iż współczynnik skolaryzacji jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania, należy zauważyć iż jest zjawisko bardzo niepokojące świadczące o coraz mniejszej liczbie osób pobierających naukę. W roku 2021 szkołę podstawową ukończyło 18 uczniów.

Tabela 29. Skolaryzacja na terenie gminy Dziadkowice w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Liczba uczniów szkół podstawowych	165	165	166
Absolwenci szkół podstawowych	24	15	18
Współczynnik skolaryzacji	78,57	84,18	66,40

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Oprócz tego na terenie Gminy funkcjonują oddziały specjalne integracyjne do których w roku 2021 uczęszczało 12 uczniów. Liczba ta z roku na rok wzrasta. W roku 2019 w oddziałach specjalnych, integracyjnych kształciło się jedynie 3 uczniów.

Uczniowie szkół podstawowych oprócz języka polskiego mają obowiązek wyboru nauki języka obcego spośród następujących języków obcych: angielski, niemiecki. Wszyscy uczniowie szkoły podstawowej uczą się języka angielskiego. Oprócz tego coraz więcej dzieci uczy się języka niemieckiego. W roku 2021 było to 62 uczniów. Dla porównania w roku 2019 niemieckiego uczyło się jedynie 33 uczniów.

Tabela 30. Nauczanie języków w Szkole Podstawowej w Dziadkowicach w latach 2019-2021

	2019	2020	2021
Liczba uczniów szkół podstawowych	165	165	166
Liczba osób uczących się języka angielskiego	165	165	166
Liczba osób uczących się języka niemieckiego	33	52	62

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

Wyniki egzaminów ośmioklasisty

Tabela 31. Wyniki egzaminów ośmioklasisty

	Liczebność	Średni wynik w %	Średni wynik w % powiat	Średni wynik w % - województwo
Język polski	32	43	51,05	57,18
matematyka	32	45	54,67	58,69
Język angielski	30	49	57,46	66,65

Jak wynika z powyższych zestawień egzaminy ośmioklasisty ze wszystkich przedmiotów są niższe niż średnia dla powiatu siemiatyckiego i województwa podlaskiego.

Szkoła zatrudnia pedagoga, logopedę i doradcę zawodowego. Uczniowie mają dostęp do sali gimnastycznej boiska sportowego, a także do Internetu. Placówka prowadzi dożywianie uczniów. Uczniowie mają zapewnioną opiekę w ramach zajęć świetlicowych oraz nauczanie indywidualne. Szkoła oferuje zajęcia przeznaczone dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wymieniono wśród nich zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, psychoterapeutyczne, socjoterapeutyczne oraz rewalidacyjne oferuje również pomoc pedagoga szkolnego. W szkole skorzystać również można z:

- zajęć korekcyjno-kompensacyjnych
- świetlicy szkolnej
- kółek zainteresowań- czytelniczego, matematycznego, przyrodniczego, zespołu wokalnego

Wnioski

Na terenie Gminy działa jedno przedszkole i jedna szkoła podstawowa w miejscowości Dziadkowice. Można zauważyć znaczący wzrost liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego. W przypadku szkolnictwa podstawowego widoczny jest spadek wskaźnika solaryzacji. Oznacza to coraz mniejszą liczbę dzieci pobierającą naukę w stosunku do ogólnej liczby dzieci w danym przedziale wiekowym. Jak wskazują dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej średnie wyniki egzaminu ośmioklasisty ze wszystkich przedmiotów są niższe niż powiatowe oraz wojewódzkie. Należy zwrócić uwagę na jakość nauczania i stworzyć warunki do wzrostu poziomu nauczania uczniów z terenu Gminy. Przydatnym byłoby analiza przyczyn niskich wyników zdawalności egzaminów.

2.24. Sport i rekreacja

Baza rekreacyjno-sportowa Gminy stanowi zaplecze miejscowej szkoły podstawowej. Działa tam Ludowy Uczniowski Klub Sportowy, organizowane są zawody, turnieje i imprezy sportowe. W 2019 roku w Dziadkowicach urządzona została siłownia plenerowa. W bezpośrednim sąsiedztwie Gminy znajdują się liczne szlaki do wędrówek pieszych i biegów przełajowych oraz trasy rowerowe wytyczone w atrakcyjnym pod względem przyrodniczym i krajobrazowym terenie.

2.25. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe sprzyjają włączeniu w życie społeczne osób lub grup zagrożonych marginalizacją (np. długotrwale bezrobotnych czy niepełnosprawnych). W ten sposób sprzyjają rozwojowi ich zaufania do instytucji demokratycznych i uczą współpracy. Organizacje podejmują również działania, które zmierzają do podnoszenia standardu życia grup o niskim statusie ekonomicznym lub społecznym.

Zgodnie z Portalem Organizacji Pozarządowych na terenie Gminy zarejestrowane są następujące organizacje:

- Stowarzyszenie „Rach Ciach“ Jasienówka
- Stowarzyszenie „Forest Run“ Żurobice
- Stowarzyszenie „Podlaski Raj“ Osmola
- Spółdzielnia społeczna „Esskapada“ Osmola
- Obszar działania: rynek pracy, aktywizacja zawodowa
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dziadkowicach
- Obszar działania: Usługi socjalne, pomoc społeczna
- Ochotnicza Straż Pożarna w Wojeńcu
- Ochotnicza Straż Pożarna w Żurobicach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Osmoli
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dziadkowicach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Dołubowie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Hornowie
- Ochotnicza Straż Pożarna w Malinowie

Misja

1. Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami.

2. Udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska oraz innych klęsk i zdarzeń.

3. Informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi.

4. Rozwijanie wśród członków ochotniczej straży pożarnej kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalno-oświatowej i rozrywkowej.

5. Wykonywanie innych zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej.

6. Działania na rzecz ochrony środowiska.

- Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Dołubowie
- Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich w Hornowie
- Obszar działania: Kultura, sztuka, tradycja , Rozwój lokalny

Stowarzyszenie „Centrum na Wschodzie” Osmola

Motto Stowarzyszenia „Wychodzimy ludziom naprzeciw

Działamy po to, aby ludzie byli równo traktowani i czuli się potrzebni, bez względu na to kim są, jak wyglądają, czy są sprawni, gdzie mieszkają. Osoby niewidome, na wózku zachęcamy do wyjścia z domu. Pomagamy zakładać stowarzyszenia i spółdzielnie, a te prowadzą przedszkola, organizują koncerty na wsi, przyciągają turystów. Ludzie znajdują pracę. Pilnujemy, aby samorządy służyły mieszkańcom i sensownie wydawały pieniądze. Dbamy o to, aby osoba na wózku mogła dotrzeć do biblioteki, lekarza, na lokalny festyn. Interwenujemy w urzędach, udzielamy setek porad, organizujemy dziesiątki szkoleń i debat. Dzięki nam osoby

z niepełnosprawnościami zostają wolontariuszami, a wielu z nich podejmuje także pracę zawodową“.

GŁÓWNE OBSZARY AKTYWNOŚCI:

- 1) **Niepełnosprawność**
- 2) **Wolontariat, społeczeństwo obywatelskie**
- 3) **Równość praw**
- 4) **Ekonomia społeczna.**
- 5) **Środowisko naturalne**

- Ludowy Uczniowski Klub Sportowy "Sokoły" Dziadkowice

Misja

Popularyzacja kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży szkolnej.

Wnioski

Na terenie Gminy działa wiele organizacji pozarządowych, których głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom – Ochotnicze Straże Pożarne. Bardzo znaczącymi organizacjami są Stowarzyszenie „Centrum na Wschodzie” Osmola, Spółdzielnia społeczna „Esskapada” Osmola, które mają zapewnić pomoc osobom niepełnosprawnym.

2.26.Opieka medyczna

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie Gminy Dziadkowice zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, gdzie funkcjonują: gabinet lekarski, gabinet szczepienno-zabiegowy, gabinet pielęgniarstwa i pielęgniarki środowiskowej. NZOZ w Dziadkowicach w ramach swej działalności zapewnia również profilaktykę zdrowotną dla dzieci i młodzieży. Na terenie Gminy prowadzony jest prywatny gabinet stomatologiczny. Część świadczeń w gabinecie świadczona jest nieodpłatnie w ramach Narodowego Funduszu Zdrowia. Na terenie Gminy działa również punkt apteczny.

Wnioski

Gmina Dziadkowice zapewnia wystarczający dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej. Na terenie Gminy brak jest gabinetów lekarzy specjalistów. Specjaliści przyjmują w położonych nieopodal Siemiatycznych, gdzie jest również dostęp do opieki szpitalnej.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT to kompleksowa metoda służąca badaniu otoczenia gminy oraz analiza jej wewnętrznych uwarunkowań. Prowadzona jest w układzie czterech grup czynników wyodrębnionych na podstawie analizy zjawisk podzielonych na zewnętrzne oraz wewnętrzne uwarunkowania. Analiza SWOT to analiza sił i słabości na tle otoczenia, badanego przez pryzmat szans i zagrożeń, jakie mogą mieć istotny wpływ na przebieg procesów rozwojowych. W Gminie Dziadkowice wyodrębniono słabe oraz mocne strony jednostki samorządu terytorialnego jako czynniki wewnętrzne, na które gmina ma bezpośredni wpływ oraz czynniki zewnętrzne, czyli szanse i zagrożenia, które w dłuższej perspektywie czasu mogą znacząco oddziaływać na rozwój gminy, jednak władze lokalne nie mają nad nimi bezpośredniej kontroli.

MOCNE STRONY

(wewnętrzne czynniki pozytywne) to przede wszystkim to, co wyróżnia gminę na tle innych. Są to te dziedziny działalności, które tworzą potencjał i pozytywny wizerunek gminy.

SŁABE STRONY

(wewnętrzne czynniki negatywne) to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój gminy.

SZANSE

(zewnętrzne czynniki pozytywne) to wszystkie wydarzenia i procesy w otoczeniu, które tworzą sprzyjające dla gminy sytuacje. Są to takie kierunki działalności, które mogą przynieść w przyszłości pozytywne, rozwojowe społecznie efekty.

ZAGROŻENIA

(zewnętrzne czynniki negatywne) to zbiór możliwych sytuacji i procesów, które mogą tworzyć niekorzystne dla gminy warunki rozwoju w jego otoczeniu.

Silne strony	Słabe strony
-Atrajcyjne położenie przy drodze krajowej -Ciekawa historia gminy i cenne zabytki architektoniczne -Walory krajobrazowe części gminy -Czyste środowisko w odczuciu mieszkańców -Dobra jakość wód podziemnych -Liczne organizacje pozarządowe w tym działające na rzecz osób niepełnosprawnych -Poprawa warunków mieszkaniowych mieszkańców, -Zmniejszenie bezrobocia, szczególnie wśród osób młodych do 30 roku życia -Wzrost liczby osób pracujących -Wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych -Inwestycje w poprawę warunków życia mieszkanców- wodociągi, kanalizacja, OZE, przydomowe oczyszczalnie ścieków -Inwestycje w drogownictwo -Funkcjonowanie przedszkola z coraz większą liczbą dzieci -Funkcjonaowanie szkoły podstawowej, -Dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej -Dobre funkcjonowanie służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo -Czyste środowisko bez obciążeń przemysłem -Rosnące wyposażenie gospodarstw rolnych w sprzęt rolniczy -Warunki do stworzenia bazy dla turystyki głównie weekendowej oraz pasjonatów przyrody -Coraz większa liczba osób w wieku przed i produkcyjnym w stosunku do osób w wieku poprodukcyjnym -Przynależność do klastra energetycznego -Zadowolenie mieszkańców z dostępnej infrastruktury sportowej	-Zła jakość wód powierzchniowych -Niedostateczna jakość nawierzchni dróg -Zbyt niski poziom skanalizowania gminy -Niewystarczający poziom przydomowych oczyszczalni ścieków -Niewystarczający poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej oraz w budynkach indywidualnych -Duży stopień migracji mieszkańców -Niezadowolenie mieszkańców z tytułu słabej jakości opieki zdrowotnej -Wciąż odczuwalne bezrobocie -Mała aktywność mieszkańców -Zbyt mały w odczuciu mieszkańców poziom przedsiębiorczości -Mieszkańcy odczuwają niedostateczny poziom oferty zagospodarowania wolnego czasu -Brak bazy turystycznej i informacji turystycznej -Mieszkańcy oczekują bardziej intensywnej promocji gospodarczej oraz brak gruntów pod inwestycje budownictwo mieszkaniowe -Stosunkowo wysokie zużywanie anwozów NKP w produkcji rolniczej -Znikomy stan bazy turystycznej -Zmniejszanie się liczby mieszkańców -Wysoki poziom migracji -Pozostający praktycznie na stałym poziomie odsetek osób pobierających zasiłki -Wysoki odsetek długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych -Spadający wskaźnik skolaryzacji -Niski poziom wyników egzaminów ośmioklasisty -Spadający poziom czytelnictwa -Niedostateczne rozwiązania komunikacyjne pomiędzy miejscowościami Gminy -Zdaniem mieszkańców zbyt słabo funkcjonująca służba zdrowia -W odczuciu mieszkańców zbyt mała przedsiębiorczość i aktywność społeczna -Niewystarczający poziom wykorzystania OZE -Niedostateczny stan dróg oraz infrastruktury drogowej (chodniki, ścieżki rowerowe, oświetlenie)
szanse	zagrożenia
-Możliwość pozyskania funduszy w dalszej	-Niestabilność warunków ekonomicznych mająca

perspektywie finansowej -Lokalizacja Gminy -Stworzenie oferty wypoczynku głównie weekendowego oraz rozwój i rozbudowa zaplecza rekreacyjnego i okolicy turystycznego -Poprawa stanu środowiska naturalnego, głównie wód powierzchniowych -Pełniejsze wykorzystanie OZE -Dalszy rozwój rolnictwa w tym ekologicznego -Zapotrzebowanie na odpoczynek weekendowy w gospodarstwach rolnych -Dalsze unowocześnianie produkcji rolnej -Poprawa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej -Poprawa skomunikowania Gminy -Poprawa jakości nauczania	wpływ na decyzje mieszkańców -Wzrastające koszty montażu odnawialnych źródeł energii -Zbyt mała różnica między najniższym wynagrodzeniem, a wysokością świadczeń socjalnych; - Rosnące koszty pracy; - Ucieczka ludzi młodych z obszarów wiejskich do większych miast; -Rosnące koszty życia -Rosnące koszty prowadzenia działalności gospodarczej; - Brak dostępu do środków zewnętrznych -Wzrost kosztów przeprowadzania inwestycji w infrastrukturę w wyniku wysokiej inflacji
---	---

4. Rozwój strategiczny Gminy

Misja

Dziadkowice gmina zrównoważonego rozwoju z wykorzystaniem walorów środowiska naturalnego w celu zapewnienia wysokiego poziomu życia mieszkańców.

Cel strategiczny 1. Podniesienie konkurencyjności i efektywności gospodarki

W strukturze gospodarczej województwa podlaskiego dużą rolę odgrywa rolnictwo, w którym produktywność pracy jest niska. Diagnoza procesów rozwojowych wskazuje na niewystarczająco dynamiczny rozwój działów pozarolniczych. Rolnictwo jest i powinno być niezmiennie ważną gałęzią gospodarki. Produkcję rolną należy ukierunkować na żywność bezpieczną, wysokiej jakości i wytwarzaną w sposób zrównoważony. Obiektem szczególnej troski powinny być zatem z jednej strony innowacje w rolnictwie oraz sferze produkcji żywności, a z drugiej ochrona dziedzictwa i wsparcie produktów tradycyjnych.

Oprócz rozwoju rolnictwa konieczne jest dalsze pobudzanie przedsiębiorczości. Przedsiębiorczość to specyficzna zdolność społeczeństwa do wykorzystania swojego potencjału, oznacza zdolność do wcielania pomysłów w czyn. Obejmuje ona kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Rozwój przedsiębiorczości to także pobudzanie pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich oraz poszukiwanie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności zamieszkującej na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo i objętych ochroną

Cel 1.1. Wzrost i rozwój konkurencyjności przedsiębiorstw

- Wsparcie powstawania podmiotów spoza branży rolniczej,
- Zapewnienie mikro, małym i średnim przedsiębiorcom dostępu do informacji o możliwościach pozyskania środków na utworzenie lub rozwój firmy
- Tworzenie nowych miejsc pracy
- Rozwój infrastruktury komunalnej i technicznej
- Przebudowa i rozbudowa dróg

Cel.1.2. Wsparcie rozwoju rolnictwa

- Zapewnienie rolnikom dostępu do informacji o możliwościach pozyskania środków na rozbudowę lub rozszerzenie działalności rolnej
- Promocja nowoczesnych technologii rolnych
- Promocja Gminy i artykułów rolnych wytwarzanych na jej terenie

Cel 1.3. Stworzenie oferty turystycznej i okołoturystycznej w oparciu o posiadane zasoby przyrodnicze i środowiskowe

- Wspieranie powstawania obiektów noclegowych wraz z atrakcjami turystycznymi
- Wspieranie powstawania niezbędnej bazy okołoturystycznej w tym gastronomicznej
- Budowa ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych do obiektów najbardziej atrakcyjnych turystycznie
- Stworzenie punktów informacji turystycznej
- Turystyczna promocja Gminy

Cel strategiczny 2. Poprawa jakości życia mieszkańców

Bezpieczeństwo, jakie daje dobrze rozwinięta opieka społeczna jest jedną z podstawowych potrzeb ludzkich, która w znacznym stopniu wpływa na jakość życia i dobrobyt społeczny.

Z bezpieczeństwem społecznym powiązane są również wartości takie jak: sprawiedliwość społeczna, równość, solidarność, samorządność i partnerstwo. Na bazie tych wartości zaproponowane zostały działania zmierzające do zapewnienia bezpieczeństwa i integracji społecznej. Szczególnie koniecznymi działaniami ochronnymi powinny być objęte te grupy, które z racji swoich psycho-fizycznych ułomności nie będą nigdy w stanie w pełni uczestniczyć w procesie rozwoju społeczno-ekonomicznego. Tworzenie warunków do pełnej integracji społecznej dla grupy osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę Dziadkowice powinno być kolejnym priorytetem władz samorządowych.

2.1 Stymulowanie aktywności zawodowej mieszkańców Gminy i pomoc społeczna

- Aktywna pomoc w poszukiwaniu pracy osobom bezrobotnych, ze szczególnym naciskiem na osoby długotrwale bezrobotne
- Działania zwiększające adaptacje do nowych zawodów pozarolniczych
- Zapewnienie dostępności do przedszkoli w celu możliwości podjęcia pracy zawodowej rodziców
- Zapewnienie sprawnego systemu pomocy społecznej,
- Zapewnienie opieki osobom starszych, chorym i niepełnosprawnym
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców w tym ze środków pochodzących z UE

2.2. Podnoszenie jakości nauczania i kwalifikacji zawodowych mieszkańców

- Prowadzenie zajęć wyrównawczych dla uczniów mających problemy z nauką
- Rozwijanie zainteresowania nauką poprzez uczestnictwo w ciekawych różnokierunkowych kołach zainteresowań
- Organizacja przy współudziale Urzędu Pracy kursów i szkoleń mieszkańcom Gminy, a w szczególności osobom poszukującym pracy

2.3. Poprawa dostępu i jakości usług z zakresu ochrony zdrowia

- Poprawa dostępności i jakości usług podstawowej opieki medycznej
- Inicjowanie i promocja działań z zakresu profilaktyki zdrowia (np. bezpłatne badania okresowe dla różnych grup mieszkańców).
- Stworzenie miejsca całodobowej opieki dla różnych osób potrzebujących wsparcia z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności

Cel strategiczny 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej

3.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej

- Modernizacja i poprawa stanu technicznego istniejącej gminnej infrastruktury drogowej
- Współpraca w zakresie poprawy jakości dróg z powiatem i województwem
- Budowa nowych ścieżek rowerowych
- Ograniczenie emisji CO₂ poprzez zwiększenie udziału ekologicznych środków transportu

3.2. Infrastruktura wodno-ściekowa

- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków
- Przebudowa i rozbudowa ujęć wody
- Budowa oczyszczalni ścieków

3.3. Rozwój gospodarki przestrzennej

- Wyznaczanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe
- Wyznaczenie terenów pod rekreację
- Rozwój terenów pod budownictwo mieszkaniowe oraz poprawa standardu istniejących zasobów mieszkaniowych

Cel strategiczny 4. Wysokiej jakości środowisko naturalne

Rozwój gospodarki jest zawsze związany z korzystaniem z zasobów naturalnych. Większość zasobów jest jednak ograniczona ilościowo bądź odnawia się w długim czasie. Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów, w tym przestrzeni, jest więc priorytetem w kontekście zapewnienia ich dostępności dla przyszłych pokoleń. Dobry stan środowiska gminy nie zwalnia z troski o środowisko i z obowiązku stałego przeciwdziałania czynnikom oraz zjawiskom negatywnie oddziałującym na różnorodność biologiczną. Także ochrona krajobrazu należy do najważniejszych działań podejmowanych w ramach planowania zagospodarowania przestrzennego. W trosce o zwiększenie dyspozycyjnych zasobów wód dobrej jakości na potrzeby gospodarki i społeczeństwa, należy dążyć do jak najlepszego oczyszczania ścieków komunalnych i przemysłowych, a także do propagowania zmian sposobu gospodarowania w zlewni, tak aby doprowadzić do zmniejszenia ryzyka zanieczyszczenia wód ze źródeł rozproszonych (rolniczych). Szczególnie intensywne działania powinny być skierowane na jak najskuteczniejszą ochronę głównych zbiorników wód podziemnych oraz stref ochrony ujęć wód podziemnych i powierzchniowych. Efektywna gospodarka wodna powinna prowadzić także do utrzymania niezbędnej ilości zasobów wody oraz usuwania bądź zmniejszania wszelkich zagrożeń związanych z jej deficytem i nadmiarem. Wsparcie w tym zakresie ukierunkowane zostanie w szczególności na wykorzystanie inżynierii ekologicznej. Wspierane będą inwestycje związane z gospodarką wodno-ściekową, w tym systemy odbioru ścieków komunalnych, budowa oczyszczalni ścieków, poprawa parametrów istniejących oczyszczalni, jak również wspieranie gospodarki osadami ściekowymi. Na terenach o zabudowie rozproszonej, promowany będzie rozwój indywidualnych systemów oczyszczania ścieków. Na terenie gminy głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń powietrza są: rozproszone źródła emisji z sektora komunalno-bytowego, a także zanieczyszczenia komunikacyjne. Działania prorozwojowe koncentrować się będą wokół ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza z energetyki i transportu drogowego, w tym gazów cieplarnianych i pyłów oraz rozpowszechnienia technologii zwiększających efektywność produkcji i wykorzystania energii.

Istotnym kierunkiem działań będzie wspieranie efektywności energetycznej, m.in. poprzez wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym oraz zwiększanie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, takiej jak np. oświetlenie.

4.1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalna gospodarka zasobami:

- Poprawa jakości wód powierzchniowych
- Dalsze usuwanie wyrobów zawierających azbest
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i przydomowych oczyszczalni ścieków
- Budowa oczyszczalni ścieków
- Modernizacja SUW
- Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii;
- Unowocześnienie stanu gospodarki odpadami
- Zmniejszenie ilości pieców powodujących znaczne zanieczyszczenie środowiska,

- Promocja Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej,

5. Obszary strategicznej interwencji

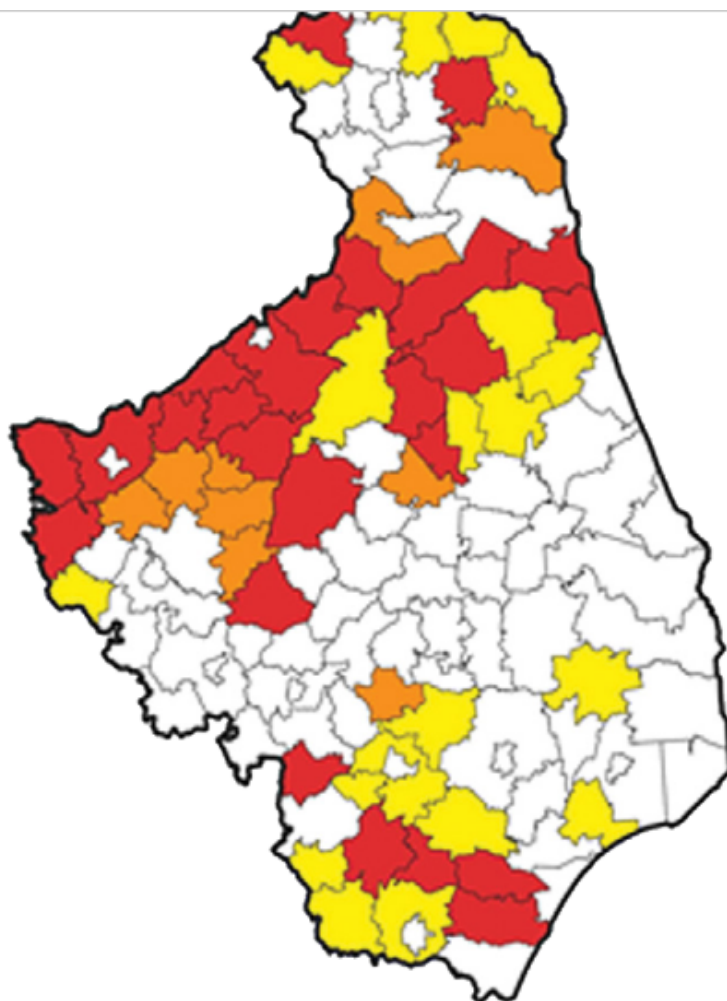
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego definiuje obszar strategicznej interwencji jako wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne. W Strategii rozwoju województwa podlaskiego wyróżniono obszary strategicznej interwencji istotne z punktu widzenia rozwoju regionu, takie jak: Białystok i jego obszar funkcjonalny, ośrodkisubregionalne, miasta powiatowe oraz obszary wiejskie, w tym cenne przyrodniczo. Razem wyróżniono 6 obszarów interwencji: miasta średnie tracące funkcje społeczno- gospodarczą, obszary zagrożone trwałą marginalizacją, subregionalne ośrodki wzrostu, Białystok i jego obszar funkcjonalny, miasta powiatowe i obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Gmina Dziadkowice została zakwalifikowana do OSI Obszary zagrożone trwałą marginalizacją.

Obszar ten to zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Obszary te, podobnie jak miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, zostały wyznaczone na podstawie wielowskaźnikowej metodyki opracowanej na potrzeby SOR. Na terenie województwa podlaskiego obszary zmarginalizowane można podzielić na gminy, gdzie nastąpiła:

- A. Kumulacja problemów społeczno-ekonomicznych: Jasionówka, Jaświły, Nowy Dwór, Suchowola, Przerośl, Krasnopol, Bargłów Kościelny, Lipsk, Sztabin, Grajewo, Radziłów, Rajgród, Szczuczyn, Wąsosz, Grabowo, Kolno, Turośl, Zbójna, Trzcianna, Rutki, Dziadkowice, Grodzisk, Milejczyce, Nurzec-Stacja, Klukowo
- B. Kumulacja problemów ekonomicznych: Knyszyn, Giby, Augustów, Mały Płock, Stawiski, Jedwabne, Przytuły, Wizna, Poświętne
- C. Kumulacja problemów społecznych: Dąbrowa Białostocka, Janów, Korycin, Sidra, Filipów, Puńsk, Sejny, Rutka-Tartak, Szypliszki, Goniądz, Miastkowo, Boćki, Brańsk, Rudka, Wyszki, Drohiczyn, Perlejewo, Siemiatycze, Dubicze Cerkiewne, Narew.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030, planowana interwencja na obszarach zmarginalizowanych powinna prowadzić do osiągnięcia konkretnych celów, takich jak: rozwój lokalnych firm, wzrost liczby miejsc pracy, wzrost dochodów mieszkańców, wzrost bazy dochodowej samorządów terytorialnych. Na obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją kluczowe będzie realizowanie celu operacyjnego 1.3 dotyczącego lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności nastawionej na rozwój ekologicznych form produkcji rolniczej i powiązany z nim rozwój przetwórstwa żywności wysokiej jakości. Przedsiębiorczość na części obszarów może wiązać się także z lokalnymi produktami turystycznymi, jak również z działaniami związanymi z rozwojem odnawialnych źródeł energii i energetyki rozproszonej (cel operacyjny 1.4 Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego). Istotne jest także wzmocnienie powiązań funkcjonalnych gmin wiejskich z miastami oraz poprawa dostępności usług publicznych (inwestycje w niezbędną infrastrukturę – cel operacyjny 2.3), a także poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do nawiązywania współpracy. Zapewnie nietrwałych podstaw rozwoju obszarów zagrożonych marginalizacją będzie wymagało włączenie się poszczególnych gmin w szersze procesy rozwojowe, tworzenie partnerstw ponadlokalnych, co oznacza duże zaangażowanie w realizację celu operacyjnego 3.1 Dobre zarządzanie. W przypadku gmin położonych wzdłuż granicy zewnętrznej UE, podejmowane działania będą koncentrować się na zmniejszaniu ich peryferyjności, poprzez poprawę dostępności do lokalnych i regionalnych ośrodków rozwoju oraz nawiązywanie współpracy transgranicznej (cel operacyjny 3.4 Gościnny region)

Zagrożenie marginalizacją

- Ekonomiczną
- Społeczną
- Społeczno-ekonomiczną

Mapa obszarów zagrożonych marginalizacją na podstawie Strategii rozwoju województwa podlaskiego

6. Zadania polegające na poprawie sytuacji

W ramach założonych celów realizowane zostaną zadania mające na celu rozwój Gminy, poprawę życia mieszkańców przy jednoczesnym zachowaniu walorów środowiska naturalnego. Planowane zadania przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 32. Planowane projekty w ramach Strategii...

Lp	Zadanie inwestycyjne	Jednostka odpowiedzialna	Okres realizacji	Źródła finansowania
1	Przebudowa i rozbudowa dróg na terenie gminy	Gmina, powiat, województwo	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/

				budżet państwa
2	Budowa instalacji fotowoltaicznych	Gmina, inwestorzy prywatni	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa
3	Budowa instalacji solarnych	Gmina, inwestorzy prywatni	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa
4	Budowa instalacji pomp ciepła oraz systemów rekuperacji	Gmina, inwestorzy prywatni	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa
5	Budowa zbiornika wodnego we wsi Kąty	Gmina,	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa
6	Budowa miejsca wypoczynku przy zbiorniku wodnym w Kątach	Gmina,	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa
7	Przebudowa i rozbudowa ujęcia wody w Dołubowie i Hornowie	Gmina,	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa
8	Budowa oczyszczalni ścieków we wsi Dołubowo wraz z systemem kanalizacji dla wsi Dołubowo i Zaminowo	Gmina,	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa
9	Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów w miejscowości Dziadkowice	Gmina,	2023-2030	Budżet gminy/ środki UE/ budżet państwa

W ramach możliwości finansowych Gmina Dziadkowice będzie przeprowadzać także inne inwestycje, w tym m.in. związane ze zwiększeniem retencji w ramach przeciwdziałania skutkom suszy

7. Źródła finansowania

Polski Ład

Priorytety programu:

Priorytet 1:

- budowa lub modernizacja infrastruktury drogowej,
- budowa lub modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym oczyszczalni,
- budowa lub modernizacja źródeł ciepła sieciowego zero emisyjnego,
- budowa lub modernizacja indywidualnych źródeł ciepła zero emisyjnego,
- budowa lub modernizacja infrastruktury gospodarki odpadami, w tym spalarnie, przetwarzanie biologiczne, segregacja,
- odnawialne źródła energii.

Priorytet 2:

- tabor z napędem zeroemisyjnym,
- budowa lub modernizacja źródeł ciepła sieciowego niskoemisyjnego,

- budowa lub modernizacja sieci ciepłowniczej,
- budowa lub modernizacja infrastruktury elektroenergetycznej, w tym oświetleniowej,
- cyfryzacja usług publicznych i komunalnych,
- poprawa efektywności energetycznej budynków i instalacji publicznych,
- innowacyjne rozwiązania w elektroenergetyce,
- rewitalizacja obszarów miejskich,
- budowa lub modernizacja infrastruktury kulturalnej i turystycznej,
- budowa lub modernizacja infrastruktury sportowej.

Priorytet 3

- budowa lub modernizacja infrastruktury technicznej drogowej,
- budowa lub modernizacja infrastruktury tramwajowej, w tym zajezdni,
- budowa lub modernizacja infrastruktury kolejowej, w tym stacji utrzymaniowo- naprawczej,
- budowa lub modernizacja infrastruktury transportu wodnego,
- tabor transportu kolejowego,
- tabor transportu tramwajowego,
- tabor z napędem niskoemisyjnym,
- budowa lub modernizacja kanalizacji deszczowej,
- gospodarka wodna, w tym melioracja, retencja, osuszanie,
- budowa lub modernizacja indywidualnych źródeł ciepła niskoemisyjnego,
- budowa lub modernizacja infrastruktury społecznej,
- budowa lub modernizacja infrastruktury edukacyjnej,
- rewitalizacja obszarów i/lub budynków zdegradowanych i/lub przemysłowych.

Priorytet 4

- tabor zbiorowego transportu drogowego,
- tabor zbiorowego transportu wodnego,
- budowa lub modernizacja infrastruktury telekomunikacyjnej,
- budowa i organizacja inkubatorów przedsiębiorczości,
- budowa i organizacja parków naukowo –technologicznych,
- inne, mające na celu przeciwdziałanie COVID-19, o których mowa w art. 2 ust. Ustawy z dnia 2 marca 2020 o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

Program LIFE 2021-2027

Celem programu jest wsparcie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym, która będzie zrównoważona, energooszczędna, oparta na OZE, neutralna dla klimatu oraz odporna na jego zmiany.

Struktura programu:

•Obszar Środowisko, który obejmuje podprogramy: „Przyroda i różnorodność biologiczna” oraz „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”

•Obszar „Działania na rzecz klimatu”, który obejmuje podprogramy „Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej” oraz „Przejście na czystą energię”

Krajowy Plan Odbudowy

Głównym celem programu jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym

Komponenty KPO:

- Odporność i konkurencyjność gospodarki – zapewnienie odporności gospodarki na kryzysy oraz tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy.

- Zielona energia i zmniejszenie energochłonności – ograniczenie negatywnego oddziaływania gospodarki na środowisko, przy jednoczesnym zapewnieniu konkurencyjności i bezpieczeństwa energetycznego i ekologicznego kraju.

- Transformacja cyfrowa- wzmocnienie przemian cyfrowych w sektorze publicznym, społeczeństwie i gospodarce.

- Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia- sprawne funkcjonowanie systemu ochrony zdrowia oraz poprawa efektywności, dostępności oraz jakości świadczeń zdrowotnych.

- Zielona, inteligentna mobilność- rozwój zrównoważonego, bezpiecznego i odpornego systemu transportowego, zapewniającego odpowiednią obsługę potrzeb gospodarki i społeczeństwa.

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy(fundusze norweskie)

Mechanizm Finansowy EOG i Norweski Mechanizm Finansowy to bezzwrotna pomoc finansowa dla Polski, bierze się z trzech krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, które są jednocześnie członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego, tj. Norwegii, Islandii i Lichtensteinu. Polska przystępując do Unii Europejskiej, przystąpiła również do Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Na mocy Umowy o powiększeniu EOG z 14 października 2003 roku, ustanowiona została pomoc finansowa dla krajów Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu, tworzących EOG. W październiku 2004 roku polski rząd podpisując dwie umowy, upoważnił do korzystania z innych, oprócz funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Memorandum of Understanding wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Memorandum of Understanding wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Darczyńcami są 3 kraje EFTA: Norwegia, Islandia i Lichtenstein. Obydwa programy obowiązują jednolite zasady i procedury oraz zależą od jednego systemu zarządzania i wdrażania w Polsce. Koordynację nad tymi Mechanizmami sprawuje Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Wprowadzenie tych programów na terytorium Polski ma miejsce na podstawie Regulacji ws. Wdrażania MFEOG i NMF, uwzględniając jednocześnie wytyczne , przygotowane przez państwa – darczyńców.

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)

Program przewiduje działania w obszarze przedsiębiorczości; infrastrukturze elektroenergetycznej, adaptacji do zmian klimatu oraz zrównoważonej mobilności miejskiej; ponadregionalnej infrastrukturze drogowej i kolejowej; uzdrowisk, obiektów kultury oraz produktów turystycznych.

Cele programu:

- wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw,
- podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez ochronę klimatu,
- zwiększenie odporności transportowej makroregionu,
- aktywacja kapitału społecznego oraz wzrost wykorzystania potencjału turystyki i uzdrowisk.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Programy priorytetowe:

- Adaptacja do zmian klimatu i ochrona wód przed zanieczyszczeniami.
- Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi.
- Sprawiedliwa transformacja.
- Zeroemisyjny system energetyczny.

- Dobra jakość powietrza.
- Zeroemisyjny transport.
- Różnorodność biologiczna, edukacja i monitoring środowiska.

Fundusze Europejskie dla Podlaskiego na lata 2021-2027

Nowy program finansowany będzie z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). W ramach dostępnej alokacji **1 298 938 733 euro** przewidywane jest wsparcie w ramach 12 priorytetów. Są to:

- I. Badania i innowacje** (z wkładem UE 166 799 805 euro) – gdzie zaplanowano m.in. wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, badań i rozwoju, e-usług publicznych, cyberbezpieczeństwa, promocji podlaskiej gospodarki, proinnowacyjnych usług doradczych dla firm oraz wsparcie dla nowopowstałych firm.
- II. Region przyjazny środowisku** (z wkładem UE 359 000 000 euro) – przewiduje wspieranie efektywności energetycznej, rozwój OZE, działania na rzecz adaptacji do zmian klimatu, transformację regionalnej gospodarki w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ), dalsze wsparcie gospodarki wodno-ściekowej czy działania z zakresu błękitno – zielonej infrastruktury.
- III. Lepiej skomunikowany region** (z wkładem UE 147 100 000 euro) - obejmuje działania zwiększające mobilność regionalną, w szczególności poprzez budowę i przebudowę dróg wojewódzkich poza TEN-T, rozwój infrastruktury ciągów pieszo-rowerowych, a także rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego
- IV. Przestrzeń społeczna wysokiej jakości** (z wkładem UE 127 290 065 euro) – będą to głównie inwestycje w infrastrukturę przedszkolną i edukacyjną, infrastrukturę społeczną, zdrowotną czy ochronę dziedzictwa kulturowego. Wspierana tu też będzie infrastruktura służąca rozwojowi turystyki w oparciu o m.in. walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne produkty turystyczne.
- V. Zrównoważony rozwój terytorialny** (z wkładem UE 49 800 000 euro) - gdzie wsparcie będzie wdrażane z zastosowaniem instrumentów terytorialnych, takich jak: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT), Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) oraz inne instrumenty terytorialne (IIT), w szczególności programy rewitalizacji oraz partnerstwa strategiczne. Są tu przewidziane m.in. ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych, dziedzictwa kulturowego i ekoturystyki poza obszarami Natura 2000.
- VI Zrównoważona mobilność miejska** (z wkładem UE 40 000 000 euro) tu planowane są m.in. zakup i modernizacja niskoemisyjnego i bezemisyjnego taboru na potrzeby transportu publicznego, wyposażenie dróg/ulic w infrastrukturę służącą obsłudze transportu publicznego (np.: zatoki, podjazdy, zjazdy, pętle) czy wdrażanie Inteligentnych Systemów Transportowych.
- VII. Fundusze na rzecz zatrudnienia i kształcenia osób dorosłych** (z wkładem UE 129 896 444 euro) – tu zaplanowano włączenie społeczne poprzez aktywizację osób bezrobotnych, osób młodych; szkolenia, działania z zakresu rehabilitacji medycznej ułatwiającej powrót do pracy
- VIII. Fundusze na rzecz edukacji i włączenia społecznego** (z wkładem UE 186 855 574 euro) – tu zaplanowano wsparcie edukacji przedszkolnej, kształcenie zawodowe, aktywizację osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, wsparcie osób niepełnosprawnych, tworzenie domów opieki, realizacja programów zdrowotnych.
- IX. Fundusze na rzecz rozwoju lokalnego** (z wkładem UE 30 000 000 euro) – to wsparcie dedykowane lokalnym społecznościom w formie instrumentu RLKS, w szczególności poprzez wspieranie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej, małych szkół kształcenia ogólnego, integracji społeczności lokalnej oraz zwiększenie dostępności do usług opiekuńczych.
- X. Wspieranie energii odnawialnej na potrzeby lokalnych społeczności** (z wkładem UE 10 000 000 euro) – obejmuje produkcję energii i/lub ciepła ze źródeł odnawialnych z przeznaczeniem na potrzeby własne lokalnych społeczności. Realizowane będą projekty polegające na montażu odnawialnych źródeł energii na budynkach mieszkalnych, w tym budynkach jednorodzinnych na potrzeby własne mieszkańców, tzw. projekty grantowe społeczności lokalnych.
- XI. Pomoc techniczna EFRR** (z wkładem UE 37 551 337 euro)
- XII. Pomoc techniczna EFS+** (z wkładem UE 14 645 508 euro).

8. Wskaźniki monitorowania

Cel 1 Podniesienie konkurencyjności i efektywności gospodarki

- Liczba powstałych nowych podmiotów gospodarczych spoza branży rolniczej (szt.)
- Liczba powstałych miejsc pracy poza sektorem rolniczym (szt.)
- Długość przebudowanych i rozbudowanych dróg (km.)
- Liczba powstałych nowych gospodarstw rolnych (szt)
- Liczba rozbudowanych gospodarstw rolnych (szt)
- Liczba akcji promocyjnych artykułów rolnych powstających na terenie Gminy (szt)
- Liczba nowo powstałych miejsc noclegowych (szt)
- Liczba nowo powstałych obiektów turystycznych (szt)
- Liczba powstałych podmiotów bazy okołoturystycznej (gastronomia itd.) (szt)
- Liczba powstałych punktów informacji turystycznej (szt)
- Długość powstałych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych (km)

Cel strategiczny 2. Poprawa jakości życia mieszkańców

- Liczba osób bezrobotnych (osoba)
- Liczba osób, które znalazły zatrudnienie (osoba)
- Liczba przeprowadzonych kursów podnoszących kwalifikacje (szt)
- Liczba kursów przekwalifikujących osoby bezrobotne (szt)
- Liczba powstałych miejsc w przedszkolach (szt)
- Liczba osób korzystających z pomocy społecznej (osoba),
- Liczba osób korzystających z pomocy **Warsztatów Terapii Zajęciowej w Dolubowie**(osoba)
- Liczba osób korzystających z pomocy „Centrum na Wschodzie“(osoba)
- Liczba godzin zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, szkoleniowych, rozwijających zainteresowania dzieci i młodzieży w obiektach placówek oświatowych i kulturalnych (godzina),
- Liczba stworzonych terenów rekreacyjnych (w tym plaż i stanic wodnych) (szt.), liczba działających na terenie gminy kół gospodyń wiejskich (szt.).
- Liczba zorganizowanych imprez sportowych (szt.)
- Liczba działań promocyjnych w zakresie profilaktyki służby zdrowia(szt)
- Liczba zorganizowanych bezpłatnych badań okresowych dla różnych grup mieszkańców (szt)

Cel 3. Poprawa stanu infrastruktury technicznej

- Długość wyremontowanych i zmodernizowanych dróg gminnych, powiatowych, wojewódzkich oraz drogi krajowej (km)
- Ludność korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej w % ludności ogółem (%)
- Liczba zmodernizowanych gminnych stacji uzdatniania wody (szt.)
- Długość nowo wybudowanych ścieżek rowerowych (km)
- Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków(szt)
- Długość rozbudowanej/przebudowanej sieci kanalizacyjnej (km),
- Długość rozbudowanej/przebudowanej sieci wodociągowej (km),
- Liczba wybudowanych ujęć wody pitnej (szt.),

- Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków(szt)
- Liczba zmodernizowanych ujęć wody(szt)
- Liczba gospodarstw korzystających z OZE(szt)
- Liczba budynków użyteczności publicznej korzystających z OZE(szt)
- Powierzchnia terenów przeznaczonych pod rekreację (ha)
- Powierzchnia terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe (ha)
- Liczba budynków w pełni wyposażonych w infrastrukturę techniczną (szt)

Cel strategiczny 4. Wysokiej jakości środowisko naturalne

- Liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków(szt)
- Długość rozbudowanej sieci kanalizacyjnej (km)
- Liczba zmodernizowanych oczyszczalni ścieków(szt)
- Liczba zmodernizowanych SUW(szt)
- Ilość zdemontowanych wyrobów zawierających azbest (Mg)
- Długość rozbudowanej sieci wodociągowej (km)
- Liczba gospodarstw korzystających z OZE(szt)
- Liczba obiektów indywidualnych objętych działaniami termomodernizacyjnymi (szt.),
- Liczba obiektów komunalnych objętych działaniami termomodernizacyjnymi (szt.)
- Liczba obiektów przeznaczonych do zbiórki odpadów PSZOK(szt)

9. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Model struktury przestrzenno-funkcjonalnej oparty jest w głównej mierze o Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i służy zobrazowaniu przestrzennej struktury gminy, włączając w to kierunki rozwoju oraz poszczególne planowane zadania inwestycyjne.

Zgodnie z danymi zaprezentowanymi w ISOK (Informatyczny System Osłony Kraju) na terenie Gminy nie występuje wstępne ryzyko powodziowe i zagrożenie powodziowe. Brak obszarów zagrożonych występowaniem ruchów masowych w przyszłości oraz osuwisk istniejących.

Zgodnie z *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego* przez teren Gminy przebiega droga krajowa DK 19 oraz droga wojewódzka Drohiczyn – Sytki – Korzeniówka Duża – Skiwy Duże – Malinowo – Korzeniówka – Dziadkowice.

Gmina wskazana jest również przy omawianiu kierunków wzmocnienia powiązań transportowych zewnętrznych i wewnętrznych regionu. W ramach przebudowy i budowy drogi ekspresowej S19 planowana jest budowa obwodnicy miejscowości Dziadkowice.

Gmina wspomniana jest również w rozdziale Kierunki i zasady realizacji celów polityki przestrzennej województwa. W zasadach ochrony oraz poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej, zakłada się ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed funkcjami konfliktogennymi i przeznaczeniem na cele nierolnicze w planowaniu miejscowym, poprzez ograniczanie do niezbędnego minimum przeznaczania na cele nierolnicze gruntów rolnych o wysokiej waloryzacji przestrzeni produkcyjnej, strategicznych dla produkcji żywności, w szczególności w studiach i planach miejscowych gmin: Bargłów Kościelny, Augustów, Raczek, Bakałarzewo, Puńsk, Szumowo, Kołaki Kościelne, Rutki, Kobylin-Borzymy, Sokoły, Kulesze Kościelne, Poświętne, Wysokie Mazowieckie, Nowe Piekuty, Szepietowo, Czyżew, Klukowo, Drohiczyn, Perlejewo, Grodzisk, Dziadkowice, Brańsk, Czyże, Orla, Zawady, Rutki, Wizna, Jedwabne, Przytuły, Stawiski, Mały Płock, Kolno, Grabowo, Wąsosz, Szczuczyn, Grajewo, Radziłów, Krypno, Mońki, Jasionówka, Jaświły, Korycin, Janów, Suchowola, Dąbrowa Białostocka, Nowy Dwór.

Ponadto ogranicza się przeznaczania na cele nierolnicze zwartych kompleksów gruntów z przewagą III i IV klasy bonitacyjnej oraz zatorfiń i zabagnień stanowiących elementy lokalnej sieci ekologicznej, kształtujące stosunki hydrograficzne i klimatyczne.

W Strategii Województwa Podlaskiego Gmina Dziadkowice wspomniana jest w rozdziale dotyczącym Obszarów Strategicznej Interwencji. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego definiuje obszar strategicznej interwencji jako wskazany w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego kierowana jest interwencja publiczna łącząca inwestycje finansowane z różnych źródeł, w tym w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne i w zasoby ludzkie, lub rozwiązania regulacyjne. Obszar Gminy zakwalifikowany został do obszaru zagrożonego trwałą marginalizacją. To zróżnicowane przestrzennie pod względem poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, jak i funkcji gospodarczych skupiska gmin wiejskich i powiązanych z nimi funkcjonalnie małych miast, w których nastąpiła kumulacja negatywnych zjawisk społecznych i ekonomicznych. Jednocześnie gmina Dziadkowice zakwalifikowana została do grupy gmin A, czyli takich w których nastąpiła kumulacja problemów społeczno-ekonomicznych.

Zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dziadkowice, głównym ośrodkiem skupiającym usługi, działalność kulturalną naukową jest miejscowość gminna Dziadkowice. Funkcje wsi Dziadkowice i Dziadkowice-Kąty jako zespół wsi, stanowiących gminny, wielofunkcyjny ośrodek rozwoju ze standardowymi dla tego szerebu funkcjami obsługi ludności na poziomie podstawowym o poszerzonym programie, tj.:

- a) funkcje usług gminnych z zakresu: oświaty, zdrowia, kultury, handlu, finansów, administracji samorządowej i gospodarczej,
- b) funkcje obsługi rolnictwa,
- c) funkcje mieszkaniowe.

Jednostki osadnicze to wsie typowo rolnicze. Funkcje pozarolnicze rozwinięte są w niewielkim stopniu i należą do nich usługi. Funkcja usługowa jest słabo rozwinięta i odgrywa małą rolę w strukturze funkcjonalnej jednostki.

Gmina nie posiada zbyt wielu obszarów cennych krajobrazowo. Jako wyróżniające się należy uznać: Dołubowo, Żurobice. Najcenniejsze zabytki zlokalizowane są w miejscowościach: Dziadkowice, Żurobice.

2) Funkcje jednostek osadniczych.

- a) Jednostki osadnicze o podstawowym programie usług (szkoła, handel, mieszkalnictwo, usługi, urzędnictwo obsługi rolnictwa) – Dołubowo, Osmola.
- b) Jednostki osadnicze z usługami elementarnymi (sklep, świetlica, zlewnia mleka, itp.) – Hornowo, Żurobice, Malinowo.
- c) Pozostałe jednostki osadnicze o funkcjach produkcji rolnej i mieszkaniowej z możliwością lokalizacji pojedynczych usług, a także z uzupełniającą funkcją turystyczną.

Na całym obszarze gminy możliwe jest funkcjonowanie gospodarstw agroturystycznych

Z uwagi na wyżej wymienione uwarunkowania, wydziela się na obszarze Gminy dwie strefy zagospodarowania przestrzennego, zróżnicowane co do celów i instrumentów polityki przestrzennej oraz kierunków i sposobów zagospodarowania:

Strefa A – obszar aktywizacji gospodarczej o charakterze pozarolniczym. Granice tego obszaru związane są głównie z przebiegiem drogi krajowej nr 19 oraz drogi wojewódzkiej nr 692 Drohiczyn – Sytki – Korzeniówka Duża – Skiwy Duże – Malinowo – Korzeniówka – Dziadkowice. W skład tego obszaru wchodzi następujące miejscowości: Wojeniec, Dziadkowice, Dziadkowice-Kąty, Korzeniówka, Zaręby, Żurobice, a także wieś Dołubowo. Strefa obejmuje także najcenniejsze obszary turystyczne miejscowości Dziadkowice, Dołubowo, Żurobice.

W strefie przewiduje się dalszy rozwój procesów urbanizacyjnych, w tym kreowanie rozwoju wsi Dziadkowice i Dziadkowice-Kąty.

Dla strefy tej określa się następujące główne kierunki zagospodarowania:

- **w odniesieniu do funkcji osadniczej** – na terenach tych utrzymuje się istniejącą zabudowę oraz dopuszcza się realizację nowego budownictwa mieszkaniowego i siedlisk rolniczych, zabudowę letniskową oraz obiekty usługowe, produkcyjne, rzemiosła nieuciążliwego oraz urządzeń obsługi rolnictwa, tereny przeznaczone pod rekreację.
- **w odniesieniu do komunikacji i infrastruktury technicznej** – adaptację i modernizację istniejących i budowę nowych układów komunikacyjnych, a w przypadku infrastruktury technicznej dążenie do pełnego wyposażenia terenu (wodociąg, kanalizacja, elektroenergetyka, systemy grzewcze, telekomunikacja, gospodarka odpadami),
- **w odniesieniu do rolnictwa, leśnictwa i ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego** – wspieranie rozwoju rolnictwa intensywnego na obszarach najbardziej przydatnych rolniczo, dostosowanie zmian struktury obszarowej gospodarstw rolnych do wymogów Unii Europejskiej, ukierunkowanie rolnictwa na gospodarkę hodowlaną, ograniczanie przeznaczania na cele nierolnicze gruntów III i IV klasy bonitacyjnej, tworzenie niezbędnych urządzeń obsługi rolnictwa i leśnictwa, utrzymanie i rozwój form budownictwa mieszkalnego i gospodarczego

Strefa B – obszar rolniczo-osadniczy, obejmujący pozostałe tereny gminy.

Dla strefy tej określa się następujące główne kierunki zagospodarowania:

- **w odniesieniu do funkcji osadniczej** – realizowanie jej na wyznaczonych terenach, z zasadą utrzymania istniejącej zabudowy oraz dopuszczeniem do jej plombowych uzupełnień, rozwój urządzeń obsługi ludności i turystyki oraz urządzeń produkcyjnych rolnictwa i jego obsługi,
- **w odniesieniu do komunikacji i infrastruktury technicznej** – utrzymanie i modernizację istniejących tras i urządzeń, a w przypadku infrastruktury technicznej pełne wyposażenie terenu (wodociąg, kanalizacja, elektroenergetyka, systemy grzewcze, telekomunikacja, gospodarka odpadami),
- **w odniesieniu do rolnictwa, leśnictwa i ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego** – utrzymanie istniejącej struktury użytkowania gruntów i mozaikowatości pól z dopuszczeniem zamiany gruntów ornych na użytki zielone i ukierunkowanie rolnictwa na gospodarkę hodowlaną z możliwością realizacji dużych ferm hodowlanych, zalesianie, zadrzewianie i zadarnianie gruntów narażonych na erozję, upowszechnianie rolnictwa „ekologicznego”, utrzymanie historycznie ukształtowanej sieci drożnej, rozłógów pól i formy budownictwa mieszkalnego i gospodarczego.

Mapa Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego – Załącznik nr 1

Wyznaczony model struktury funkcjonalno-przestrzennej znajduje się w załączniku 2.

10. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Gminie

Rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej określono na podstawie stworzonego modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej wraz z przeprowadzoną analizą uwarunkowań przestrzennych w Gminie

Zagospodarowanie oraz użytkowanie terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy

Polityka gminy wobec istniejących zasobów budowlanych

- 1) Podejmowanie działań prowadzących do podnoszenia estetyki zabudowy, zapewnienia ładu przestrzennego w dziedzinie zagospodarowania terenów wsi, siedlisk i innych obiektów oraz do tworzenia odpowiedniej infrastruktury komunalnej, podnoszącej poziom cywilizacyjny na terenie gminy oraz warunki ochrony środowiska przyrodniczego.
- 2) Podejmowanie działalności inspirującej rolników do rozwijania agroturystyki i odpowiednich urządzeń i usług w tej dziedzinie w tym zwłaszcza właściwie wyposażonej bazy lokalowej.
- 3) Sprzyjanie adaptacji niewykorzystanych obiektów budowlanych na cele użytkowe, zwłaszcza na cele mieszkalnictwa rekreacyjnego i innych usług turystycznych, na zasadach przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska naturalnego, ochrony gruntów rolnych i leśnych oraz ochrony dóbr kultury, a także pod warunkiem zachowania tradycyjnych form adaptowanych obiektów.

- 4) Uzupełnianie wolnych przestrzeni w zabudowie wsi obiektami służącymi funkcji turystycznej, rekreacyjnej, usługowej oraz mieszkaniowej. Mogą to być obiekty w formie tradycyjnych zagród, a także rezydencje na wzór dworów i dworów oraz domy letniskowe i jednorodzinne czerpiące wzory z zabudowy zagrodowej.
- 5) Przyjmuje się, że istniejące zagrody oraz nowe budownictwo zagrodowe może być uzupełniane zabudową o funkcji turystycznej, letniskowej, rekreacyjnej i usługowej (w tym także drobne nieuciążliwe rzemiosło) i mieszkaniowej, pod warunkiem zapewnienia ładu przestrzennego i harmonii z otoczeniem, a także przestrzegania przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz ochronie środowiska.
- 6) Powstawanie nowych siedlisk i nowej zabudowy na terenach wiejskich należy wiązać z warunkiem ich intensywnego zalesienia na co najmniej $\frac{1}{2}$ terenu niezabudowanej części działki.
- 7) Budownictwo mieszkaniowe nie będące częścią składową zagrody rolniczej oraz budownictwo usługowe, letniskowe i pensjonatowe powinno być realizowane na terenach zwartej zabudowy wsi, lub do tej zabudowy bezpośrednio przylegających z zachowaniem procedur i przepisów obowiązujących przy zmianie przeznaczenia terenu, a także w zgodności z przepisami o ochronie gruntów rolnych i leśnych.
- 8) Poza terenami zwartej zabudowy wsi dopuszcza się realizację budownictwa związanego z eksploatacją dróg oraz zabudowę letniskową, pensjonatową oraz obsługi turystyki.
- 9) W szczególnie uzasadnionych przypadkach dużym zapotrzebowaniem na budownictwo mieszkaniowe lub letniskowe i rekreacyjne (w tym w wyniku potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, można je także realizować na terenach specjalnie na ten cel wyznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego w postaci zgrupowań zabudowy z zapewnieniem uzbrojenia terenu. Do czasu budowy systemów uzbrojenia technicznego dopuszcza się rozwiązania lokalne.
- 10) Na terenie zwartej zabudowy wsi zaleca się lokalizowanie nowopowstających zagród rolniczych, z wyjątkiem ferm hodowlanych powodujących uciążliwości dla otoczenia.
- 1) Na terenach zwartej zabudowy wsi, lub w granicach siedlisk zabudowy kolonijnej, nowa zabudowa, lub uzupełnienie zabudowy powinno nastąpić pod warunkiem przestrzegania następujących zasad:
 - a) utrzymanie nowej zabudowy odpowiednio do skali i charakteru miejscowości,
 - b) charakter i gabaryty zabudowy oraz rodzaj pokryć dachowych powinny nawiązywać do tradycji regionalnych (z dopuszczeniem materiałów dachowych uwspółcześionych pod względem technologicznym).

Tereny zabudowy mieszkaniowej

Rekomenduje się przeprowadzenie działań prowadzących do podnoszenia estetyki zabudowy, zapewnienia ładu przestrzennego w dziedzinie zagospodarowania terenów wsi, siedlisk i innych obiektów

Uzupełnianie wolnych przestrzeni w zabudowie wsi obiektami służącymi funkcji turystycznej, rekreacyjnej, usługowej oraz mieszkaniowej.

Przyjmuje się, że istniejące zagrody oraz nowe budownictwo zagrodowe może być uzupełniane zabudową o funkcji turystycznej, letniskowej, rekreacyjnej i usługowej (w tym także drobne nieuciążliwe rzemiosło) i mieszkaniowej, pod warunkiem zapewnienia ładu przestrzennego i harmonii z otoczeniem, a także przestrzegania przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz ochronie środowiska.

Na terenie zwartej zabudowy wsi zaleca się lokalizowanie nowopowstających zagród rolniczych, z wyjątkiem ferm hodowlanych powodujących uciążliwości dla otoczenia.

Na terenach zwartej zabudowy wsi, lub w granicach siedlisk zabudowy kolonijnej, nowa zabudowa, lub uzupełnienie zabudowy powinno nastąpić pod warunkiem przestrzegania następujących zasad:

- c) utrzymanie nowej zabudowy odpowiednio do skali i charakteru miejscowości,
- d) charakter i gabaryty zabudowy oraz rodzaj pokryć dachowych powinny nawiązywać do tradycji regionalnych (z dopuszczeniem materiałów dachowych uwspółcześionych pod względem technologicznym).

Tereny rozwoju zabudowy turystyczno-wypoczynkowej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej:

Rekomenduje się realizację nowych obiektów i urządzeń związanych z turystyką wypoczynkiem wokół atrakcyjnych pod tym względem miejsc. Ponadto proponuje się uzupełnianie wolnych przestrzeni w zabudowie wsi obiektami służącymi funkcji turystycznej, rekreacyjnej, usługowej i mieszkaniowej. Mogą to być obiekty w formie tradycyjnych zagród, a także rezydencje na wzór dworków i dworów oraz domy letniskowe i jednorodzinne czerpiące wzory z zabudowy zagrodowej

Budownictwo mieszkaniowe nie będące częścią składową zagrody rolniczej oraz budownictwo usługowe, letniskowe i pensjonatowe powinno być realizowane na terenach zwartej zabudowy wsi, lub do tej zabudowy bezpośrednio przylegających

Tereny rozwoju zabudowy usługowej:

Tereny powstawać powinny na obszarach ich zapotrzebowania, głównie w miejscowości gminnej.

Tereny rozwoju zabudowy przemysłowo-usługowej:

Tereny takie powinny rozwijać się w oparciu o następujące przesłanki:

- aktywność gospodarczą mieszkańców,
- niewykorzystany w pełni istniejący majątek produkcyjny,
- tworzenie warunków terenowych dla rozwoju inwestycji,
- znaczącą bazę surowców rolnych,
- istniejące złoża surowców mineralnych.

Nowe tereny powinny być ustanowione w miejscu występowania ich potrzeb i w oparciu o wyżej wymienione przesłanki.

Zakłada się również możliwość rozwoju przemysłu związanego z przetwórstwem rolno – spożywczym np. na bazie produkcji zbóż lub produkcji mięsa.

W celu rozwoju działalności przemysłowo-usługowej można rozważyć modernizację i rozbudowę usług administracyjnych oraz obsługi ludności.

Tereny zabudowy rolniczej

W celu ochrony oraz poprawy jakości i struktury rolniczej przestrzeni produkcyjnej zakłada się ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed funkcjami konfliktogennymi i przeznaczeniem na cele nierolnicze w planowaniu miejscowym, poprzez ograniczanie do niezbędnego minimum przeznaczania na cele nierolnicze gruntów rolnych o wysokiej waloryzacji przestrzeni produkcyjnej. W obszarach istniejących zagród dopuszcza się remonty, przebudowę i zmianę sposobu użytkowania istniejących budynków oraz wznoszenie nowych obiektów budowlanych. Ponadto proponuje się zalesianie gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej oraz

- popieranie rozwoju otoczenia rolnictwa w zakresie mechanizacji prac rolnych, zaopatrzenia w środki produkcji, zbytu surowców, przetwórstwa rolniczego i obsługi weterynaryjnej,
- podnoszenie poziomu technologii produkcji rolniczej i warunków zamieszkiwania ludności rolniczej poprzez:
 - rozwój we wsiach wyposażenia w urządzenia infrastruktury technicznej,
 - utrzymanie istniejących urządzeń obsługi ludności i podnoszenie ich standardu technicznego i cywilizacyjnego,
 - tworzenie warunków do powstania nowych obiektów i urządzeń usługowych,

Tereny zieleni oraz miejsca aktywności

Konieczna jest rozbudowa bazy sportowo rekreacyjnej w miejscach do tego predestynowanych oraz rozbudowa i pielęgnacja terenów zielonych i miejsc aktywności sportowej.

Infrastruktura techniczna:

W zakresie infrastruktury technicznej należy przede wszystkim rozbudować sieć wodociągową i kanalizacji sanitarnej oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków a także poprawić stan techniczny dróg.

11. System wdrażania strategii

Koordinacja Strategii... i zawartych w nim działań należy do obowiązków władzy wykonawczej Gminy czyli Wójta. Wdrażanie Strategii będzie obejmować szczególności:

- realizację przypisanych działań,
- ewaluację i monitorowanie procesu realizacji działań określonych w Strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych działań od partnerów i interesariuszy Strategii,
- koordynację procesu jej aktualizacji we współpracy z Radą Gminy – zapewnianie promocji strategii,
- poszukiwanie, wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi, pozabudżetowych źródeł finansowania dla działań.

Koordinowane działania wykonywane będą przez pracowników Urzędu Gminy pod nadzorem Wójta Gminy. Ważnym aspektem wdrażania Strategii jest również zachęcanie lokalnej społeczności do aktywnego udziału w planowaniu i realizacji zaplanowanych działań, przyczyniających się do rozwoju społeczno – gospodarczego.

Monitoring Strategii... jest to proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażanych zadań i projektów oraz całego Programu... w aspekcie finansowym i rzeczowym. Celem monitoringu jest zapewnienie zgodności realizacji projektów z wcześniej zatwierdzonymi założeniami i celami. System monitorowania Strategii rozwoju społeczno- gospodarczego gminy Dziadkowice na lata 2023-2030 został stworzony w celu zapewnienia efektywnego i oszczędnego wydatkowania publicznych środków finansowych. Zapewni skuteczne i sprawne wdrażanie Strategii.. Strategia będzie podlegała stałemu monitoringowi - zarówno efekty, jakie przyniosą przedsięwzięcia uwzględnione Strategii..., jaki i ponoszone na ich realizację nakłady finansowe. Proces monitoringu umożliwi określenie tempa oraz jakości wdrażanych projektów. Monitorowane będą również możliwości finansowe gminy, w tym jej zdolność kredytowa, możliwości pozyskania środków zewnętrznych oraz zdolność do zapewnienia tzw. wkładu własnego w odniesieniu do Wieloletniego Programu Inwestycyjnego stanowiącego prognozę finansową gminy. Za monitorowanie Strategii... odpowiedzialność będą ponosić:

- Wójt Gminy Dziadkowice,
- Sekretarz Gminy,
- Skarbnik Gminy,
- Pracownicy poszczególnych komórek merytorycznych Urzędu Gminy,.

Monitorowanie Strategii rozwoju społeczno- gospodarczego gminy Dziadkowice na lata 2023 – 2030 będzie polegać na systematycznym zbieraniu i analizowaniu informacji finansowych i statystycznych dotyczących wdrażania Strategii... w kontekście zgodności z wcześniej zatwierdzonymi założeniami. Monitoring będzie informował o postępie realizacji i efektywności wdrażanych projektów. Proces monitorowania będzie przebiegać w oparciu o trzy kryteria:

- 1) skuteczności – informującym, czy cele określone w Strategii... zostały osiągnięte;
- 2) efektywności – porównującym wielkość zasobów finansowych zaangażowanych w realizację Strategii... z przyjętymi założeniami oraz efektami wdrożenia poszczególnych projektów;
- 3) użyteczności – oceniającym efekty realizacji Programu ...na poziomie zaplanowanych wskaźników produktu i rezultatu.

Komisje Rady Gminy, jako zaangażowane w proces oceny, będą opiniować merytorycznie poszczególne zadania inwestycyjne realizowane w ramach Strategii... Strategia rozwoju społeczno- gospodarczego gminy Dziadkowice na lata 2023 –2030 zostanie umieszczona na stronie internetowej Urzędu Gminy Dziadkowice i będzie dostępna dla wszystkich zainteresowanych

Ewaluacja to badanie, którego zadaniem jest ocena jakości i wartości procesu oraz efektów wdrażania danej polityki czy interwencji publicznej. Nie jest ona badaniem naukowym, audytem ani monitoringiem, choć dzieli z tymi narzędziami wspólne cechy. Służy nie tylko zdobywaniu wiedzy, lecz również formułuje specyficzne rekomendacje dla konkretnych zadań. Bierze pod uwagę zgodność działań z procedurami oraz ocenia je także w kontekście efektów, które przynoszą. Odnosi się nie tylko do bezpośrednich produktów działań, ale i wyjaśnia

relacje nakładów do uzyskanych efektów, odnosząc je do długofalowej perspektywy. Tym samym, ewaluacja dostarcza praktycznych wniosków i rekomendacji, które służą doskonaleniu bieżącej lub przyszłej interwencji.

W ewaluacji zawarta będzie ocena stopnia realizacji Strategii i osiągniętych efektów. Bezpośrednim wskaźnikiem wykonania Strategii będzie stopień realizacji zaplanowanych w niej działań. Informacje o realizacji Strategii będą zawarte w sporządzanym rokrocznie raporcie o stanie gminy.

12. Spis tabel i rysunków

- Tabela 1. Dane demograficzne Gminy - 10
- Tabela 2. Wykaz dróg gminnych na terenie gminy Dziadkowice - 25
- Tabela 3. Liczba mieszkańców na terenie gminy Dziadkowice - 27
- Tabela 4. Procentowy udział ludności wg poszczególnych grup ekonomicznych - 27
- Tabela 5. Wskaźniki obciążenia demograficznego na terenie gminy Dziadkowice - 27
- Tabela 6. Zgony na terenie gminy Dziadkowice w latach 2019-2021 - 28
- Tabela 7. Urodzenia na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 28
- Tabela 8. Wskaźnik przyrostu naturalnego na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 28
- Tabela 9. Migracje na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 29
- Tabela 10. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 30
- Tabela 11. Podział podmiotów gospodarczych ze względu na liczbę zatrudnionych w latach 2019-2021 - 30
- Tabela 12. Procentowy udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w latach 2019-2021 - 31
- Tabela 13. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 31
- Tabela 14. Nowo powstałe podmioty gospodarcze w latach 2019-2021 z podziałem na sektory - 31
- Tabela 15. Podmioty wykreślone z rejestru REGON w latach 2019-2021 z podziałem na sekcje - 31
- Tabela 16. Gospodarstwo rolne na terenie Gminy ze względu na ich powierzchnię - 33
- Tabela 17. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 35
- Tabela 18. Bezrobotni szczególnie zagrożeni marginalizacją na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 36
- Tabela 19. Liczba osób pobierających zasiłki w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice - 38
- Tabela 20. Odsetek osób pobierających zasiłki na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 38
- Tabela 21. Powody pobierania zasiłków w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice - 39
- Tabela 22. Zużycie wody na terenie Gminy Dziadkowice w latach 2019-2021 - 42
- Tabela 23. Ścieki odprowadzone na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 42
- Tabela 24. Uczestnicy klastra energetycznego na terenie Gminy - 44
- Tabela 25. Warunki mieszkaniowe na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 45
- Tabela 26. Wyposażenia w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice - 47
- Tabela 27. Imprezy gminne w latach 2019 - 2021 - 47
- Tabela 28. Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice - 49
- Tabela 29. Skolaryzacja na terenie gminy Dziadkowice w latach 2019-2021 - 49
- Tabela 30. Nauczanie języków w Szkole Podstawowej w Dziadkowicach w latach 2019-2021 - 50
- Tabela 31. Wyniki egzaminów ośmioklasisty - 50
- Tabela 32. Planowane projekty w ramach Strategii - 58
- Rysunek 1. Liczba ludności na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 27
- Rysunek 2. Liczba zgonów i urodzeń w latach 2019-2021 na terenie Gminy - 28
- Rysunek 3. Migracje na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 29
- Rysunek 4. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy w latach 2019-2021 - 30

Rysunek 5. Zestawienie podmiotów wpisanych i wykreślonych z rejestru REGON w latach 2019-2021 na terenie gminy Dziadkowice - 32

Rysunek 6. Liczba osób bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2019-2021 z podziałem na płeć - 36

Uzasadnienie

Uchwalenie przez Radę Gminy Dziadkowice Strategii Rozwoju Gminy Dziadkowice do roku 2030 następuje zgodnie z regulacją zawartą w art. 18 ust 2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym.

Strategia definiuje atuty i wyzwania wynikające z uwarunkowań rozwoju, wskazuje wizję, cele strategiczne oraz kierunki działań wyznaczone do realizacji w okresie jej obowiązywania. Tak zaprojektowane ramy logiczne strategii zyskały wymiar terytorialny w postaci wyodrębnionych stref funkcjonalno-przestrzennych, które stanowią instrument integracji planowania strategicznego gminy z dokumentami planistycznymi. Strategia jest jednym z podstawowych instrumentów zarządzania i stanowi podstawę do prowadzenia przez władze samorządowe długookresowej polityki rozwoju gminy.

Tworzenie diagnozy i identyfikacja obszarów problemowych dla wytyczenia celów strategicznych do opracowania „Strategii” następowało podczas konsultacji i prac zespołowych.

Dokument pozwala określić najbardziej efektywne działania gwarantujące skuteczny rozwój całego obszaru, co bezpośrednio wpływa na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy.

Prace nad dokumentem Strategii obejmowały m.in.: wypracowanie głównych założeń dokumentu w tym wprowadzenie nowego elementu, tj. struktury funkcjonalno-przestrzennej odbywało się zgodnie z przepisami i wymaganiami zawartymi w ustawie o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40), ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057) w oparciu o zalecenia Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej. W toku prac nad dokumentem odbyło się spotkanie konsultacyjne, przeprowadzono ankietyzację społeczeństwa. Ponadto przedłożono projekt Strategii do następujących instytucji: Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, Wojewódzkiej Stacji Sanitarno Epidemiologicznej w Białymstoku, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Białymstoku, sąsiednim gminom. Projekt przedłożono Strategii Zarządowi Województwa Podlaskiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w Strategii Rozwoju Województwa. Raport z przebiegu i wyników konsultacji społecznych projektu "Strategii Rozwoju Gminy Dziadkowice do roku 2030" obejmujące szczegółowe rozpatrzenie wszystkich zgłoszonych uwag zostało opublikowane na stronie internetowej.

Przeprowadzono ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii.

Właściwe zdefiniowanie kierunków inwestowania i przeobrażeń Gminy Dziadkowice jest warunkiem koniecznym dla uzyskania możliwości wsparcia tych zamierzeń w nadchodzącym, nowym okresie programowania finansowego ze środków Unii Europejskiej.

Strategia Rozwoju Gminy Dziadkowice do roku 2030 zawiera priorytety (cele strategiczne), cele operacyjne i opisy działań prowadzących do realizacji zidentyfikowanych priorytetów. Wszystkie plany i zamierzenia realizowane przez władze samorządowe będą nawiązywać do uchwalonej przez Radę Gminy Dziadkowice Strategii Rozwoju Gminy Dziadkowice do roku 2030.